

URZĄD STATYSTYCZNY W KRAKOWIE
STATISTICAL OFFICE IN KRAKÓW

Informator Statystyczny – Miasto Tarnów

Statistical Guidebook – City of Tarnów

2017

INFORMACJE I OPRACOWANIA STATYSTYCZNE
STATISTICAL INFORMATION AND ELABORATIONS

KRAKÓW 2017

URZĄD STATYSTYCZNY W KRAKOWIE
STATISTICAL OFFICE IN KRAKÓW

Informator Statystyczny – Miasto Tarnów 2017

Statistical Guidebook – City of Tarnów 2017

INFORMACJE I OPRACOWANIA STATYSTYCZNE
STATISTICAL INFORMATION AND ELABORATIONS

ROK IX

YEAR IX

KRAKÓW, WRZESIEŃ 2017

KRAKÓW, SEPTEMBER 2017

Urząd Statystyczny w Krakowie
ul. Kazimierza Wyki 3
31-223 Kraków
tel. 12 4156011, fax. 12 3610191
e-mail: sekretariatuskrrk@stat.gov.pl

Autorzy opracowania	Lucyna Cuber, Danuta Kalista, Lidia Kielbasa, Elżbieta Niemiec, Katarzyna Podorska-Drwał, Monika Pogonowska, Antonina Setlak, Anna Seweryn, Anna Siadek, Jan Szarek, Jadwiga Szponder
pod kierunkiem	Agnieszki Chochorowskiej
Skład komputerowy wykresy, mapa	Elżbieta Niemiec, Urszula Nieboga, Anna Stawarz
Naliczanie tablic	Anna Stawarz
Tłumaczenie	Wojciech Marczak

ISSN 2082-4076

Przy publikowaniu danych prosimy o podanie źródła

Publikacja dostępna w Internecie <http://krakow.stat.gov.pl>

PRZEDMOWA

Przekazujemy Państwu kolejną edycję opracowania „Informator statystyczny - miasto Tarnów”. Zawarte w Informatorze dane pozwalają na ocenę zmian, jakie zaszły w strukturze i dynamice procesów społeczno-gospodarczych w Tarnowie w ciągu ostatnich lat.

Opracowanie podobnie jak w latach ubiegłych składa się z części opisowej i tabelarycznej oraz uwag metodycznych zawierających definicje podstawowych pojęć.

W części opisowej przedstawiono sytuację społeczno-gospodarczą miasta ze szczególnym uwzględnieniem zagadnień demograficznych, lokalnego rynku pracy, podmiotów gospodarki narodowej, usług społecznych, sytuacji mieszkaniowej oraz dochodów i wydatków budżetu miasta. Po raz pierwszy zaprezentowano dane o rodzinach pobierających świadczenie wychowawcze będące realizacją rządowego programu „Rodzina 500 plus”. Wyznaczono także aktualny obszar wpływu miasta na gminy powiatu tarnowskiego oraz zamieszczono analizę procesu suburbanizacji w Tarnowie i gminach pełniących wobec miasta uzupełniające funkcje mieszkaniowe oraz gospodarcze. Konsekwencje przemieszczania się funkcji miejskich na tereny przyległych gmin przedstawiono dla lat poprzednich za pomocą wybranych wskaźników. Tendencję opisywanych zjawisk oraz struktury przedstawiono na wykresach.

Podstawę opracowania publikacji stanowiły obok danych statystycznych również administracyjne źródła danych Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej, Ministerstwa Finansów, Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, Urzędu Miasta w Tarnowie, co umożliwiło pogłębioną analizę poziomu życia mieszkańców.

W części tabelarycznej zamieszczono tablice zawierające dane z różnych dziedzin życia społecznego i gospodarczego miasta. Zaprezentowano także podstawowe informacje i wskaźniki charakteryzujące Tarnów na tle województwa małopolskiego oraz wybranych porównywalnych miast na prawach powiatu w Polsce.

Mam nadzieję, że opracowanie będzie stanowiło użyteczne uzupełnienie informacji o Tarnowie i okaże się pomocne dla władz samorządowych, a także osób i instytucji zainteresowanych rozwojem Tarnowa.

Dyrektor

Urzędu Statystycznego w Krakowie

Agnieszka Chochorowska

Kraków, wrzesień 2017 r.

PREFACE

We present you the next edition of the elaboration entitled "Statistical Guidebook City Tarnów". The data included in Guidebook enable to evaluate changes which have occurred in structure and dynamics of socio-economic processes in Tarnów during the last years.

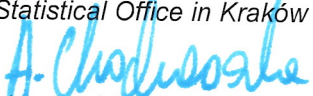
Similarly to the previous years the elaboration consists of a descriptive and a tabular parts as well as of methodological notes including main definitions.

The descriptive part presents the socio-economic situation of the city with the special consideration of demographic issues, local labour market, entities of the national economy, social services, housing as well as revenue and expenditure of the city budget. For the first time data on families receiving child-care benefits, which are the implementation of the government program "Family 500 plus" were presented. The current area of influence of the city on gminas of tarnowski powiat has been also marked out. The Guidebook includes the analysis of suburbanization process occurring in Tarnów and in gminas which perform supplementary housing and economic roles towards the city. The consequences of relocation of urban functions to contiguous gminas were presented for previous years with the use of selected indicators. Trends of described phenomena as well as structures were depicted on graphs.

The basis for preparation of publication were also apart from statistical data, administrative data sources of the Ministry of Labour and Social Policy, the Ministry of Finance, the Social Insurance Institution, the Municipality of Tarnów, enabling indepth analysis of the standard of living.

The tabular part includes data from a different fields of social and economic life of the city. Basic information and indices characterising Tarnów on the background of the Małopolskie voivodship and selected comparable cities with powiat status in Poland were also presented.

I hope that the elaboration will provide useful and complementary information on Tarnów and become helpful for self-government authorities as well as for persons and institutions interested in development of Tarnów.

Director
of the Statistical Office in Kraków

Agnieszka Chochorowska

Kraków, September 2017

Spis treści

	Str.
Przedmowa	3
Podstawowe tendencje	19
1. Sytuacja demograficzna	35
1.1. Stan ludności i jego zmienność	35
1.1.1. Saldo migracji	36
1.1.2. Przyrost naturalny.....	38
1.2. Starzenie się ludności i tempo tego procesu	38
1.2.1. Płodność i dzietność kobiet oraz urodzenia	38
1.2.2. Trwanie życia i umieralność	41
1.2.3. Zmiany w strukturze ludności według grup wieku	44
1.3. Małżeństwa, rozwody i separacje	47
1.4. Migracje mieszkańców Tarnowa i ich kierunki	48
2. Rynek pracy	52
2.1. Pracujący i zatrudnieni	52
2.2. Poszkodowani w wypadkach przy pracy	55
2.3. Bezrobocie rejestrowane	56
3. Wynagrodzenia i świadczenia społeczne	61
3.1. Wynagrodzenia	61
3.2. Emerytury i renty	63
3.3. Świadczenia rodzinne	65
3.4. Świadczenie wychowawcze (program Rodzina 500 plus)	69
3.5. Środowiskowa pomoc społeczna	70
4. Dostępność usług społecznych	73
4.1. Edukacja i wychowanie	73
4.2. Ochrona zdrowia	76
4.3. Kultura	78
4.4. Turystyka	79
5. Infrastruktura komunalna	80
6. Handel	82
7. Zasoby mieszkaniowe	83
8. Budownictwo mieszkaniowe	89
9. Ochrona środowiska	92
10. Przemysł i inwestycje	99
11. Dochody i wydatki budżetu miasta	100
11.1. Dochody budżetu.....	100
11.2. Wydatki budżetu	103

	<u>Str.</u>	
11.3. Wynik finansowy		107
12. Podmioty gospodarki narodowej		107
12.1. Podmioty według form prawnych		109
12.2. Podmioty według rodzaju działalności		109
12.3. Podmioty według liczby pracujących		112
12.4. Podmioty nowo zarejestrowane i wyrejestrowane		112
13. Miasto Tarnów na tle innych miast na prawach powiatu		114
14. Suburbanizacja gmin powiatu tarnowskiego		119
Uwagi ogólne		131
Ważniejsze skróty		134
Objaśnienia znaków umownych		134
Uwagi metodyczne		135
Tablica w tekście	Nr	Str.
Lokaty miasta Tarnowa i Nowego Sącza w grupie miast na prawach powiatu według wybranych wskaźników w 2016 r.	x	118
Tablice		
Tarnów na tle województwa małopolskiego w 2016 r.	1	x
Wybrane dane o Tarnowie – stan ludności	2	x
Wybrane dane o Tarnowie – ruch naturalny i migracje	3	x
Wybrane dane o Tarnowie – rynek pracy	4	x
Wybrane dane o Tarnowie – wynagrodzenia i świadczenia społeczne	5	x
Wybrane dane o Tarnowie – edukacja i wychowanie	6	x
Wybrane dane o Tarnowie – ochrona zdrowia	7	x
Wybrane dane o Tarnowie – kultura	8	x
Wybrane dane o Tarnowie – turystyka	9	x
Wybrane dane o Tarnowie – infrastruktura komunalna, handel	10	x
Wybrane dane o Tarnowie – gospodarka mieszkaniowa	11	x
Wybrane dane o Tarnowie – ochrona środowiska	12	x
Wybrane dane o Tarnowie – inwestycje	13	x
Wybrane dane o Tarnowie – dochody i wydatki budżetu miasta	14	x
Wybrane dane o Tarnowie – podmioty gospodarki narodowej	15	x
Działalność urzędu miasta Tarnowa	16	x
Tarnów na tle innych miast w 2016 r.	17	x

WYKRESY	Nr	Str.
Ludność Tarnowa (dane archiwalne)	1	35
Ludność Tarnowa	2	36
Współczynniki przyrostu naturalnego i salda migracji stałej na 1 tys. ludności w Tarnowie	3	37
Współczynnik płodności kobiet w Tarnowie	4	39
Współczynnik dzietności ogólny w Tarnowie	5	39
Urodzenia żywe na 1 tys. ludności w Tarnowie	6	40
Przeciętne dalsze trwanie życia w miastach podregionu tarnowskiego	7	41
Zgony według płci i wybranych grup wieku na 1 tys. osób w danej grupie wieku w Tarnowie	8	42
Różnica między liczbą zgonów mężczyzn a liczbą zgonów kobiet (nadumieralność mężczyzn) w Tarnowie	9	43
Zgony na 1 tys. ludności w Tarnowie	10	43
Struktura ludności Tarnowa według płci i grup wieku	11	44
Współczynnik obciążenia demograficznego w Tarnowie	12	45
Wskaźnik starości ludności Tarnowa	13	46
Mediana wieku ludności Tarnowa	14	46
Małżeństwa na 1 tys. ludności w Tarnowie	15	47
Rozwody na 1 tys. ludności w Tarnowie	16	48
Zameldowania na pobyt stały i wymeldowania z pobytu stałego na 1 tys. ludności w Tarnowie	17	49
Struktura zameldowań ludności w Tarnowie na pobyt stały według kierunków	18	50
Struktura wymeldowań ludności Tarnowa z pobytu stałego według kierunków	19	51
Pracujący w Tarnowie	20	53
Udział kobiet wśród pracujących w Tarnowie	21	53
Struktura pracujących w Tarnowie według sektorów ekonomicznych	22	54
Poszkodowani w wypadkach przy pracy w Tarnowie i liczba dni niezdolności do pracy na 1 poszkodowanego	23	56
Bezrobotni zarejestrowani i stopa bezrobocia w Tarnowie	24	57

WYKRESY (cd.)	Nr	Str.
Struktura zarejestrowanych bezrobotnych mieszkańców Tarnowa według grup wieku	25	58
Struktura zarejestrowanych bezrobotnych mieszkańców Tarnowa według poziomu wykształcenia	26	59
Struktura zarejestrowanych bezrobotnych mieszkańców Tarnowa według czasu pozostawania bez pracy	27	60
Przeciętne miesięczne wynagrodzenie w Tarnowie	28	61
Odchylenie najwyższej i najniższej średniej płacy według rodzajów działalności od przeciętnego wynagrodzenia w Tarnowie	29	62
Średnia miesięczna mediana rocznych przychodów mieszkańców Tarnowa z tytułu wynagrodzeń	30	63
Mediana świadczeń emerytalno-rentowych z systemów ZUS i KRUS wypłaconych mieszkańcom Tarnowa w grudniu 2016 r.	31	64
Struktura wartości wypłaconych świadczeń rodzinnych w Tarnowie w 2016 r.	32	65
Udział dzieci w wieku do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku	33	67
Rodziny pobierające świadczenia wychowawcze według liczby dzieci, na które pobierają świadczenie	34	70
Udział beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem	35	71
Rodziny zastępcze i dzieci przebywające w tych rodzinach w Tarnowie	36	72
Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1 tys. dzieci w wieku 3-5 lat	37	74
Liczba uczniów w szkołach podstawowych i gimnazjach dla dzieci i młodzieży w Tarnowie	38	75
Struktura uczniów w szkołach ponadgimnazjalnych w Tarnowie według typów szkół	39	75
Miejsca i dzieci objęte opieką w żłobkach w Tarnowie na 100 dzieci w wieku 0-2 lat	40	77
Widzowie w kinach stałych, zwiedzający muzea oraz czytelnicy w Tarnowie na 1 tys. ludności	41	79
Struktura miejsc noclegowych w turystycznych obiektach noclegowych w Tarnowie	42	79

WYKRESY (cd.)	Nr	Str.
Zużycie wody i gazu na 1 mieszkańca w Tarnowie	43	80
Zużycie wody i gazu na 1 mieszkańca	44	81
Zużycie energii elektrycznej na 1 mieszkańca	45	82
Przeciętna liczba osób w 1 mieszkaniu i przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę w Tarnowie	46	83
Przeciętna liczba osób na 1 izbę w Tarnowie	47	84
Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania na osobę	48	84
Przeciętna liczba osób w 1 mieszkaniu	49	85
Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania oraz przeciętna liczba izb w 1 mieszkaniu w Tarnowie	50	85
Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania i przeciętna liczba izb w mieszkaniu	51	86
Mieszkania wyposażone w instalacje sanitarno-techniczne w 2016 r.	52	87
Struktura mieszkań według form własności w 2016 r.	53	88
Mieszkania oddane do użytkowania w Tarnowie	54	89
Struktura mieszkań oddanych do użytkowania według form budownictwa w 2016 r.	55	89
Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania oddanego do użytkowania w Tarnowie	56	90
Mieszkania oddane do użytkowania i przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania oddanego do użytkowania w 2016 r.	57	91
Ruch budowlany w budownictwie mieszkaniowym w Tarnowie	58	91
Emisja gazowych zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych w Tarnowie	59	92
Emisja pyłowych zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych w Tarnowie	60	93
Struktura ścieków przemysłowych i komunalnych wymagających oczyszczania odprowadzanych do wód lub ziemi w Tarnowie	61	96
Odpady wytworzone w ciągu roku na 1 km ²	62	97
Odpady zmieszane z gospodarstw domowych przypadające na 1 mieszkańca.....	63	98
Produkcja sprzedana przemysłu na 1 mieszkańca	64	100

WYKRESY (cd.)	Nr	Str.
Struktura dochodów miast na prawach powiatu według rodzajów w 2016 r.	65	101
Udział wybranych podatków w dochodach własnych Tarnowa	66	101
Środki unijne w dochodach miast na prawach powiatu na 1 mieszkańca	67	103
Dynamika wydatków inwestycyjnych miast na prawach powiatu	68	104
Dynamika wybranych wydatków Tarnowa według działów	69	105
Dochody i wydatki na 1 mieszkańca w miastach na prawach powiatu w 2016 r.	70	106
Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON w Tarnowie	71	108
Podmioty gospodarki narodowej na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym	72	108
Struktura podmiotów gospodarki narodowej według form prawnych w 2016 r.	73	109
Struktura podmiotów gospodarki narodowej według sektorów prowadzonej działalności w Tarnowie w 2016 r.	74	110
Podmioty nowo zarejestrowane i wyrejestrowane według rodzaju prowadzonej działalności w Tarnowie w 2016 r.	75	113
Przeżywalność podmiotów gospodarki narodowej zarejestrowanych w rejestrze REGON w 2010 r.	76	114
Znormalizowane cechy diagnostyczne w 2016 r. (m. Tarnów i m. Bielsko-Biała)	77	116
Znormalizowane cechy diagnostyczne w 2016 r. (m. Tarnów i m. Nowy Sącz)	78	117
Znormalizowane cechy diagnostyczne w 2016 r. (m. Tarnów i m. Chełm)	79	117
Ludność gmin graniczących z Tarnowem	80	122
Saldo migracji stałej w gminach graniczących z Tarnowem	81	123
Mediana wieku w gminach graniczących z Tarnowem	82	124
Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym w gminach graniczących z Tarnowem	83	125
Mieszkania oddane do użytkowania w gminach graniczących z Tarnowem	84	126

WYKRESY (dok.)	Nr	Str.
Podatek dochodowy CIT i PIT na 1 mieszkańca w gminach graniczących z Tarnowem	85	127
Dochody własne na 1 mieszkańca w gminach graniczących z Tarnowem	86	128
Udział dochodów własnych w dochodach ogółem w gminach graniczących z Tarnowem	87	129
Udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem w gminach graniczących z Tarnowem	88	130
RYSUNKI		
Ruch naturalny i migracje w 2016 r.	1	20
Rynek pracy w 2016 r.	2	22
Wynagrodzenia, emerytury i renty za 2016 r.	3	23
Edukacja w roku szkolnym 2016/2017	4	25
Ochrona zdrowia, pomoc społeczna w 2016 r.	5	26
Kultura w 2016 r.....	6	27
Infrastruktura komunalna w 2016 r.	7	28
Zasoby mieszkaniowe w 2016 r.	8	29
Budownictwo mieszkaniowe w 2016 r.	9	30
Budżet miasta Tarnowa w 2016 r.	10	32
Działalność gospodarcza w 2016 r.	11	34
Rodziny pełne i niepełne pobierające zasiłek rodzinny i ich struktura według występowania w rodzinie dziecka niepełnosprawnego w 2016 r.	12	67
Struktura podmiotów gospodarki narodowej według sekcji w 2016 r.	13	110
MAPA		
Strefa podmiejska Tarnowa	1	119

W wersji angielskiej: przedmowa i spis treści

Contents

	<u>Page</u>
<i>Preface</i>	4
<i>Main tendencies</i>	19
1. <i>Demographic situation</i>	35
1.1. <i>Population and its variability</i>	35
1.1.1. <i>Net migration</i>	36
1.1.2. <i>Natural increase</i>	38
1.2. <i>The ageing of the population and the pace of this process</i>	38
1.2.1. <i>Female fertility and births</i>	38
1.2.2. <i>Life expectancy and mortality</i>	41
1.2.3. <i>Changes in the structure of the population by age groups</i>	44
1.3. <i>Marriages, divorces and separations</i>	47
1.4. <i>Migration of Tarnów inhabitants and their directions</i>	48
2. <i>Labour market</i>	52
2.1. <i>Employed persons and paid employment</i>	52
2.2. <i>Persons injured in accidents at work</i>	55
2.3. <i>Registered unemployment</i>	56
3. <i>Wages and salaries and social benefits</i>	61
3.1. <i>Wages and salaries</i>	61
3.2. <i>Retirement pays and pensions</i>	63
3.3. <i>Family benefits</i>	65
3.4. <i>Child-care benefits (program Family 500 plus)</i>	69
3.5. <i>Community social welfare</i>	70
4. <i>Social services availability</i>	73
4.1. <i>Education</i>	73
4.2. <i>Health care</i>	76
4.3. <i>Culture</i>	78
4.4. <i>Tourism</i>	79
5. <i>Municipal infrastructure</i>	80
6. <i>Trade</i>	82
7. <i>Dwelling stocks</i>	83
8. <i>Housing</i>	89
9. <i>Environmental protection</i>	92
10. <i>Industry and investments</i>	99
11. <i>Revenue and expenditure of the city budget</i>	100
11.1. <i>Budget revenue</i>	100
11.2. <i>Budget expenditure</i>	103

	<u>Page</u>
11.3. <i>Financial result</i>	107
12. <i>Entities of the national economy</i>	107
12.1. <i>Entities by legal forms</i>	109
12.2. <i>Entities by kind of activity</i>	109
12.3. <i>Entities by number of employed persons</i>	112
12.4. <i>Newly registered and deregistered entities</i>	112
13. <i>City of Tarnów against a background of other cities with powiat status.</i>	114
14. <i>Suburbanization of gminas of tarnowski powiat</i>	119
<i>General notes</i>	131
<i>Major abbreviations</i>	134
<i>Symbols</i>	134
<i>Methodological notes</i>	135

Table in the text

	No.	Page
<i>Positions of Tarnów and Nowy Sącz in group of cities with powiat status by selected indicators in 2016</i>	x	118

Tables

<i>Tarnów and the Małopolskie voivodship in 2016</i>	1	x
<i>Selected data on Tarnów – population</i>	2	x
<i>Selected data on Tarnów – vital statistics and migrations</i>	3	x
<i>Selected data on Tarnów – labour market</i>	4	x
<i>Selected data on Tarnów – wages and salaries and social benefits</i>	5	x
<i>Selected data on Tarnów – education</i>	6	x
<i>Selected data on Tarnów – health care</i>	7	x
<i>Selected data on Tarnów – culture</i>	8	x
<i>Selected data on Tarnów – tourism</i>	9	x
<i>Selected data on Tarnów – municipal infrastructure, trade</i>	10	x
<i>Selected data on Tarnów – dwelling stocks</i>	11	x
<i>Selected data on Tarnów – environmental protection</i>	12	x
<i>Selected data on Tarnów – investments</i>	13	x
<i>Selected data on Tarnów – revenue and expenditure of the city budget</i>	14	x
<i>Selected data on Tarnów – Entities of the national economy</i>	15	x
<i>Activity of the Municipality of Tarnów</i>	16	x
<i>Tarnów and other cities in 2016</i>	17	x

GRAPHS	No.	Page
<i>Population of Tarnów (archival data)</i>	1	35
<i>Population of Tarnów</i>	2	36
<i>Natural increase and permanent migration balance rates per 1 thous. population in Tarnów</i>	3	37
<i>Fertility rate in Tarnów</i>	4	39
<i>Births rate in Tarnów</i>	5	39
<i>Live births per 1 thous. population in Tarnów</i>	6	40
<i>Life expectancy in cities of Tarnowski subregion</i>	7	41
<i>Deaths by sex and selected age groups per 1 thous. population in particular age group in Tarnów</i>	8	42
<i>The difference between the number of male deaths and the number of women's deaths in Tarnów</i>	9	43
<i>Deaths per 1 thous. population in Tarnów</i>	10	43
<i>Structure of population of Tarnów by sex and age groups</i>	11	44
<i>Age dependency ratio in Tarnów</i>	12	45
<i>Rate of ageing of population in Tarnów</i>	13	46
<i>Median of age of population in Tarnów</i>	14	46
<i>Marriages per 1 thous. population in Tarnów</i>	15	47
<i>Divorces per 1 thous. population in Tarnów</i>	16	48
<i>Registrations for permanent residence and deregistrations per 1 thous. population in Tarnów</i>	17	49
<i>Structure of registrations of population in Tarnów for permanent residence by directions</i>	18	50
<i>Structure of deregistrations of population in Tarnów from permanent residence by directions</i>	19	51
<i>Employed persons in Tarnów</i>	20	53
<i>Women's participation among employed persons in Tarnów</i>	21	53
<i>Structure of employed persons in Tarnów by economic sectors</i>	22	54
<i>Persons injured in accidents at work and number of days of inability to work per 1 person injured in Tarnów</i>	23	56

GRAPHS (cont.)	No.	Page
<i>Registered unemployed persons and unemployment rate in Tarnów .</i>	24	57
<i>Structure of registered unemployed inhabitants of Tarnów by age groups.....</i>	25	58
<i>Structure of registered unemployed inhabitants of Tarnów by educational level.....</i>	26	59
<i>Structure of registered unemployed inhabitants of Tarnów by duration of unemployment.....</i>	27	60
<i>Average monthly wages and salaries in Tarnów.....</i>	28	61
<i>Deviation of the highest and lowest average pay by type of activity from the average pay in Tarnów.....</i>	29	62
<i>Average monthly median of annual income of inhabitants of Tarnów from wages and salaries.....</i>	30	63
<i>Median of retirement pay or pension benefits from systems of The Polish Social Insurance Institution (ZUS) and The Agricultural Social Insurance Fund (KRUS) paid to inhabitants of Tarnów in December 2016.....</i>	31	64
<i>Structure of value of family benefits paid in Tarnów in 2016.....</i>	32	65
<i>Share of children up to the age of 17, for whom parents received family benefit in total number of children at this age in Tarnów.....</i>	33	67
<i>Families receiving child-care benefits according to the number of children to whom benefits are received.....</i>	34	70
<i>Share of beneficiaries of community social welfare in total population</i>	35	71
<i>Foster families and children in these families in Tarnów.....</i>	36	72
<i>Children in pre-primary education establishment per 1 thous. children aged 3-5 in Tarnów.....</i>	37	74
<i>The number of pupils and students in primary and lower secondary schools for children and youth in Tarnów.....</i>	38	75
<i>Structure of students in upper secondary schools in Tarnów by type of schools.....</i>	39	75
<i>Places and children in care in nurseries in Tarnów per 100 children aged 0-2.....</i>	40	77

GRAPHS (cont.)	No.	Page
<i>Audience in fixed cinemas, museum visitors as well as readers in Tarnów per 1 thous. population</i>	41	79
<i>Structure of bed places in tourist accommodation facilities in Tarnów</i>	42	79
<i>Consumption of water and gas per capita in Tarnów</i>	43	80
<i>Consumption of water and gas per capita</i>	44	81
<i>Consumption of electricity per capita.....</i>	45	82
<i>Average number of persons in dwelling and average useful floor area of dwelling per person in Tarnów</i>	46	83
<i>Average number of persons per room in Tarnów</i>	47	84
<i>Average useful floor area of dwelling per person</i>	48	84
<i>Average number of persons in dwelling</i>	49	85
<i>Average useful floor area of dwelling as well as average number of rooms in dwelling in Tarnów</i>	50	85
<i>Average useful floor area of dwelling and average number of rooms in dwelling.....</i>	51	86
<i>Dwellings fitted with sanitary and technical installations in 2016</i>	52	87
<i>Structure of dwellings completed by forms of ownership in 2016</i>	53	88
<i>Dwellings completed in Tarnów</i>	54	89
<i>Structure of dwellings completed by forms of construction in 2016</i>	55	89
<i>Average useful floor area of dwelling completed in Tarnów.....</i>	56	90
<i>Dwellings completed and average useful floor area of dwelling completed in 2016</i>	57	91
<i>Housing construction activity in Tarnów</i>	58	91
<i>Emission of gaseous pollutants from plants especially noxious in Tarnów.....</i>	59	92
<i>Emission of particulates from plants especially noxious in Tarnów ...</i>	60	93
<i>Structure of industrial and municipal wastewater requiring treatment discharged into waters or into the ground in Tarnów</i>	61	96
<i>Waste generated during the year per 1 km².....</i>	62	97
<i>Waste mixed from households per capita</i>	63	98
<i>Sold production of industry per capita</i>	64	100

GRAPHS (cont.)	No.	Page
<i>Structure of revenues of cities with powiat status by kind in 2016.....</i>	65	101
<i>Share of selected taxes in own revenue of Tarnów</i>	66	101
<i>EU funds in revenues of cities with powiat status per capita</i>	67	103
<i>Dynamics of investment expenditure of cities with powiat status.....</i>	68	104
<i>Dynamics of selected expenditure of Tarnów by division.....</i>	69	105
<i>Revenue and expenditure per capita in cities with powiat status in 2016.....</i>	70	106
<i>Entities of the national economy recorded in the REGON register in Tarnów.....</i>	71	108
<i>Entities of the national economy per 10 thous. working age population</i>	72	108
<i>Structure of entities of the national economy by legal forms in 2016..</i>	73	109
<i>Structure of entities of the national economy by sectors of conducted activity in Tarnów in 2016.....</i>	74	110
<i>Newly registered and deregistered entities by kind of conducted activity in Tarnów in 2016.....</i>	75	113
<i>Survivorship of entities of the national economy recorded in the REGON register in 2010.....</i>	76	114
<i>Normalized diagnostic features in 2016 (Tarnów and Bielsko-Biała) ..</i>	77	116
<i>Normalized diagnostic features in 2016 (Tarnów and Nowy Sącz).....</i>	78	117
<i>Normalized diagnostic features in 2016 (Tarnów and Chełm)</i>	79	117
<i>Population of gminas bordering Tarnów.....</i>	80	122
<i>Net permanent migration in gminas bordering Tarnów</i>	81	123
<i>Median of age in gminas bordering Tarnów</i>	82	124
<i>Entities of the national economy recorded in the REGON register per 10 thous. working age population in gminas bordering Tarnów.....</i>	83	125
<i>Dwellings completed in gminas bordering Tarnów.....</i>	84	126
<i>CIT and PIT income taxes per capita in gminas bordering Tarnów ...</i>	85	127
<i>Own revenue per capita in gminas bordering Tarnów.....</i>	86	128
<i>Share of own revenue in total revenue in gminas bordering Tarnów..</i>	87	129
<i>Share of investment expenditure in total expenditure in gminas bordering Tarnów</i>	88	130

SCHEMES

<i>Vital statistics and migrations in 2016</i>	1	20
<i>Labour market in 2016.....</i>	2	22
<i>Wages and salaries, retirement pays and pensions in 2016.....</i>	3	23
<i>Education in 2016/2017 school year</i>	4	25
<i>Health care, social welfare in 2016.....</i>	5	26
<i>Culture in 2016</i>	6	27
<i>Municipal infrastructure in 2016.....</i>	7	28
<i>Dwelling stocks in 2016.....</i>	8	29
<i>Housing in 2016.....</i>	9	30
<i>Budget of the city of Tarnów in 2016</i>	10	32
<i>Economic activity in 2016.....</i>	11	34
<i>Complete and incomplete families receiving family benefit and their structure according to appearance in the family of disabled child in 2016</i>	12	67
<i>Structure of entities of the national economy by sections in 2016</i>	13	110
MAP		
<i>Suburban area of Tarnów.....</i>	1	119

In English: preface and contents

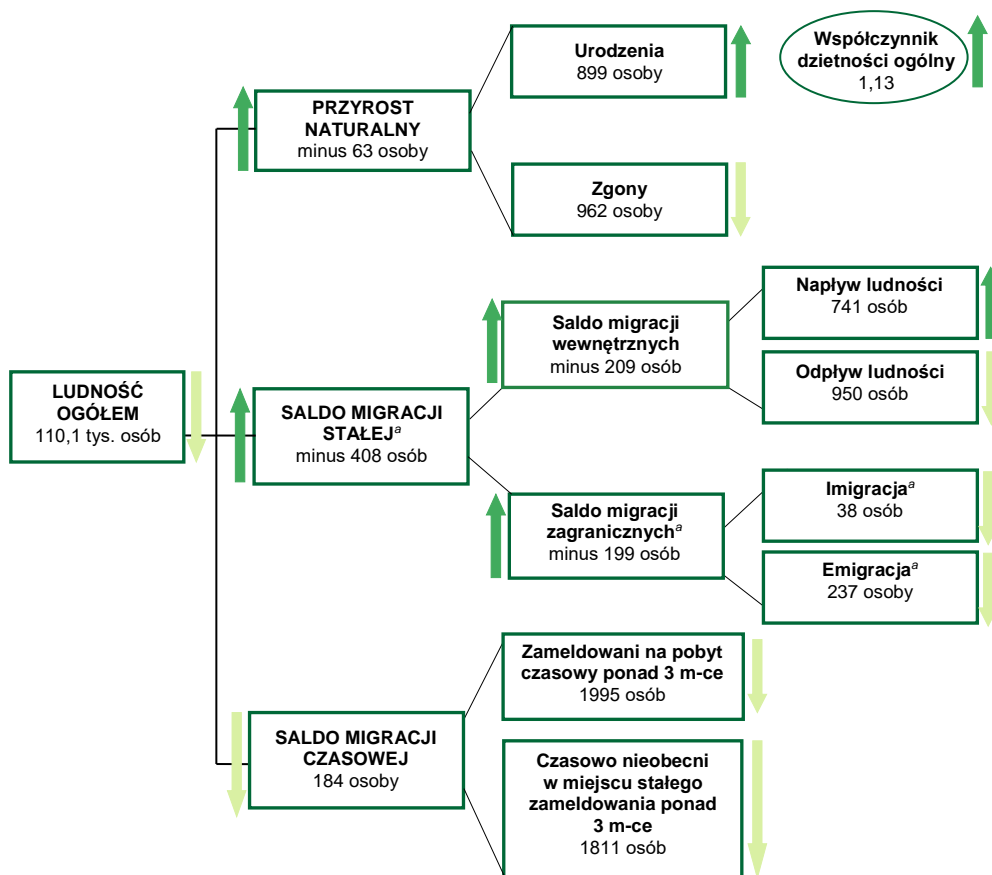
Sytuacja demograficzna

Liczba mieszkańców Tarnowa zmniejsza się stopniowo od 1997 r. Według szacunków GUS liczba ta w końcu 2016 r. wynosiła 110,1 tys., i w porównaniu z końcem 2015 r. zmniejszyła się o 0,5%. W odniesieniu do maksimum w 1996 r. (122,4 tys.) ubyło 10,0% mieszkańców miasta. Ostatnia, opracowana w 2014 r. prognoza ludności dla powiatów, miast na prawach powiatu oraz podregionów do 2050 r., przewiduje, że w najbliższych latach roczne tempo spadku liczby ludności Tarnowa utrzyma się na dotychczasowym poziomie, a wzrośnie po 2020 r. W grudniu 2016 r. ludność Tarnowa stanowiła 3,3% ogółu mieszkańców województwa małopolskiego.

Liczba mieszkańców miasta zmniejsza się w wyniku ujemnego przyrostu naturalnego, a w jeszcze większym stopniu z powodu ujemnego salda migracji stałej. W 2016 r. liczba zgonów przewyższyła liczbę urodzeń, stąd mniejszy w porównaniu z 2015 r., ale nadal ujemny przyrost naturalny – minus 63 osoby. Nadwyżka liczby wymeldowań nad liczbą zameldowań na pobyt stały była w 2016 r. o 181 osób mniejsza niż w 2015 r., niemniej głęboko ujemne saldo migracji stałej utrzymuje się w Tarnowie od ponad dekady – w 2016 r. wynosiło minus 408 osób. W ruchu wewnętrznym od końca lat 80-tych utrzymywał się wyższy odpływ mieszkańców Tarnowa na wieś, niż do innych miast. W tym miejscu należy wspomnieć, że zgodnie z metodologią, w liczbie mieszkańców miasta są ujęci emigranci przebywający za granicą czasowo oraz osoby mieszkające poza Tarnowem, które nie dokonały formalnego zgłoszenia zmiany miejsca zamieszkania. Zatem realnie w Tarnowie jest jeszcze mniej mieszkańców niż wynika to z szacunków GUS.

Drugim obok depopulacji niekorzystnym zjawiskiem demograficznym w Tarnowie jest wysokie tempo starzenia się ludności. Proces ten postępuje z dwóch stron tzw. piramidy wieku. Utrzymuje się od wielu lat relatywnie niska liczba urodzeń, nazywana przez demografów „depresją urodzeniową”, co jest skutkiem obniżenia się wskaźnika dzietności kobiet. W Tarnowie w 2016 r. współczynnik dzietności wynosił 1,13 i w porównaniu z 2015 r. jego poziom był wyższy, niemniej nadal stanowił około połowy wartości optymalnej zapewniającej prostą zastępowalność pokoleń i stabilny rozwój demograficzny. Z drugiej strony wzrasta liczba osób starszych w związku z wydłużaniem się życia. Od kilku lat zmniejsza się także populacja Tarnowian w wieku produkcyjnym.

Rys. 1. Ruch naturalny i migracje w 2016 r.

↑ ↓ wzrost/spadek 2016 r. w porównaniu z 2015 r.

a Dla porównania z 2015 r. zgodnie z tablicą bilansową za 2015 r. wzięto pod uwagę migracje zagraniczne za 2014 r.

Dynamikę procesu starzenia się mieszkańców Tarnowa wyraża wskaźnik starości, oznaczający relację liczby ludności w starszym wieku (65 lat i więcej) do liczby dzieci i młodzieży w wieku 19 lat i mniej. W ostatniej dekadzie XX wieku wskaźnik ten kształtował się na poziomie od 0,24 do 0,40, natomiast w ostatnich sześciu latach wynosił od 0,78 w 2010 r. do poziomu 1,07 w 2016 r. Zatem w Tarnowie liczba osób w wieku 65 lat i więcej przewyższyła liczbę dzieci i młodzieży w wieku poniżej 19 lat i mniej.

Pogarszanie się struktury ludności miasta według wieku – poza procesem starzenia się mieszkańców, przyspiesza także emigracja. Jak wykazują wyniki spisów

powszechnych ponad 75% osób zmieniających miejsce zamieszkania jest w wieku produkcyjnym mobilnym (18-44 lata), a dalsze 10% w wieku produkcyjnym niemobilnym. W 2016 r., Tarnowianie statystycznie byli najstarszymi mieszkańcami województwa małopolskiego z medianą wieku – 43 lata.

W 2016 r. w porównaniu z 2015 r. więcej par tj. o 4,0% zdecydowało się na zawarcie związku małżeńskiego, a mniej o 0,9% na rozwód. Spadkowa tendencja liczby separacji utrzymuje się w Tarnowie od 2011 r. W omawianym roku orzeczono siedem separacji.

Wśród ludności Tarnowa narasta utrzymująca się od wielu lat dysproporcja płci. W końcu 1995 r. na 100 mężczyzn przypadało 109 kobiet, a w końcu 2016 r. ten współczynnik wynosił 112. Jedną z przyczyn pogłębiania się tej dysproporcji jest zjawisko „nadumieralności” mężczyzn. W 2016 r. współczynnik zgonów na 1 tys. osób w wieku 50-79 lat dla mężczyzn był ponad 2-krotnie wyższy niż dla kobiet w tym samym wieku.

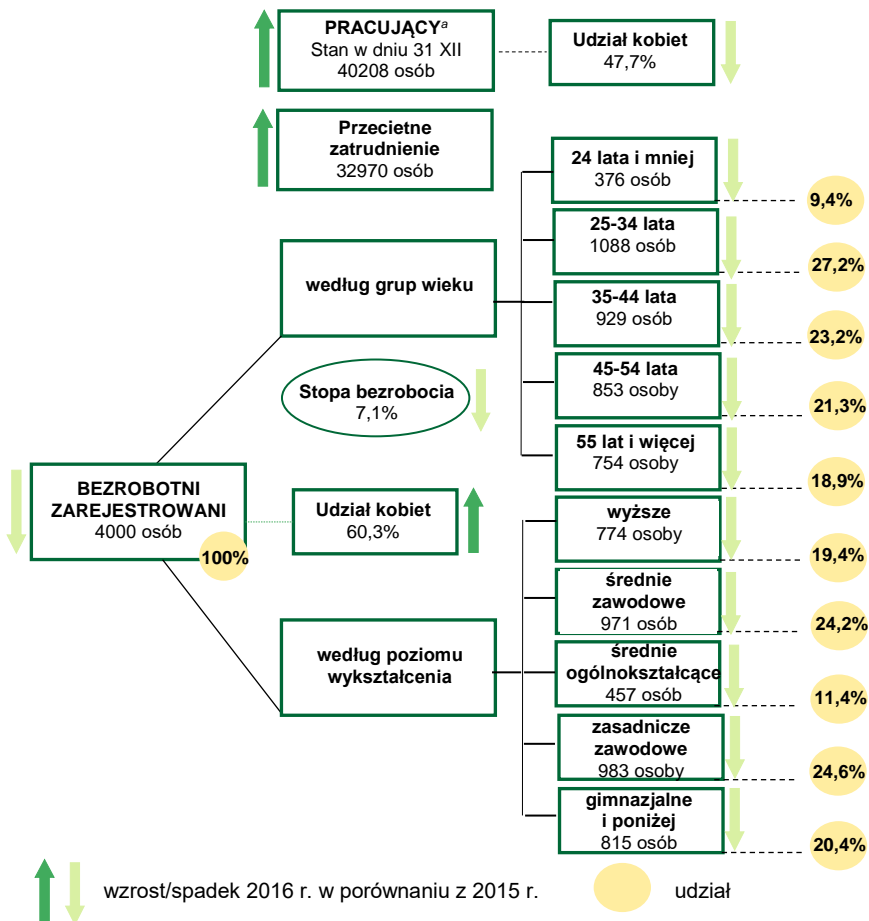
Rynek pracy

W końcu 2016 r. w Tarnowie pracowało 40,2 tys. osób, tj. o 2,2% więcej niż w 2015 r. i po wcześniejszym kilkuletnim spadku, był to drugi rok niewielkiego wzrostu liczby pracujących. W 2016 r. udział kobiet wśród pracujących w Tarnowie wynosił 47,7%, wobec 48,2% rok wcześniej i był to pierwszy – od 2007 r. spadek tego udziału. Wśród pracujących w Tarnowie kobiety nadal stanowią mniejszość, chociaż w województwie małopolskim w tej zbiorowości od 2013 r. obserwuje się większy udział kobiet niż mężczyzn.

W strukturze pracujących według sektorów ekonomicznych w dłuższym okresie obserwacji zwraca uwagę wolny, ale postępujący spadek udziału sektora II skupiającego sekcje „przemysłu” i Budownictwo na rzecz sektorów usługowych: III, IV i V. Warto zaznaczyć, że jeszcze w 2010 r. pracujący w Tarnowie w podmiotach sektora II stanowili największy udział w analizowanej populacji pracujących, a od 2011 r. relatywnie najwięcej osób pracuje w podmiotach sektora V.

Przeciętne zatrudnienie, które liczone jest z ogółu zatrudnionych na podstawie stosunku pracy, w 2016 r. w Tarnowie wynosiło 33,0 tys. osób i w porównaniu z 2015 r. było wyższe o 1,7%.

Rys. 2. Rynek pracy w 2016 r.

a Według faktycznego miejsca pracy; bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób oraz pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie.

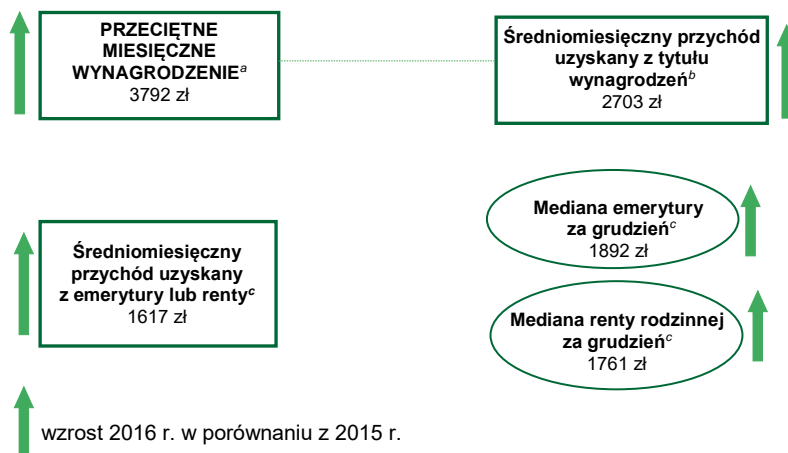
Według stanu w końcu 2016 r. w Powiatowym Urzędzie Pracy było zarejestrowanych 4,0 tys. bezrobotnych mieszkańców Tarnowa, tj. o 12,5% mniej niż w 2015 r. i był to kolejny, czwarty z rzędu rok spadku liczby bezrobotnych. Stopa bezrobocia rejestrowanego oznaczająca udział bezrobotnych w populacji aktywnych zawodowo w końcu 2016 r. ukształtowała się w Tarnowie także na najniższym od pięciu lat poziomie i wynosiła 7,1% wobec 8,3% rok wcześniej. Od wielu lat stosunkowo bardzo mało bezrobotnych – 9,7% omawianej zbiorowości w końcu 2016 r., ma uprawnienia do zasiłku dla bezrobotnych i w grudniu 2016 r. w porównaniu z analogicznym okresem roku poprzedniego, ich udział jeszcze się obniżył o 1,5 p. proc.

W populacji bezrobotnych w Tarnowie większość stanowią kobiety, a w końcu 2016 r. ich udział wynosił 60,3% wobec 59,0% rok wcześniej. Na tle Krakowa i Nowego Sącza udział kobiet w populacji bezrobotnych w Tarnowie od wielu lat utrzymuje się na najwyższym poziomie. W strukturze bezrobotnych według grup wieku w 2016 r. postępowały zmiany umacniające dotychczasową tendencję rosnącego udziału osób z grup wieku produkcyjnego niemobilnego, czyli z przedziałów 45-54 lata oraz 55 lat i więcej. Długotrwałe bezrobocie jest zjawiskiem o negatywnych skutkach społecznych i ekonomicznych. Bezrobotni pozostający bez pracy powyżej 12 miesięcy stanowili 45,5% ogółu bezrobotnych, w tym blisko 30% poszukiwało pracy dłużej niż 2 lata.

Wynagrodzenia i świadczenia społeczne

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie w Tarnowie w 2016 r. wynosiło 3792 zł i było wyższe niż rok wcześniej o 3,4%. Wzrostowa tendencja przeciętnej płacy w Tarnowie utrzymuje się od 2000 r. i na tym tle wzrost w 2016 r. był jednym z najniższych od początku wieku.

Rys. 3. Wynagrodzenia, emerytury i renty za 2016 r.

a Bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób. b Dane Ministerstwa Finansów za 2015 r., wzrost wykazano w odniesieniu do 2014 r. c Dane z systemu ZUS.

Bardziej (niż przeciętne wynagrodzenie) zbliżona do rzeczywistych dochodów Tarnowian uzyskiwanych z pracy jest średnia miesięczna z mediany rocznych przychodów z tytułu wynagrodzeń, którą w uproszczeniu można uznać jako średniomiesięczny przychód z wynagrodzeń. W 2015 r. ten przychód wynosił

2703 zł miesięcznie i w porównaniu z 2014 r. był wyższy o 2,5%. Przychody z tytułu wynagrodzeń za 2015 r. wykazało w zeznaniu podatkowym (PIT), 33,4 tys. mieszkańców miasta i w stosunku do 2014 r. ich liczba minimalnie wzrosła. Wyliczony w podobny sposób (z mediany rocznych przychodów) średniomiesięczny przychód mieszkańców Tarnowa z tytułu emerytur i rent w 2015 r. ukształtował się na poziomie 1617 zł i w porównaniu z 2014 r. wzrósł o 3,3%. Przychody z tytułu emerytur i rent za 2015 r. wykazało w zeznaniu podatkowym (PIT), 29,6 tys. mieszkańców miasta i w stosunku do 2014 r. ich liczba minimalnie się zmniejszyła.

Dokładniejszych (niż z systemów Ministerstwa Finansów) danych o poziomie emerytur i rent według miejsca zamieszkania świadczeniobiorców dostarczają systemy administracyjne instytucji ubezpieczeń społecznych. Według danych za grudzień 2016 r., mediana emerytury z systemu ZUS wynosiła w Tarnowie 1892 zł, a pobierało emeryturę 19,0 tys. osób. Mediana renty z tytułu niezdolności do pracy i renty rodzinnej z systemu ZUS za grudzień 2016 r. wynosiła odpowiednio 1151 zł i 1761 zł a pobierało ją odpowiednio 2,7 tys. oraz 3,9 tys. mieszkańców Tarnowa.

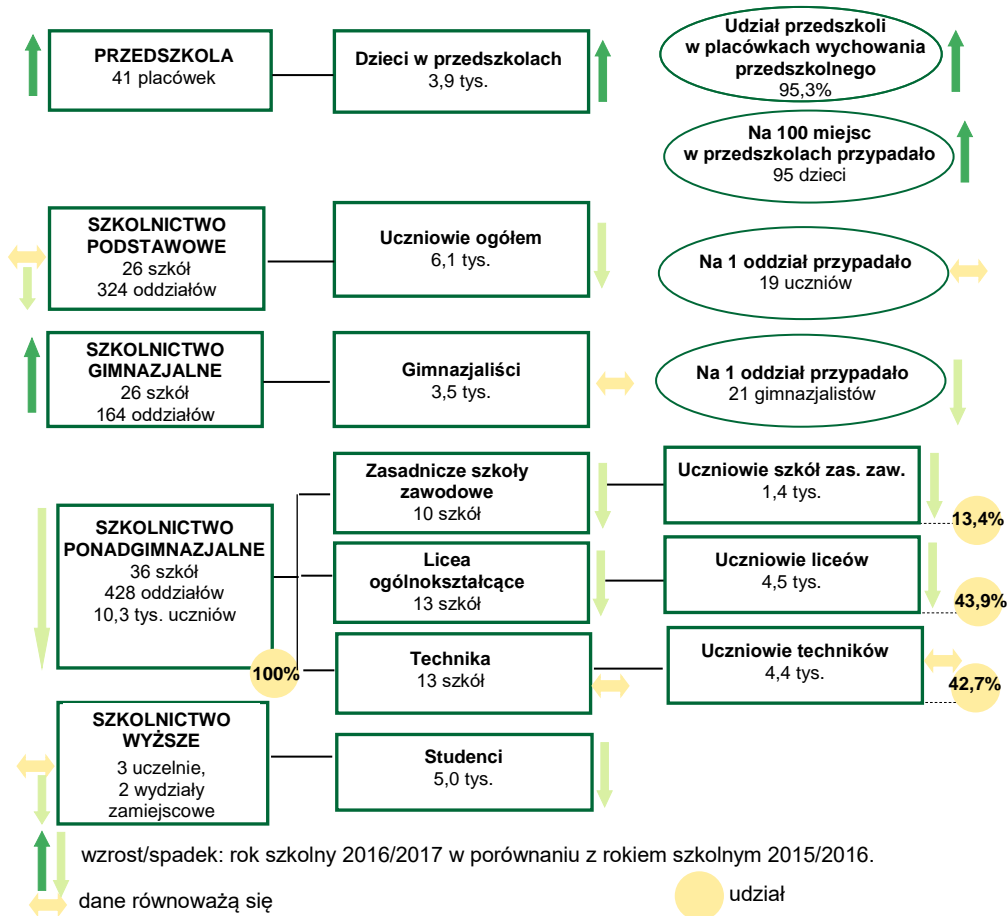
Dostępność usług społecznych

W porównaniu z poprzednim rokiem odnotowano wzrost o blisko 5% liczby placówek wychowania przedszkolnego. W 2016 r. w Tarnowie działało 41 przedszkoli, do których uczęszczało 3,9 tys. dzieci. W przedszkolach na 100 miejsc przypadało 95 dzieci w wieku przedszkolnym, podczas gdy wskaźnik ten w Krakowie i Nowym Sączu wynosił odpowiednio 90 i 92 dzieci.

W 2016 r. w porównaniu z 2015 r. – o 363 uczniów mniej uczęszczało do szkół podstawowych, a liczba oddziałów zmniejszyła się o osiem. Na jeden oddział w szkołach podstawowych przypadało 19 uczniów, a w gimnazjach 21 uczniów.

W 36 szkołach ponadgimnazjalnych kształciło się mniej młodzieży niż w roku poprzednim, łącznie 10,3 tys. uczniów tj. o 2,6% mniej w stosunku do poprzedniego roku szkolnego. Najpopularniejsze wśród młodzieży były licea ogólnokształcące oraz technika, do których uczęszczało łącznie około 86,6% uczniów wszystkich szkół ponadgimnazjalnych. Liczba uczniów w szkołach zawodowych w porównaniu z rokiem ubiegłym zmniejszyła się o 12,1%, a w liceach i w technikach utrzymała się na podobnym poziomie.

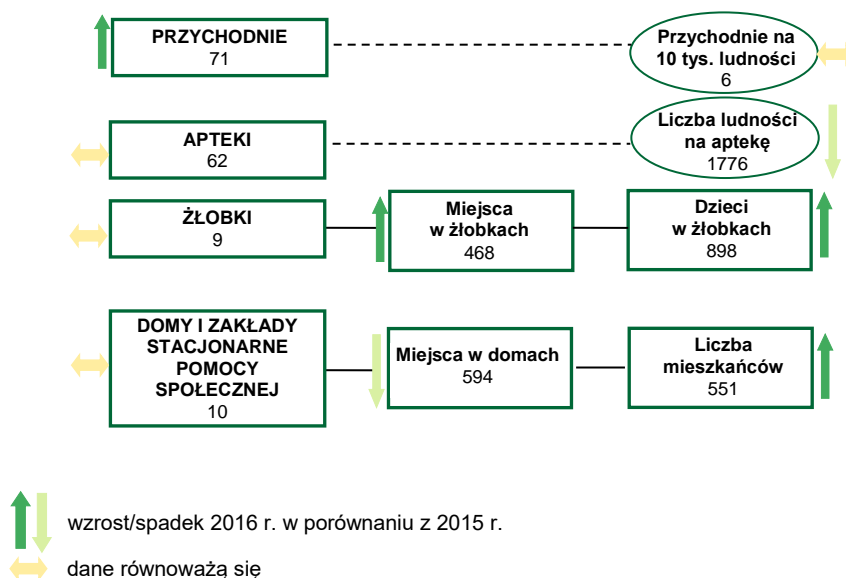
Rys. 4. Edukacja w roku szkolnym 2016/2017

W trzech tarnowskich uczelniach, tj. Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej, Małopolskiej Wyższej Szkole Ekonomicznej oraz Tarnowskiej Szkole Wyższej studiowało w roku akademickim 2016/2017 łącznie z wydziałami zamiejscowymi (Wyższa Szkoła Biznesu w Nowym Sączu i Uniwersytet Papieski w Krakowie) 5,0 tys. studentów, w tym 69% na studiach stacjonarnych. Z poprzednim rokiem akademickim odnotowano spadek ogólnej liczby studentów o 6,5%, a studentów studiów stacjonarnych o 1,7%. Poza wymienionymi trzema uczelniami funkcjonowały w mieście zamiejscowe ośrodki dydaktyczne trzech uczelni z Krakowa i Nowego Sącza, w których studiowało łącznie 0,3 tys. studentów. Tarnowskie szkoły i uczelnie nadal cieszą się dużym zainteresowaniem uczniów i studentów spoza miasta.

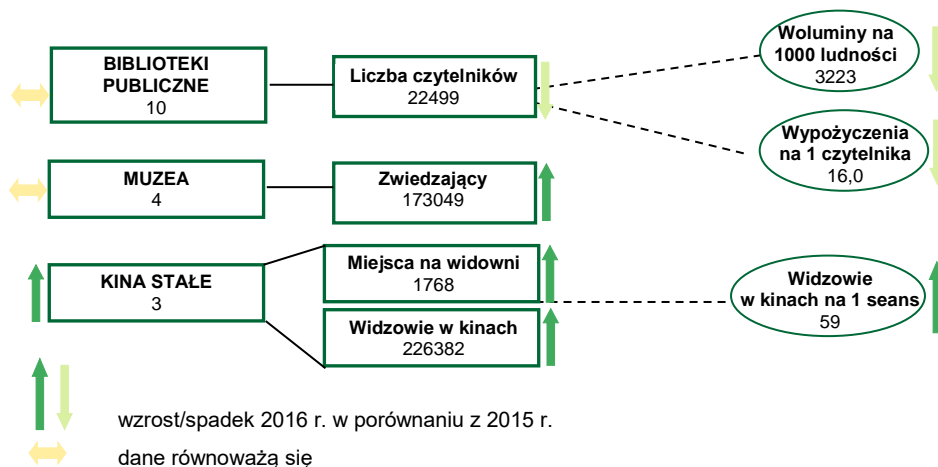
Starzenie się społeczeństwa, dłuższa przeciętna długość życia powoduje większe zapotrzebowanie na świadczenia opieki zdrowotnej i usługi opiekuńcze. Niezmiennie od wielu lat w Tarnowie działają dwa publiczne szpitale ogólne. W 2016 r. w porównaniu z rokiem poprzednim w placówkach ambulatoryjnej opieki zdrowotnej nastąpił spadek udzielonych porad ogółem o 0,5%, natomiast wzrosła o 5,5% liczba porad udzielonych przez lekarzy dentyistów. Nie zmieniła się w stosunku do poprzedniego roku liczba aptek dostępnych dla mieszkańców Tarnowa, natomiast na jedną aptekę przypadało 1776 mieszkańców tj. o 9 mieszkańców mniej niż 2015 r. Szpitale i placówki ambulatoryjnej opieki zdrowotnej świadczą usługi nie tylko dla mieszkańców miasta, ale także dla ludności z otaczających gmin. Odpowiedzią na duże zapotrzebowanie w mieście na opiekę nad najmłodszymi dziećmi było funkcjonowanie dziewięciu żłobków, dzięki czemu na 100 dzieci w wieku 0-2 lat przypadało w Tarnowie 18 miejsc.

Rys. 5. Ochrona zdrowia, pomoc społeczna w 2016 r.

W teatrze im. Ludwika Solskiego widzowie mieli do dyspozycji 430 miejsca na widowni w trzech salach stałych. W 2016 r. wystawiono 298 spektakli. W Tarnobrzegu działały cztery galerie, cztery muzea, trzy kina stałe oraz 10 placówek bibliotecznych.

Rys. 6. Kultura w 2016 r.

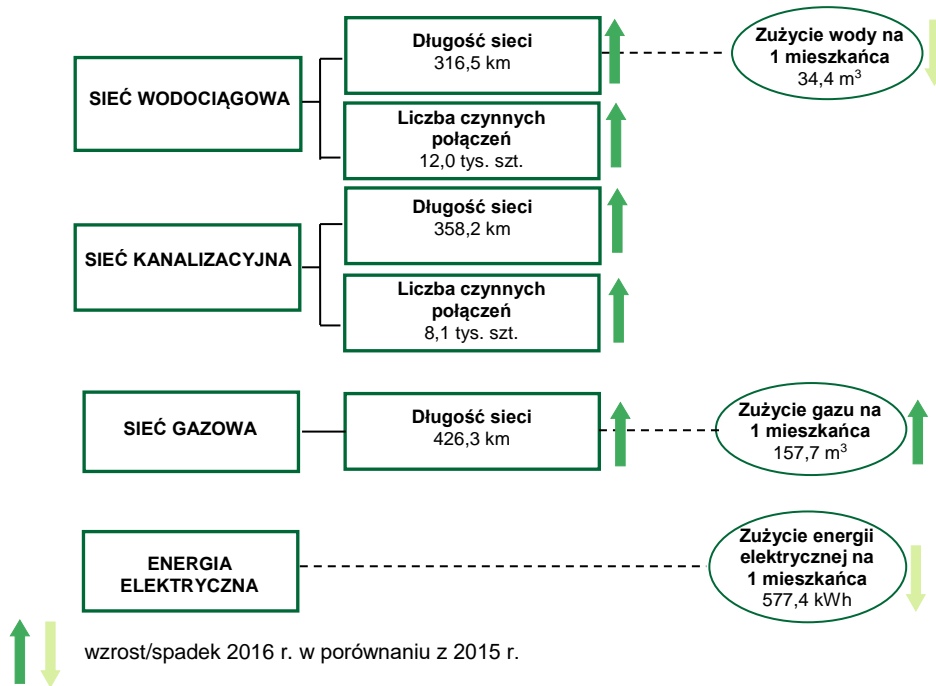
Miasto pełni rolę lokalnego centrum nie tylko wydarzeń kulturalnych, ale także sportowych ciesząc się zainteresowaniem mieszkańców miasta i okolicznych gmin.

Według stanu na koniec lipca 2016 r. w Tarnowie funkcjonowało 13 turystycznych obiektów noclegowych z 888 miejscami, z których skorzystało 48,8 tys. osób, a liczba udzielonych noclegów wynosiła 90,5 tys. o 22,0% więcej niż w 2015 r.

Infrastruktura komunalna

Długość sieci wodociągowej, kanalizacyjnej, gazowej nieznacznie wzrosła. Zwiększyła się również liczba czynnych połączeń wodociągowych i kanalizacyjnych prowadzących do budynków mieszkalnych. W porównaniu z rokiem ubiegłym spadło średnie zużycie wody na 1 mieszkańca (o 0,9%) i energii elektrycznej (o 0,1%), natomiast wzrosło zużycie gazu z sieci (o 4,4%). W Tarnowie średnie zużycie wody i gazu z sieci na 1 mieszkańca było wyższe niż przeciętne zużycie w województwie, natomiast średnie zużycie energii elektrycznej na 1 mieszkańca było niższe.

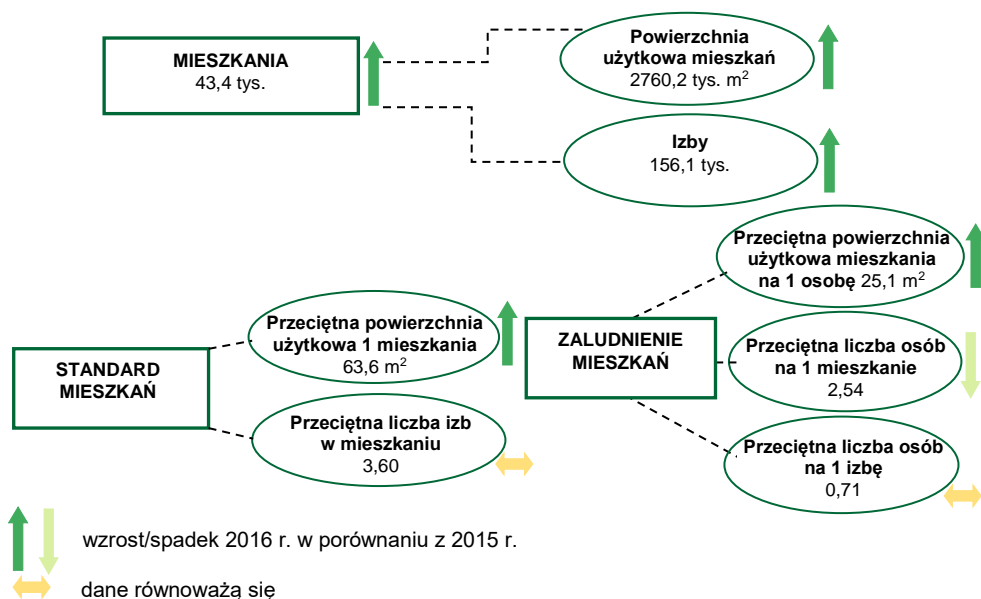
Rys. 7. Infrastruktura komunalna w 2016 r.

Zasoby mieszkaniowe

Zasoby mieszkaniowe Tarnowa na koniec 2016 r. wynosiły 43,4 tys. mieszkań o łącznej powierzchni użytkowej 2760,2 tys. m², w których znajdowało się 156,1 tys. izb (stanowiły 3,7% ogółu mieszkań w województwie). W badanym okresie począwszy od 2005 r. następowała systematyczna poprawa warunków mieszkaniowych mieszkańców Tarnowa, o czym świadczą podstawowe wskaźniki. Przeciętna liczba osób przypadająca na mieszkanie i na izbę malała przy równoczesnym wzroście powierzchni użytkowej mieszkania jaka przypadała na osobę. Na 1 mieszkanie w Tarnowie w 2016 r. przypadało przeciętnie 2,54 osoby, a na 1 izbę 0,71 osoby. Statystyczny mieszkaniec Tarnowa w końcu 2016 r. miał do dyspozycji 25,1 m² powierzchni.

Rys. 8. Zasoby mieszkaniowe w 2016 r.

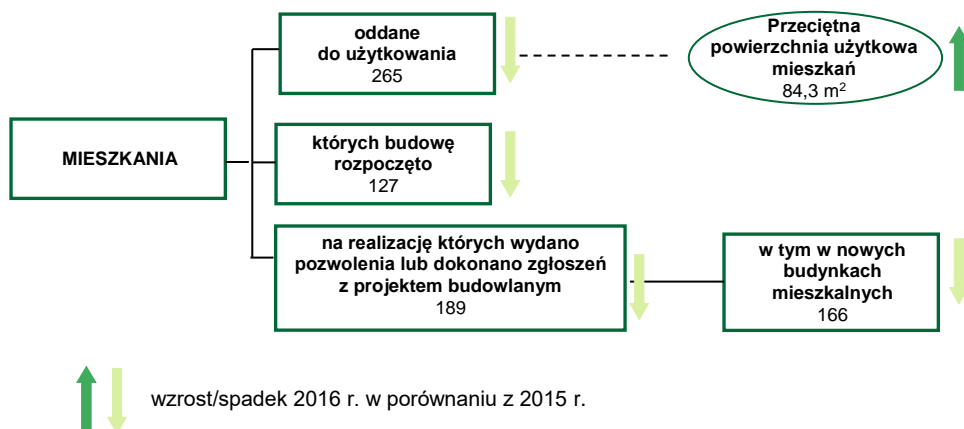
W Tarnowie w latach 2005-2016 uległ też znacznej poprawie standard mieszkań mierzony wielkością mieszkania i liczbą izb oraz wyposażeniem w podstawowe instalacje sanitarno-techniczne. Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania w końcu 2016 r. wynosiła 63,6 m², jednocześnie mieszkanie posiadało 3,60 izby. W odniesieniu do przeciętnego mieszkania w województwie małopolskim było mniejsze o 14,6 m² i miało o 0,32 izby mniej. Standard mieszkań w Tarnowie pod względem wyposażenia w podstawowe instalacje sanitarno-techniczne był wyższy w porównaniu do mieszkań w województwie.

Budownictwo mieszkaniowe

W 2016 r. na terenie miasta Tarnowa przekazano do użytkowania 265 mieszkań o łącznej powierzchni 22,3 tys. m² tj. o 17 mieszkań mniej niż w 2015 r. Większość mieszkań (175) zrealizowano w ramach budownictwa indywidualnego oraz społecznego czynszowego (50). Ponadto oddano 40 mieszkań przeznaczonych na sprzedaż lub wynajem. Nie odnotowano żadnych efektów w budownictwie komunalnym. W pozostałych formach budownictwa podobnie jak w 2015 r. nie oddano do użytkowania żadnego mieszkania. Przeciętna powierzchnia użytkowa wybudowanych mieszkań w Tarnowie w 2016 r. wynosiła 84,3 m² i w porównaniu z 2015 r. była większa o 0,4 m².

Wskaźnikiem nasilenia budownictwa mieszkaniowego jest liczba oddanych do użytkowania mieszkań na 1 tys. ludności. Wskaźnik ten w 2016 r. w Tarnowie wynosił 2,4 i był niższy niż średnia wojewódzka. Spadła (o 7,4%) liczba mieszkań w nowych budynkach mieszkalnych, na których realizację wydano pozwolenia lub dokonano zgłoszeń z projektem budowlanym oraz spadła liczba mieszkań, których budowę rozpoczęto (spadek o 17,0%).

Rys. 9. Budownictwo mieszkaniowe w 2016 r.

Ochrona środowiska

Zakłady szczególnie uciążliwe dla czystości powietrza w Tarnowie, których jest aktualnie na terenie miasta dziewięć, wyemitowały w 2016 r. do atmosfery 8,0 tys. ton zanieczyszczeń gazowych (bez dwutlenku węgla) i blisko 983 tys. ton CO₂. W porównaniu z 2015 r. emisja szkodliwych gazów (bez CO₂) zmniejszyła się o 4,4 tys. ton tj. o 35,3%, przy czym najwyższy był wskaźnik spadku emisji dwutlenku siarki – wynosił 56,5%. W zakresie emisji gazów cieplarnianych odnotowano w Tarnowie spadek emisji dwutlenku węgla o 263,2 tys. ton, tj. 21,1%. Emisja metanu z tarnowskich zakładów wzrosła w tym czasie o 4 tony tj. 22,2%.

Emisja szkodliwych pyłów z tarnowskich zakładów szczególnie uciążliwych dla środowiska w 2016 r. wyniosła 372 tony tj. 5,9 ton/km² i zmniejszyła się w skali roku o 15,6%. Blisko 47% tej emisji stanowiły pyły pochodzące ze spalania paliw na terenie zakładów.

W urządzeniach do redukcji zanieczyszczeń powietrza zatrzymano i zneutralizowano 10,5 tys. ton zanieczyszczeń gazowych (bez CO₂), czyli 56,8%

wytworzonych (w 2015 r. – 65,6%) oraz 54,7 tys. ton zanieczyszczeń pyłowych, co stanowiło 99,3% wytworzonych (w 2015 r. – 99,4%).

W 2016 r. całkowite zużycie wody w gospodarce narodowej wynosiło w Tarnowie 15,4 hm³ i w porównaniu z 2015 r. zmniejszyło się o 6,0%. Najwięcej wody, 61,1% ogólnego zużycia, wykorzystał tarnowski przemysł (w 2015 r. – 64,0%). Ponad 5,6 hm³, o 0,1 hm³ więcej jak przed rokiem, zagospodarowała sieć wodociągowa. Statystyczny mieszkaniec miasta zużył 34,4 m³ wody pochodzącej z sieci wodociągowej (w 2015 r. – 34,7 m³).

Do wód lub do ziemi odprowadzono 10,0 hm³ ścieków przemysłowych i komunalnych wymagających oczyszczania, było o 0,4 hm³ (4,2%) mniej, jak w 2015 r. Tylko 41,0 hm³ ścieków przemysłowych wytworzonych w tarnowskich zakładach odprowadzono w 2016 r. do wód powierzchniowych bez oczyszczania. W roku poprzednim takich ścieków było 48 hm³. Z komunalnej oczyszczalni ścieków w 2016 r. korzystało 99,9% mieszkańców Tarnowa.

Zakłady objęte statystyką GUS wytworzyły w 2016 r. w Tarnowie 118,3 tys. ton odpadów produkcyjnych (z wyłączeniem odpadów komunalnych), w porównaniu z 2015 r. ilość tych odpadów zmniejszyła się o 20,1%. Na 1 km² powierzchni miasta wytworzono 1,6 tys. ton odpadów przemysłowych podczas gdy w 2015 r. – 2,1 tys. ton.

W 2016 r. zebrano w Tarnowie łącznie 29,5 tys. ton odpadów komunalnych zmieszanych, czyli o 36,2% więcej jak przed rokiem. Na 1 mieszkańca miasta przypadło 247,6 kg zmieszanych odpadów komunalnych zebranych z gospodarstw domowych, o 77,2 kg więcej jak w 2015 r. Na terenie Tarnowa zlikwidowano w 2016 r. 45 nielegalnych wysypisk odpadów komunalnych zbierając z ich powierzchni 107 ton odpadów (w 2015 r. zlikwidowano 48 wysypisk i usunięto 118 tony odpadów).

W zakresie ochrony przyrody i krajobrazu Tarnów lokuje się poza czołówką miast województwa. Na obszarze miasta znajduje się zaledwie 9,5 ha obszarów prawnie chronionych – jest to jeden rezerwat stanowiący 0,1% powierzchni miasta. W 2016 r. na terenach zieleni w Tarnowie posadzono 281 drzew, natomiast wycięto 811, przed rokiem posadzono 604 drzewa a wycięto 574.

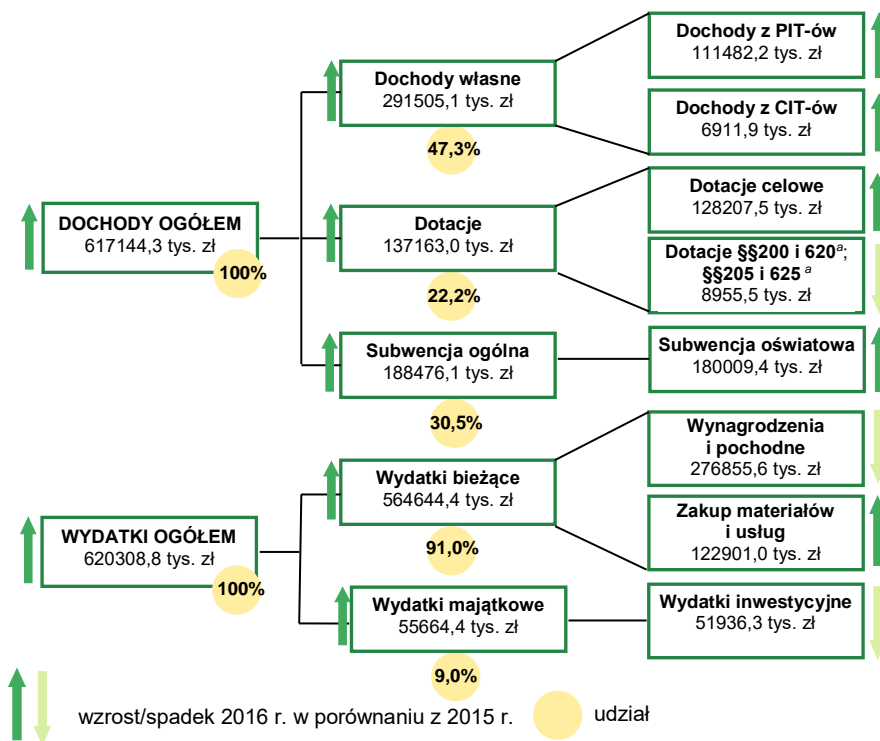
Dochody i wydatki budżetu miasta

W 2016 r. w budżecie miasta zgromadzono dochody ogółem w wysokości 617 mln zł, czyli nominalnie o 5,0% a realnie o 5,7% wyższe od ubiegłorocznych. Zmieniła się również ich struktura według rodzajów, pod wpływem wyższych dotacji skierowanych do budżetu miasta. Te same, co przed rokiem, pozostały główne źródła dochodów własnych. Z tytułu podatku PIT do budżetu wpłynęło 111 mln zł a z tytułu podatku dochodowego CIT – 7 mln zł, co stanowiło ponad 40% dochodów własnych budżetu miasta. W obu podatkach były to wartości wyższe, niż w 2015 r., odpowiednio o: 6 mln zł i 1 mln zł.

Wyraźnie niższy był strumień środków zasilających budżet miasta w postaci środków pochodzących z funduszy unijnych. W omawianym roku wpłynęło 9 mln zł tytułem finansowania i współfinansowania programów i projektów unijnych (1,5% łącznych dochodów miasta), podczas gdy w 2015 r. było to 45 mln zł (7,6%).

Wielkość dochodów ogółem w przeliczeniu na 1 mieszkańca (5591 zł) usytuowała Tarnów na ostatniej pozycji wśród miast na prawach powiatu, za Krakowem i Nowym Sączem.

Rys. 10. Budżet miasta Tarnowa w 2016 r.

a Dotacje w ramach programów finansowanych z udziałem środków europejskich.

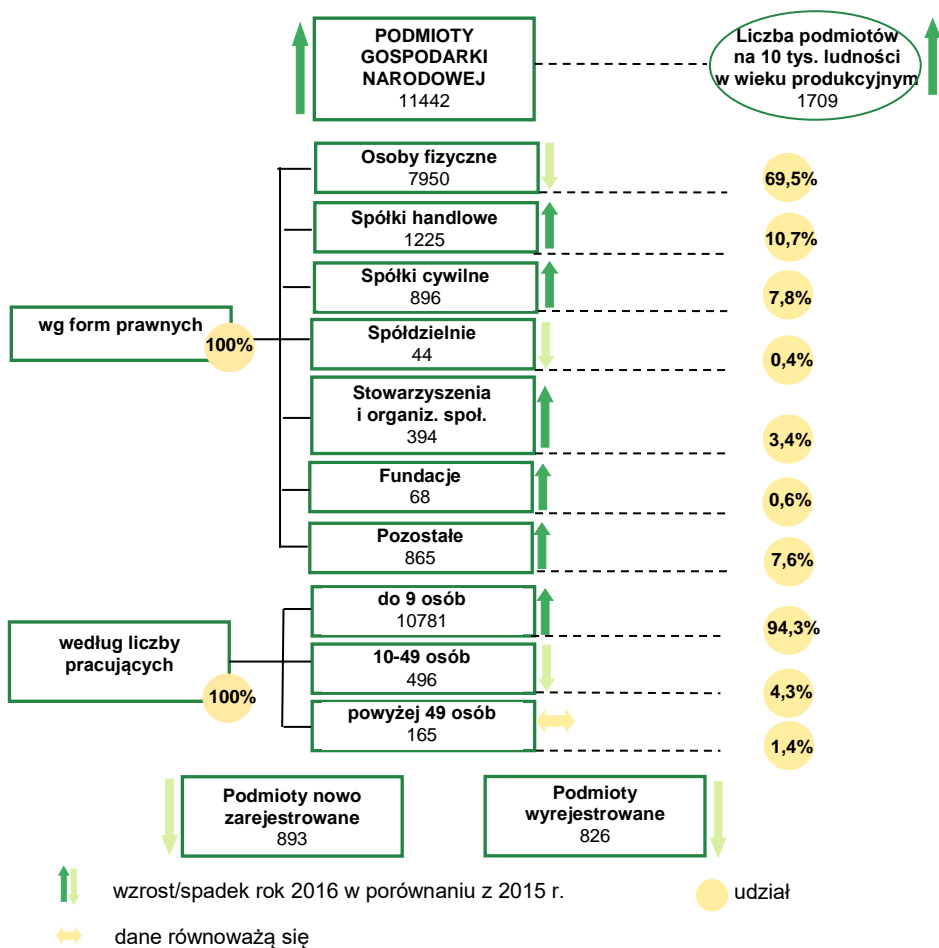
Wolniej niż dochody, rosły wydatki ogółem (nominalnie o 3,3% a realnie o 4,0%). Z budżetu rozdysponowano ogółem 620 mln zł, czyli przeciętnie 5620 zł w przeliczeniu na 1 mieszkańca. Wśród wydatków obniżyła się pula środków przeznaczona na inwestycje. Wydatki majątkowe (prawie w całości przeznaczone na inwestycje) stanowiły 9,0% ogólnych wydatków (przed rokiem 16,4%), a prace skierowane były na poprawę infrastruktury drogowej i rewitalizację terenów rekreacyjnych na terenie miasta. Nie zmieniły się też najważniejsze kierunki wydatków według działów klasyfikacji budżetowej. Nadal najwięcej środków (łącznie 72% całego budżetu) przekazano na finansowanie oświaty i wychowania, pomocy społecznej oraz transportu i łączności.

Podmioty gospodarki narodowej

W Tarnowie w latach 2006-2016 obserwowano systematyczny wzrost liczby podmiotów. Na koniec grudnia 2016 r. działalność gospodarczą prowadziło 11,4 tys. podmiotów gospodarki narodowej co stanowiło wzrost o 0,4% w porównaniu z rokiem ubiegłym.

Uwzględniając formę prawną największy udział ogółu zarejestrowanych podmiotów stanowiły osoby fizyczne (69,5%). Działalność w formie spółek handlowych prowadziło 1225 podmiotów, a 130 z nich to spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego. Podstawowe sektory gospodarki to rolnictwo, przemysł z budownictwem oraz usługi. Znaczenie sektora przemysłowego i budownictwa oraz rolnictwa w Tarnowie jest mniejsze niż przeciętnie w województwie małopolskim. Znajduje to odzwierciedlenie w strukturze podmiotów według działalności. Udział podmiotów sektora przemysłowego i budownictwa w ogólnej liczbie podmiotów stanowił 18,2%, a w województwie małopolskim – 24,0%. Na podstawie danych o liczbie podmiotów podawanych bez osób prowadzących indywidualne gospodarstwa rolne udział podmiotów sektora rolnictwa wynosił 0,6% wobec 1,0% w województwie małopolskim. Podobnie jak w każdym innym powiecie województwa, także w Tarnowie dominującym rodzajem prowadzonej działalności gospodarczej były usługi, a ich udział w ogólnej liczbie podmiotów (81,2%) kształtował się na poziomie wyższym niż przeciętnie w województwie małopolskim (75,0%).

Rys. 11. Działalność gospodarcza w 2016 r.

Na przestrzeni lat 2010-2016 znaczenie sektora przemysłowego i budowlanego wzrosło. W relacji do 2010 r. w Tarnowie wzrost udziału liczby podmiotów tego sektora utrzymał się na tym samym poziomie, podczas gdy w województwie wzrósł o 0,2 p. proc. Znaczenie sektora rolnictwa maleje, w Tarnowie udział liczby podmiotów tego sektora zmniejszył się o 0,1 p. proc., w województwie o 1,0 p. proc. W omawianych latach udział liczby podmiotów sektora usług w Tarnowie zwiększył się o 0,2 p. proc., w województwie małopolskim odnotowano wzrost o 0,8 p. proc.

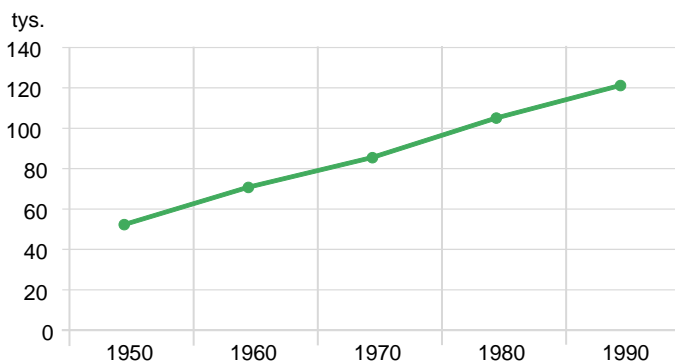
1. SYTUACJA DEMOGRAFICZNA

1.1. Stan ludności i jego zmienność

Dostępne dane statystyczne pozwoliły na prezentację zmian w stanie ludności miasta Tarnowa od najwcześniejszych lat.

Według spisu powszechnego przeprowadzonego po II wojnie światowej w Tarnowie mieszkało 33,1 tys. ludności (stan w dniu 14 II 1946 r.). W okresach 10-cio letnich tj. od 1950 r. do 1990 r. utrzymywała się tendencja rosnąca liczby ludności. W 1950 r. Tarnów liczył 52,3 tys. mieszkańców. W 1990 r. w porównaniu z 1950 r. liczba ta wzrosła ponad 2-krotnie (wykres 1). Od 1990 r. jeszcze przez sześć kolejnych lat z roku na rok obserwowano systematyczny wzrost liczby ludności. W 1996 r. w Tarnowie odnotowano najwyższy stan liczby mieszkańców tj. 122,4 tys. osób (wykres 2).

Wykr. 1. Ludność Tarnowa¹ (dane archiwalne)

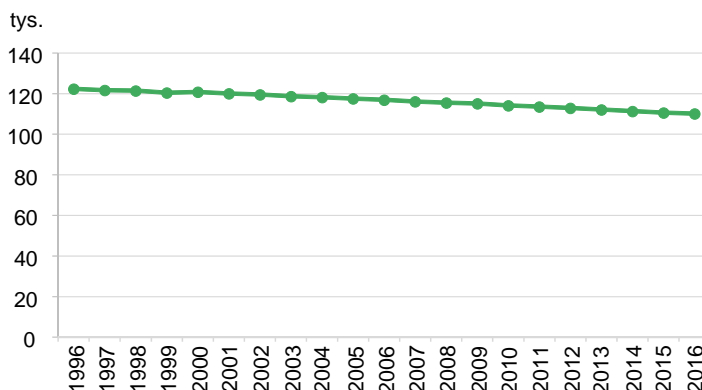
Od 1997 r. utrzymuje się tendencja malejąca liczby ludności, **w końcu 2016 r. w Tarnowie mieszkało 110,1 tys. osób.** W porównaniu z ubiegłym rokiem liczba ta zmniejszyła się o 0,5%, a w stosunku do najwyższego stanu w 1996 r. ubyło 10,0% mieszkańców miasta.

Pod względem liczby ludności, wśród trzech miast na prawach powiatu w województwie małopolskim, Tarnów utrzymuje się na drugim miejscu po Krakowie.

¹ 1950 – stan w dniu 3 XII; 1960 – stan w dniu 6 XII; 1970 – stan w dniu 8 XII; 1980 i 1990 – stan w dniu 31 XII

Wykr. 2. Ludność Tarnowa

Stan w dniu 31 XII

Dla porównania, w latach 1996-2016 w stanie ludności Krakowa obserwowano różne tendencje. Najmniej mieszkańców odnotowano w 1997 r. (740,5 tys. osób), natomiast największą liczbę ludności Kraków osiągnął w 2016 r. (765,3 tys. osób). W 2016 r. w porównaniu z 2015 r. liczba ludności Krakowa wzrosła o 0,6%, a w stosunku do 1997 r. – o 3,3%.

Zmiany liczby ludności o różnej tendencji obserwowano także w Nowym Sączu. W tym samym okresie, najmniej mieszkańców odnotowano w 1996 r. – 82,9 tys. Od 1997 r. do 2005 r. obserwowano systematyczny wzrost liczby mieszkańców. Najwyższą liczbę – 84,7 tys. osób odnotowano w 2005 r. W latach następnych (z wyjątkiem 2009 r.) do roku 2014 następował stopniowy spadek liczby ludności. Od 2015 r. obserwuje się ponowny jej wzrost. W końcu 2016 r. liczba ludności Nowego Sącza wynosiła 84,0 tys. osób i w porównaniu z 2015 r. wzrosła o 0,1%, a z 1996 r. – o 1,3%.

Udział ludności Tarnowa w liczbie ludności województwa małopolskiego wynosił 3,3%, pozostałych miast: Krakowa i Nowego Sącza odpowiednio: 22,6% i 2,5%.

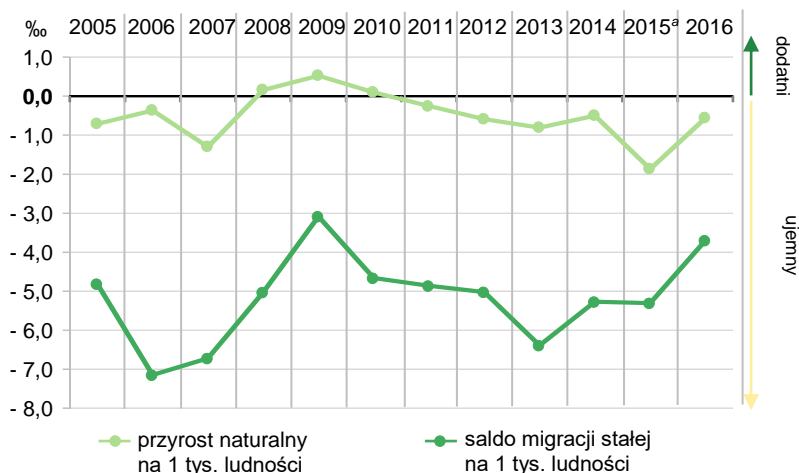
1.1.1. Saldo migracji

Jednym z powodów malejącej liczby ludności Tarnowa jest **ujemne saldo migracji stałej**. Zjawisko emigracji mieszkańców miast – głównie do miejscowości podmiejskich, zaczęło się nasilać w kraju w ostatniej dekadzie XX w., ale w wielu miastach ten odpływ był rekompensowany napływem nowych mieszkańców (na pobyt stały lub czasowy). W Tarnowie odpływ ludności przewyższający napływ

nowych mieszkańców wystąpił w 1995 r. i od tamtego roku utrzymuje się ujemne saldo migracji. Od 2002 r. w wyniku migracji stałej ubywało corocznie ponad 0,5 tys. mieszkańców miasta (z wyłączeniem 2009 r. kiedy odpływ przewyższył napływ o 0,4 tys. osób). Największy ubytek ludności Tarnowa z tego powodu wystąpił w latach 2006-2007 po około 0,8 tys. osób, w związku z nasileniem emigracji zagranicznej na pobyt stały.

Stosunkowo wysokie ujemne saldo migracji stałej (nadwyżka wymeldowań nad zameldowaniami o 718 osób) wystąpiło w 2013 r. W ostatnim analizowanym roku w porównaniu z 2015 r. było mniejsze o 181 osób, lecz nadal ujemne (minus 408 osób). Dla porównania, w 2016 r. w Krakowie odnotowano dodatnie saldo migracji stałej (plus 1807 osób), a ujemne w Nowym Sączu – minus 236 osób. Zmiany w natężeniu salda migracji stałej na 1 tys. ludności w latach 2005-2016 przedstawiono na wykresie 3. W 2016 r. w Tarnowie współczynnik natężenia wynosił minus 3,7‰ wobec plus 2,4‰ w Krakowie a minus 2,8‰ w Nowym Sączu.

Wykr. 3. Współczynniki przyrostu naturalnego i salda migracji stałej^a na 1 tys. ludności w Tarnowie

a Dla 2015 r. zgodnie z tablicą bilansową przyjęto migracje zagraniczne za 2014 r.

Dodatnie saldo migracji czasowej kształtuje się w Tarnowie od 20 lat na niskim poziomie i w żadnym roku nie rekompensowało ujemnego salda migracji stałej. W Krakowie w ostatnich latach utrzymuje się wysoka nadwyżka zameldowań nad wymeldowaniami zarówno na pobyt stały jak i czasowy, natomiast w Nowym Sączu obserwuje się ujemne saldo zarówno w migracji stałej jak i migracji czasowej.

1.1.2. Przyrost naturalny

Drugą przyczyną spadku liczby mieszkańców Tarnowa jest **ujemny przyrost naturalny**. Nadwyżkę zgonów nad urodzeniami po raz pierwszy zarejestrowano w Tarnowie w 2003 r., następnie w latach 2005-2007. W kolejnych latach 2008-2010 wystąpiła niewielka przewaga urodzeń nad zgonami. W 2011 r. liczba zgonów ponownie przewyższyła liczbę urodzeń i ten ujemny bilans ruchu naturalnego utrzymał się w kolejnych latach 2012-2016. W analizowanym roku wynosił minus 63 osoby.

Zmiany w nasileniu przyrostu naturalnego na 1 tys. ludności w latach 2005-2016 przedstawiono na wykresie 3. W 2016 r. w Tarnowie współczynnik natężenia był ujemny i wynosił minus 0,6‰ wobec współczynników dodatnich w Krakowie (plus 2,2‰) i Nowym Sączu (plus 2,8‰).

Wśród miast na prawach powiatu województwa małopolskiego ujemny przyrost naturalny występował w ostatnich latach wyłącznie w Tarnowie. W Nowym Sączu nie odnotowano takich przypadków, natomiast w Krakowie, po wielu latach ujemnego przyrostu, od 2008 r. utrzymuje się nadwyżka urodzeń nad zgonami powodując wartości dodatnie przyrostu naturalnego.

1.2. Starzenie się ludności i tempo tego procesu

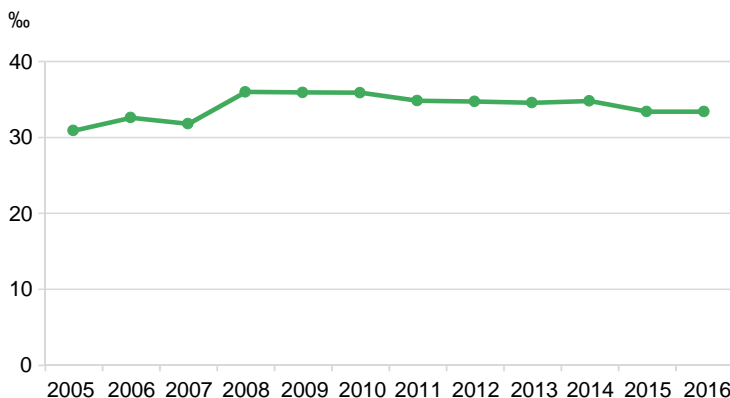
Na tempo starzenia się ludności mają wpływ następujące czynniki:

- spadek płodności i dzietności kobiet skutkujący mniejszą liczbą urodzeń,
- wzrost liczby osób starszych w związku z wydłużaniem się życia,
- spadek wskaźników umieralności ludności w wieku produkcyjnym.

1.2.1. Płodność i dzietność kobiet oraz urodzenia

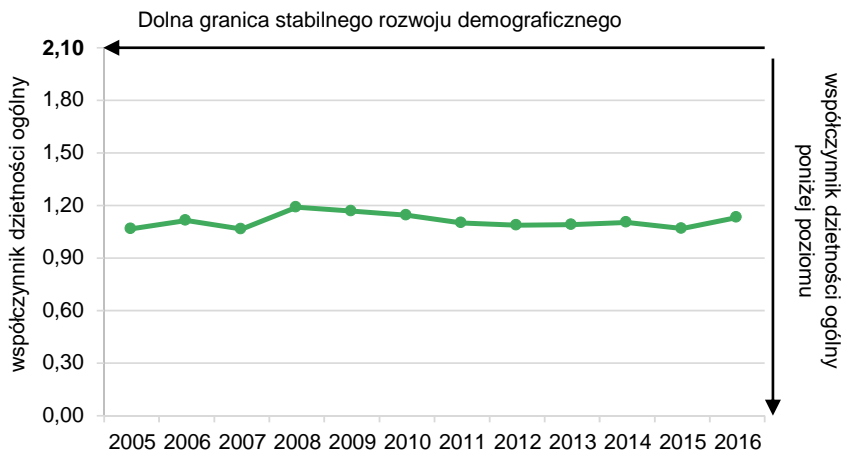
Od wielu lat, w Tarnowie utrzymuje się niski poziom płodności kobiet, co przekłada się na niski poziom dzietności. Współczynnik płodności wyrażający liczbę urodzeń żywych na 1 tys. kobiet w wieku 15-49 lat najwyższy poziom osiągał w latach 80-tych i 90-tych. Dla porównania, w 1980 r. na 1 tys. kobiet w wieku 15-49 lat przypadało 68 urodzeń, w 1990 r. – 52 urodzenia.

Wykr. 4. Współczynnik płodności kobiet w Tarnowie

Od kilku lat współczynnik płodności kobiet utrzymuje się na zbliżonym poziomie z wyjątkiem znacznych spadków w 2005 r. i 2007 r. Dla porównania, w omawianym roku współczynnik płodności kobiet w wieku 15-49 lat był około 2-krotnie niższy w porównaniu z 1980 r. i wynosił 34,9‰.

Wykr. 5. Współczynniki dzietności ogólnej w Tarnowie

Zarówno w latach poprzednich, jak też w 2016 r. poziom urodzeń nie gwarantował prostej zastępowalności pokoleń. Podstawową miarą w ocenie jego stopnia jest **współczynnik dzietności ogólnej**, który powinien kształtować się na poziomie od 2,10 do 2,15, co oznacza, że na statystyczną kobietę w wieku 15-49 lat przypada średnio dwoje dzieci w ciągu całego okresu rozrodczego. Wówczas wielkość ta staje się korzystna dla stabilnego rozwoju demograficznego. W ostatnich

latach, w Tarnowie współczynnik dzietności utrzymywał się na podobnym poziomie, lecz nie osiągnął wartości optymalnej – w 2016 r. wynosił 1,13.

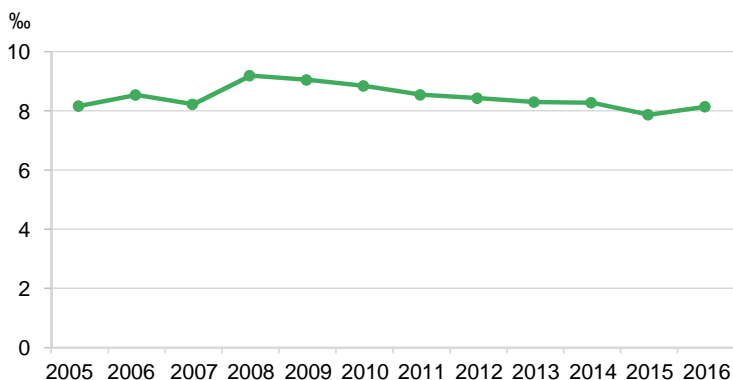
Na podobnym jak w Tarnowie poziomie kształtował się w ostatnich latach współczynnik dzietności w Krakowie (2016 r. – 1,32), natomiast w Nowym Sączu (2016 r. - 1,54) odnotowano wyższe wartości, ale równie niekorzystne dla stabilnego rozwoju demograficznego.

Dodatkowym niekorzystnym czynnikiem jest utrzymujący się od początku XXI w. spadek liczby kobiet w wieku 15-49 lat.

W 2016 r., w Tarnowie odnotowano 899 urodzeń, tj. o 3,0% więcej niż w 2015 r., natomiast o ponad 2-krotnie mniej niż w połowie lat 80-tych XX w. W latach 2005-2016 najwyższy współczynnik natężenia urodzeń na 1 tys. ludności odnotowano w 2008 r. (9,2‰), w 2016 r. wynosił 8,1‰ i był wyższy o 0,3 pkt niż w 2015 r.

Dla porównania, w 2016 r. w Krakowie i Nowym Sączu współczynnik natężenia urodzeń na 1 tys. ludności utrzymał się na zbliżonym do siebie poziomie lecz był wyższy od współczynnika natężenia w Tarnowie i wynosił odpowiednio: 11,6‰ i 11,7‰.

Wykr. 6. Urodzenia żywe na 1 tys. ludności w Tarnowie

Statystyka urodzeń żywych według wieku matek wskazuje, że decyzja o macierzyństwie przesuwana jest „na później”. W porównaniu z 2005 r., wiek matek rodzących uległ przesunięciu z 25-29 lat. Większą liczbę urodzeń odnotowano w przedziale wiekowym matek od 30-34 lata. Podobne zjawisko zauważono także w Krakowie i Nowym Sączu.

Biorąc pod uwagę liczbę urodzeń według płci, w 2016 r. w Tarnowie, Krakowie i Nowym Sączu przeważały urodzenia chłopców. W Tarnowie urodziło się 452 chłopców tj. o pięć więcej niż dziewczynek.

1.2.2. Trwanie życia i umieralność

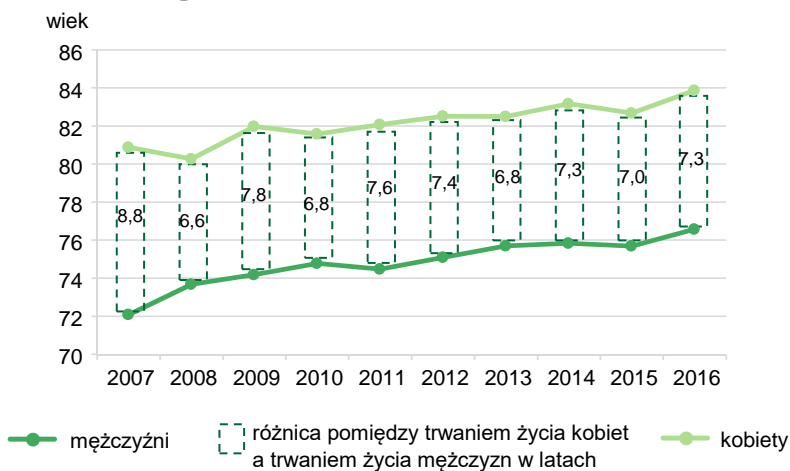
Od 2007 r. tablice trwania życia opracowywane są wyłącznie w układzie podregionów.

Dla przybliżenia istoty tematu zaprezentowano dane statystyczne dotyczące trwania życia w miastach podregionu tarnowskiego. Swoim zasięgiem podregion tarnowski obejmuje 12 miast w powiatach: brzeskim, dąbrowskim, tarnowskim łącznie z Tarnowem – miastem na prawach powiatu. W 2016 r. udział ludności Tarnowa w ludności miast podregionu wynosił 64,9%.

W miastach podregionu obserwuje się krótszą długość życia mężczyzn niż statystycznej kobiety. W analizowanym roku różnica pomiędzy trwaniem życia kobiet a trwaniem życia mężczyzn wynosiła 7,3 lat wobec 8,8 lat w 2007 r.

W 2016 r. przeciętna długość życia mężczyzn w miastach podregionu tarnowskiego wynosiła 76,6 lat (w porównaniu z 2007 r. – wzrost o około 5 lat). Kobiety żyły znacznie dłużej od mężczyzn, przeciętna długość życia kobiet wynosiła 83,9 lat (w porównaniu z 2007 r. – wzrost o 3 lata).

Wykr. 7. Przeciętne dalsze trwanie życia w miastach podregionu tarnowskiego

Porównując trwanie życia w miastach podregionu tarnowskiego z danymi w podregionie m. Kraków obserwowano, że w 2016 r. przeciętna długość życia

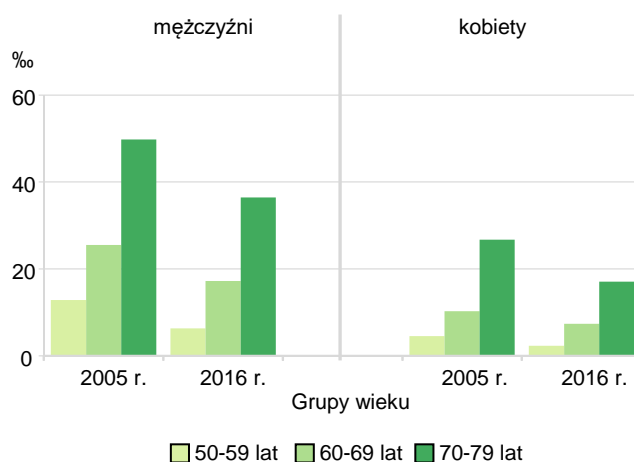
mężczyzn w Krakowie wynosiła 77,1 lat, tzn. była o 5 miesięcy dłuższa. Długość życia mieszkanki Krakowa wynosiła 83,1 lat tj. o 8 miesięcy krócej, stąd różnica w przeciętnej długości życia kobiet i mężczyzn w Krakowie w 2016 r. była mniejsza niż w miastach podregionu tarnowskiego i wynosiła 6 lat.

Korzystne zmiany w statystycznych wskaźnikach trwania życia wynikają ze spadku umieralności ludności w starszych rocznikach wieku produkcyjnego i młodszych rocznikach wieku poprodukcyjnego.

Na wykresie 8 porównano poziom liczby zgonów Tarnowian na 1 tys. osób w danej grupie wieku w 2005 r. i 2016 r. w grupach z przedziału wieku 50-79 lat.

Największy spadek wskaźnika, ponad 13 pkt odnotowano w grupie mężczyzn w wieku 70-79 lat oraz ponad 8 pkt w grupie 60-69-latków. Wśród kobiet – wysoki spadek wskaźnika tj. ponad 9 pkt wystąpił w grupie kobiet w wieku 70-79 lat.

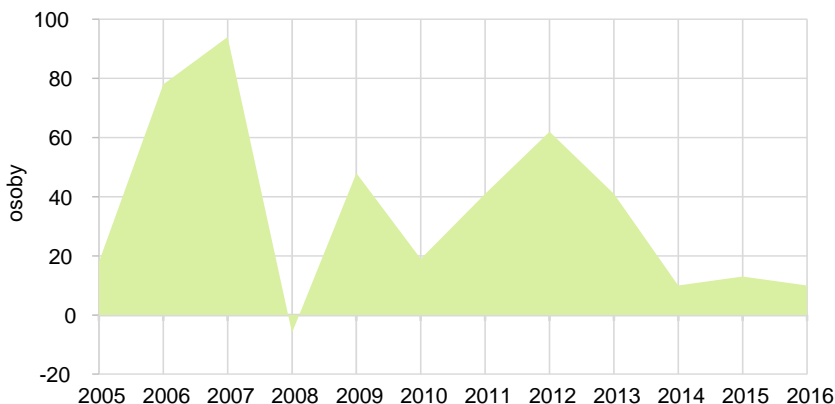
Wykr. 8. Zgony według płci i wybranych grup wieku na 1 tys. osób w danej grupie wieku w Tarnowie

Warto zauważyć, że pomimo wysokich spadków współczynników zgonów mężczyzn są one nadal we wszystkich grupach wieku wyższe niż odpowiednie wskaźniki zgonów kobiet. Ta różnica określana jest jako „nadumieralność mężczyzn”, występuje we wszystkich 10-letnich grupach wieku, a w niektórych z nich osiąga wysoki poziom.

W latach 2005-2016, z wyjątkiem 2008 r. rejestrowana liczba zgonów mężczyzn przewyższała liczbę zgonów kobiet. Najwięcej tj. o 94 mężczyzn więcej niż kobiet zmarło w 2007 r. Od 2014 r. w znacznym stopniu różnica ta zmniejszyła się – w 2016 r. odnotowano nadwyżkę 10 zgonów mężczyzn więcej niż zgonów kobiet.

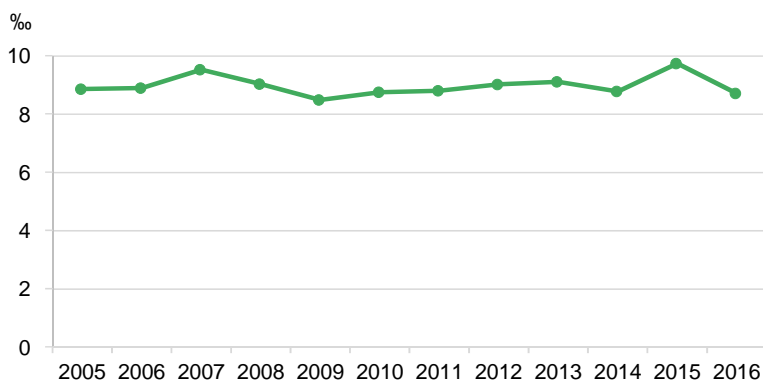
Wykr. 9. Różnica między liczbą zgonów mężczyzn a liczbą zgonów kobiet (nadumieralność mężczyzn) w Tarnowie

Na poprawę wskaźników trwania życia miał także wpływ spadek wskaźnika umieralności niemowląt wyrażony przez liczbę zgonów dzieci w wieku poniżej 1 roku przypadającą na 1 tys. urodzeń żywych. W 2016 r., w Tarnowie ukształtował się na poziomie 2,2‰ i był blisko 3-krotnie mniejszy niż w 2005 r. kiedy wynosił 6,2‰ (dla porównania w latach 80-tych XX wieku wskaźnik ten wynosił ponad 16‰).

W 2016 r. w Tarnowie zmarło 962 mieszkańców tj. o 11,0% mniej w porównaniu z 2015 r. Współczynnik natężenia zgonów na 1 tys. ludności wynosił 8,7‰ i był o 1 pkt niższy niż w 2015 r. W porównaniu do Nowego Sącza (8,8‰), i Krakowa (9,4‰) w Tarnowie osiągnął wartości najniższe.

Wykr. 10. Zgony na 1 tys. ludności w Tarnowie

Najczęstszymi przyczynami zgonów mieszkańców miasta były zgony z powodu chorób układu krążenia i nowotworów.

Udział zgonów z powodu chorób układu krążenia w ogólnej liczbie zgonów w 2015 r.² kształtował się na poziomie 46,3%, wobec 49,5% w 2005 r. Dla porównania, w ostatniej dekadzie XX wieku choroby układu krążenia były przyczyną ponad połowy wszystkich zgonów mieszkańców miasta.

Wśród pozostałych miast na prawach powiatu, w Krakowie udział zgonów wynosił 51,2%, a w Nowym Sączu – 41,4%.

W 2016 r., w Tarnowie udział zgonów z powodu chorób nowotworowych wynosił 27,4% wobec 24,7% w 2005 r. W latach 90-tych XX wieku zgony z tej przyczyny stanowiły około 1/4 wszystkich zgonów Tarnowian. Dla porównania, w Krakowie i Nowym Sączu udziały były wyższe i wynosiły odpowiednio: 29,9% i 30,0%.

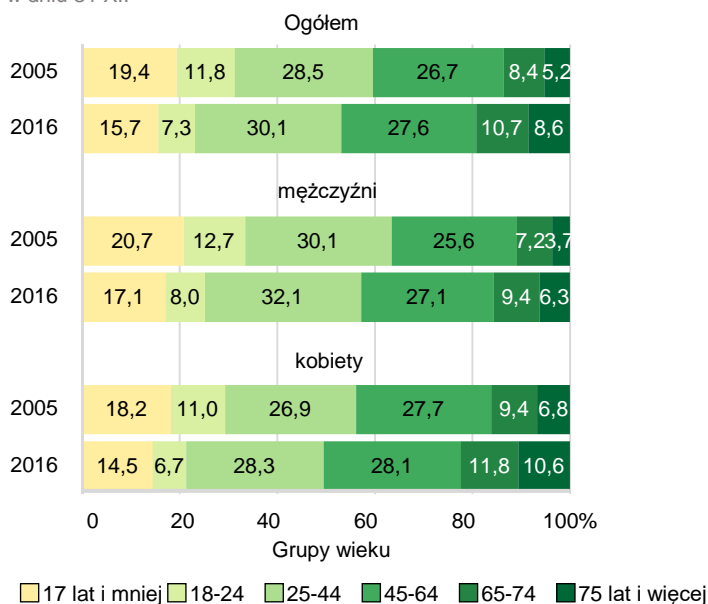
1.2.3. Zmiany w strukturze ludności według grup wieku

Opisane procesy starzenia się mieszkańców Tarnowa powodują pogłębianie się niekorzystnych zmian w strukturze ludności według funkcjonalnych grup wieku.

W 2016 r. w porównaniu z 2005 r. udział dzieci i młodzieży w wieku przedprodukcyjnym (17 lat i mniej) w populacji ogółem zmniejszył się o blisko 4 p. proc, a odsetek osób w wieku 65 lat i więcej zwiększył się o 5,7 p. proc.

Wykr. 11. Struktura ludności Tarnowa według płci i grup wieku

Stan w dniu 31 XII

² Dane o zgonach według przyczyn są prezentowane z rocznym opóźnieniem.

Na wykresie 11 dla porównania przedstawiono te udziały z uszczegółowieniem grupy wieku 18-64 lata. Można zauważyć, że w 2016 r. udział 18-44-latków, czyli osób w wieku produkcyjnym „mobilnym”, wynosił 37,4% i był o blisko 3 p. proc. mniejszy niż w 2005 r. a w tym samym okresie udział osób z przedziału wieku 45-64 lata wzrósł o około 1 p. proc. do poziomu 27,6%.

W populacji mężczyzn skala zmian w strukturze według grup wieku z przedziału 18-64 lata była większa niż wśród kobiet.

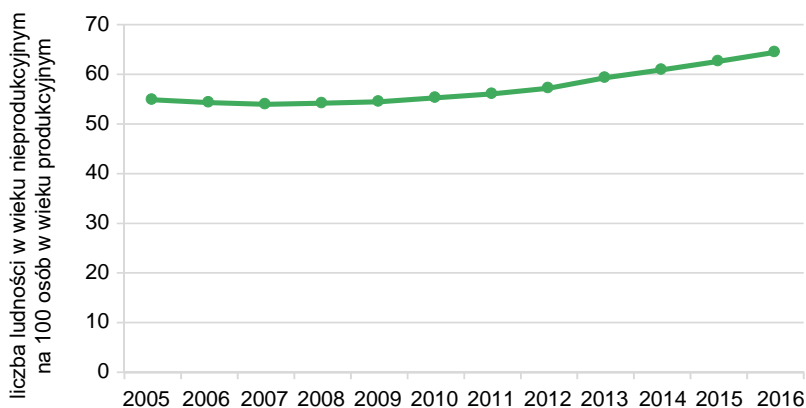
Poza starzeniem się populacji Tarnowian, od kilkunastu lat ubywa ludności w wieku produkcyjnym. W 2016 r. zbiorowość ta liczyła 67,0 tys. osób tj. o 11,8% mniej w porównaniu z 2005 r.

Od 2008 r. obserwuje się wzrost liczby ludności w wieku nieprodukcyjnym przypadającej na 100 osób w wieku produkcyjnym – określany jako współczynnik obciążenia demograficznego. Wzrost wskaźnika został spowodowany szybko rosnącym udziałem osób w wieku poprodukcyjnym.

W 2016 r. na 100 osób w wieku produkcyjnym przypadało 65 osób w wieku nieprodukcyjnym, wobec 63 osoby w 2015 r., a w porównaniu z 2005 r. poziom był wyższy o blisko 10 osób więcej.

Z trzech miast na prawach powiatu, podobnie jak w roku ubiegłym współczynnik obciążenia demograficznego w 2016 r. w Tarnowie był najwyższy, gdyż w Nowym Sączu i Krakowie wynosił odpowiednio: 63 osoby i 64 osoby.

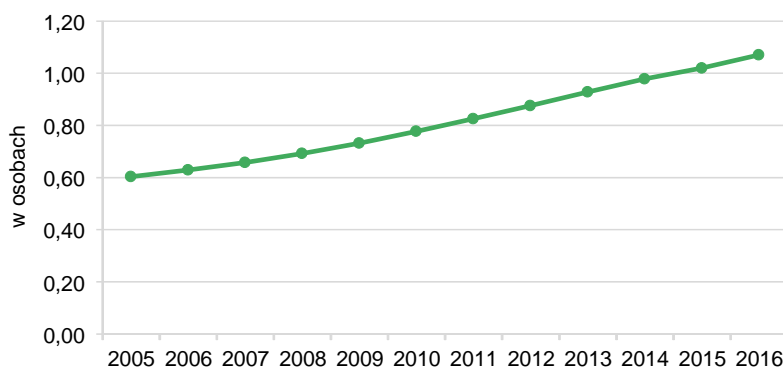
Wykr. 12. Współczynnik obciążenia demograficznego w Tarnowie
Stan w dniu 31 XII

Tempo starzenia się ludności miasta postępuje, a przyspieszyło po 2008 r. kiedy w wiek 65 lat zaczęły wchodzić coraz liczniejsze roczniki urodzone po zakończeniu II wojny światowej. Wskaźnik starości stanowiący iloraz liczby osób w wieku 65 lat i więcej oraz liczby dzieci i młodzieży w wieku 19 lat i mniej w 2016 r. ukształtował się na poziomie 1,07 i był blisko 2-krotnie wyższy niż w 2005 r. Na przestrzeni lat, rok 2015 był pierwszy, w którym liczba mieszkańców Tarnowa w wieku 65 lat i więcej przewyższyła liczbę dzieci i młodzieży w wieku 19 lat i mniej. W pozostałych miastach na prawach powiatu wskaźnik starości w analizowanym roku wynosił 0,77 w Nowym Sączu i 1,05 w Krakowie.

Wykr. 13. Wskaźnik starości ludności Tarnowa

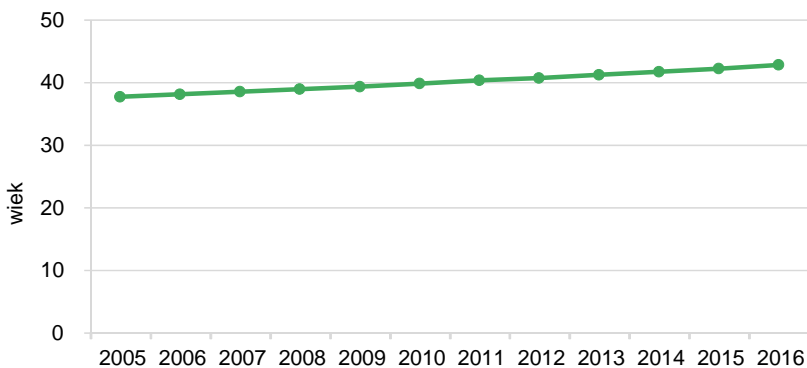
Stan w dniu 31 XII

Tarnowianie statystycznie byli najstarszymi mieszkańcami województwa małopolskiego z medianą wieku 43 lata. W Nowym Sączu średni wiek statystycznego mieszkańca wynosił ponad 39 lat, a w Krakowie mediana była bliska 41 lat.

Wykr. 14. Mediana wieku ludności Tarnowa

Stan w dniu 31 XII

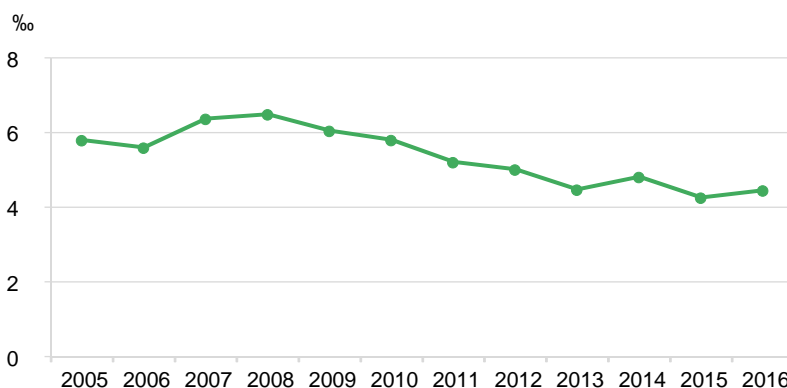

1.3. Małżeństwa, rozwody i separacje³

W 2016 r. na zawarcie związku małżeńskiego zdecydowało się 492 pary tj. o 4,0% więcej w porównaniu z ubiegłym rokiem, natomiast w stosunku do 2005 r. o 28,0% mniej. W ciągu ostatnich 12 lat, najwięcej małżeństw – 748 par odnotowano w 2008 r.

W ostatnim roku współczynnik natężenia małżeństw, wyrażający liczbę nowo zawartych małżeństw na 1 tys. ludności, wyniósł 4,5‰ wobec 4,3‰ w 2015 r.

Wykr. 15. Małżeństwa na 1 tys. ludności w Tarnowie

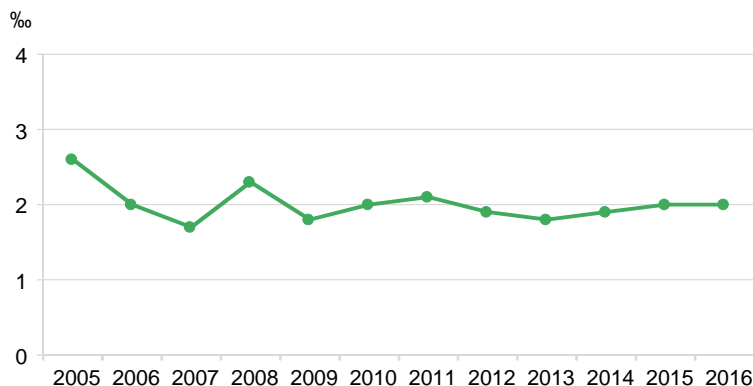
W pozostałych miastach na prawach powiatu, w Nowym Sączu zarejestrowano mniej małżeństw o 4,5%, a współczynnik natężenia na 1 tys. ludności wyniósł 5,3‰ wobec 5,6‰ w 2015 r. Natomiast w Krakowie liczba małżeństw wzrosła o blisko 8% a współczynnik natężenia wyniósł 5,3‰ wobec 4,9‰ w 2015 r.

W 2016 r. małżeństwa wyznaniowe tj. zawarte w kościołach i jednocześnie zarejestrowane w urzędach stanu cywilnego, stanowiły w Tarnowie 61,6% wszystkich nowo zawartych małżeństw. Udział tych małżeństw obniżył się w porównaniu do udziału z początku XXI wieku (ponad 74% w 2001 r.), natomiast w ostatnich latach wykazywał zmienną tendencję. W Nowym Sączu udział małżeństw wyznaniowych był znacznie wyższy niż w Tarnowie i w 2016 r. wyniósł 75,3%, natomiast w Krakowie był niższy i wyniósł 61,1%.

³ Dane dla liczby małżeństw podano według miejsca zameldowania męża przed ślubem, a dla rozwodów według miejsca zamieszkania osoby wnoszącej powództwo – Patrz uwagi metodyczne str. 137.

Liczba orzeczonych rozwodów tarnowskich małżeństw w 2016 r. wynosiła 222 i była niższa niż rok wcześniej o 0,9%. Wskaźnik rozwodów wyrażający ich liczbę w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców w latach 2012-2014 utrzymywał się na poziomie poniżej 2,0‰, a w ciągu ostatnich dwóch lat: 2015 r. i 2016 r. był taki sam i wynosił 2,0‰. Dla porównania, w Krakowie i Nowym Sączu omawiany wskaźnik w 2016 r. był niższy niż w Tarnowie i wynosił odpowiednio (1,9‰ i 1,6‰).

Wykr. 16. Rozwody na 1 tys. ludności w Tarnowie

W 2016 r., podobnie jak rok wcześniej sądy orzekły siedem przypadków separacji. Dla porównania, w 2016 r. w Krakowie odnotowano 40, a w Nowym Sączu osiem prawomocnie orzeczonych separacji.

Orzeczenie separacji nie zmienia stanu cywilnego prawnego, zatem osoby separowane nie mogą zawrzeć nowego związku małżeńskiego, ponadto separacja na zgodne żądanie małżonków może być zniesiona.

W omawianym roku w Tarnowie zniesiono jedną separację, natomiast w 2015 r. nie odnotowano takiego przypadku.

1.4. Migracje mieszkańców Tarnowa i ich kierunki

Zgodnie z danymi ostatniego spisu powszechnego w 2011 r.⁴ wśród mieszkańców miasta prawie 62% stanowiła ludność osiadła, czyli osoby mieszkające w Tarnowie od urodzenia, a około 30% to ludność napływowa. Pozostałe blisko 8% (w 2011 r. około 8,5 tys. osób), to rezydenci innych krajów czyli mieszkańcy Tarnowa przebywający za granicą czasowo powyżej 1 roku, którzy

⁴ Patrz http://krakow.stat.gov.pl/publikacje-i-foldery/spisy-powszechne/migracje-zagraniczne-i-wewnetrzne-ludnosci-województwa-malopolskiego-nsp-2011_30_1.html, str.118.

zgodnie z metodologią ONZ są zaliczani do ludności kraju stałego zamieszkania (tu w rozumieniu zameldowania).

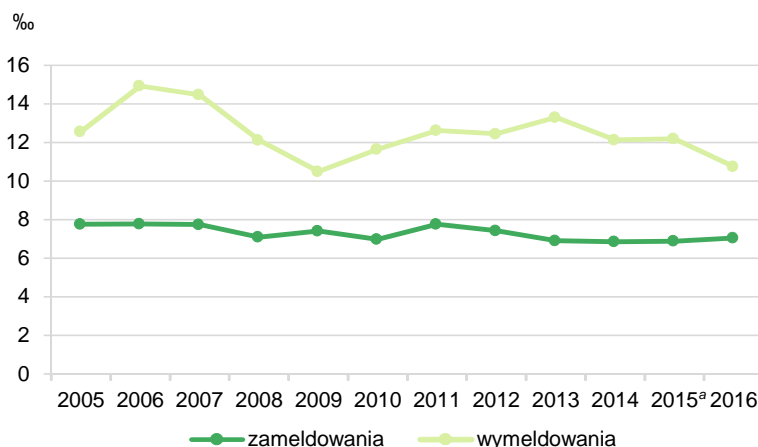
Na przestrzeni lat zmieniało się nasilenie mobilności terytorialnej na pobyt stały mierzone liczbą zameldowań i wymeldowań osób na 1 tys. mieszkańców miasta. Częstość przemieszczeń ludności w 1980 r., jest odbiciem występującego wówczas w Polsce odpływu ludności ze wsi do średnich i dużych miast. Zjawisko to wyhamowało w pierwszych latach ostatniej dekady XX w., a następnie strumień migracji zmniejszył się i zmienił kierunek z miast na wieś.

W 1980 r. współczynnik zameldowań na pobyt stały na 1 tys. ludności w Tarnowie wynosił około 30‰, po 1990 r. dynamicznie się obniżał, od 16 lat w żadnym roku nie przekroczył 8‰. W 2016 r. wynosił 7,1‰ wobec 6,9‰ w 2015 r.

Współczynnik zameldowań osób przybyłych z zagranicy, który w latach 80-tych i na początku lat 90-tych XX w. wynosił około 0,05‰, wzrósł po 2000 r., a wartość 1,0‰ przekroczył tylko raz w 2009 r. W ostatnich latach obniżył się i w 2016 r. wynosił 0,3‰.

Na przestrzeni lat natężenie współczynnika wymeldowań z pobytu stałego na 1 tys. ludności wykazywało zmienną tendencję. W analizowanym roku, współczynnik wymeldowań wynosił 10,8‰ wobec 12,2‰ w 2015 r.

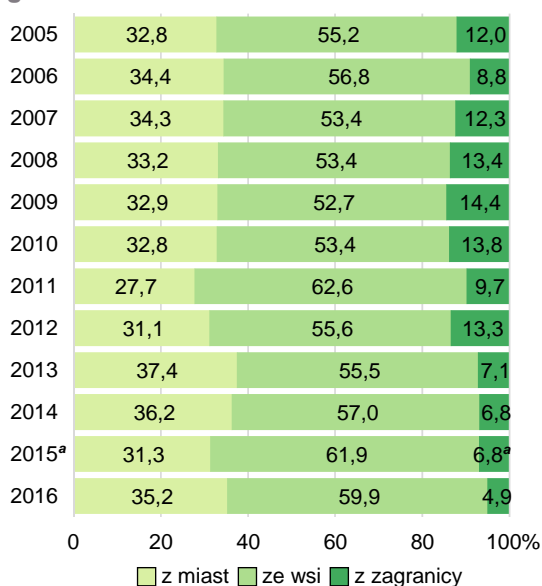
Wykr. 17. Zameldowania na pobyt stały i wymeldowania z pobytu stałego na 1 tys. ludności w Tarnowie

a Dla 2015 r. zgodnie z tablicą bilansową przyjęto migracje zagraniczne za 2014 r.

Znaczący wpływ na zmienność zjawiska miała nasilająca się emigracja zagraniczna. Nagłe wzrosty/spadki poziomu tego współczynnika w niektórych latach spowodowane zostały ważnymi wydarzeniami. Między innymi po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej w 2004 r. współczynnik wymeldowań za granicę mieszkańców miasta np. w 2006 r. wynosił 4,4‰ wobec 1,5‰ w 2000 r. i 0,7‰ w 1980 r. W analizowanym roku współczynnik natężenia na 1 tys. ludności wynosił 2,2‰. Nasilenie wymeldowań mieszkańców Tarnowa do innych miejscowości w kraju ustabilizowało się po 1990 r. na poziomie około 9-10‰, z pojedynczym zwiększeniem w 2007 r., związanym ze zmianą przepisów prawa budowlanego. Istotne zmiany wystąpiły w strukturze migracji stałych według kierunków: miasto, wieś, zagranica.

Wykr. 18. Struktura zameldowań ludności w Tarnowie na pobyt stały według kierunków

a Do wyliczeń za 2015 r. przyjęto zameldowania z zagranicy za 2014 r.

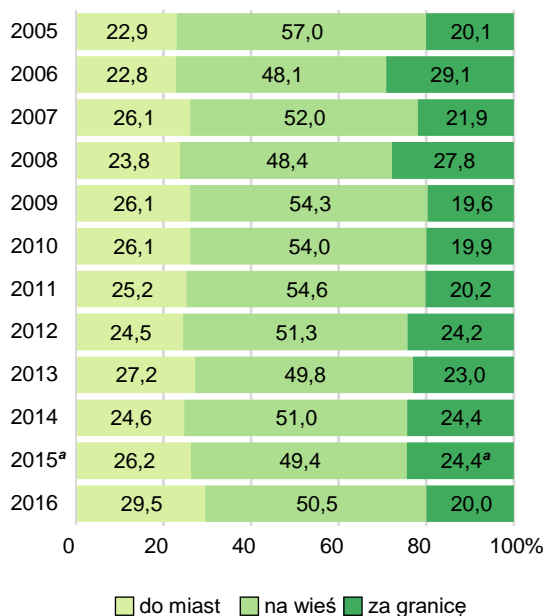
W latach 1980-1990 zdecydowaną większość (ponad 72%) ludności napływającej do Tarnowa na pobyt stały stanowili mieszkańcy wsi. Ludność napływową z miast (ponad 27%), stanowili mieszkańcy głównie mniejszych miast i miasteczek regionu. W tamtych latach w Tarnowie osiedlały się pojedyncze osoby przybyłe z zagranicy, stąd obserwowany ich minimalny udział w strukturze zameldowań na pobyt stały (1980 r. i 1990 r. – po 0,4%).

Obecna struktura osób dokonujących zameldowania na pobyt stały w Tarnowie według poprzedniego miejsca ich zamieszkania została ukształtowana na początku XXI wieku. W 2016 r. udział ludności napływowej ze wsi wynosił blisko 60%, a udział ludności z miast przekroczył 35%.

W ostatnich latach, najwyższy udział ludności, która dokonała meldunku na pobyt stały z zagranicy obserwowano w 2009 r. (14,4%). Od 2013 r., udziały były coraz niższe – w analizowanym 2016 r. imigranci stanowili blisko 5%.

Większe zmiany obserwowano w ostatnich latach w strukturze mieszkańców Tarnowa wymeldowanych z pobytu stałego według ich nowego miejsca zamieszkania.

Wykr. 19. Struktura wymeldowań ludności Tarnowa z pobytu stałego według kierunków

a Do wyliczeń za 2015 r. przyjęto wymeldowania z zagranicy za 2014 r.

Na przestrzeni lat obserwowano zmienność w udziałach, jakie stanowiła ludność wymeldowująca się na stałe.

Porównując do 1980 r. udział przeprowadzających się do miast i na wieś był zbliżony i wynosił odpowiednio 47,4% i 48,3%, a emigranci stanowili ponad 4%. Począwszy od lat 90-tych obserwowano wzrost udziału wymeldowań na wieś, (1990 r. – 52,1%, 2005 r. – 57,0%). W 2016 r. udział wymeldowań na wieś w ogólnej liczbie wymeldowań stanowił 50,5% wobec 49,4% w 2015 r.

Na przestrzeni lat, następował wzrost udziału wymeldowań za granicę. W 1990 r. wśród Tarnowian zmieniających stałe miejsce zamieszkania co dziesiąty wyjeżdżał za granicę, a 16 lat później – co piąty. W latach 2005-2016⁵ najwyższy udział – ponad 29% wymeldowań za granicę odnotowano w 2006 r., w 2016 r. udział wynosił 20,0% i utrzymał się na podobnym poziomie jak w 2005 r.

Zgodnie z dostępnymi danymi dotyczącymi migracji zagranicznych, w latach 2005-2016⁶ wyemigrowało za granicę blisko 4-krotnie więcej osób niż się zameldowało.

Warto zaznaczyć, że dane dotyczące migracji zagranicznych opracowane na podstawie bilansów stanu i struktury ludności nie obejmują wszystkich emigrantów i imigrantów. Powodem jest nie dokonywanie formalności związanych z zameldowaniem i wymeldowaniem przez osoby migrujące przy znacznym swobodnym przepływie ludności, stąd faktyczne rozmiary migracji są trudne do oszacowania.

Według ostatniego spisu powszechnego z 2011 r., za granicą przebywało czasowo powyżej 3 miesięcy ponad 11 tys. mieszkańców miasta⁷, w tym około 8,5 tys. było za granicą rok i dłużej.

2. RYNEK PRACY

2.1. Pracujący i zatrudnieni

Dane o pracujących prezentowane są według faktycznego miejsca pracy, zatem w liczbie pracujących ujęci są nie tylko pracujący w Tarnowie mieszkańcy miasta, ale też dojeżdżający do pracy w Tarnowie mieszkańcy innych miast i gmin. Analizowana zbiorowość pracujących obejmuje osoby zatrudnione na podstawie stosunku pracy, pracodawców i pracujących na własny rachunek, a także osoby wykonujące pracę nakładczą, agentów, członków spółdzielni produkcji rolniczej. Nie obejmuje natomiast zatrudnionych w jednostkach budżetowych prowadzących działalność w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego, pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie oraz w podmiotach gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób⁸.

⁵ Do wyliczeń za 2015 r. przyjęto migracje zagraniczne za 2014 r.

⁶ j.w.

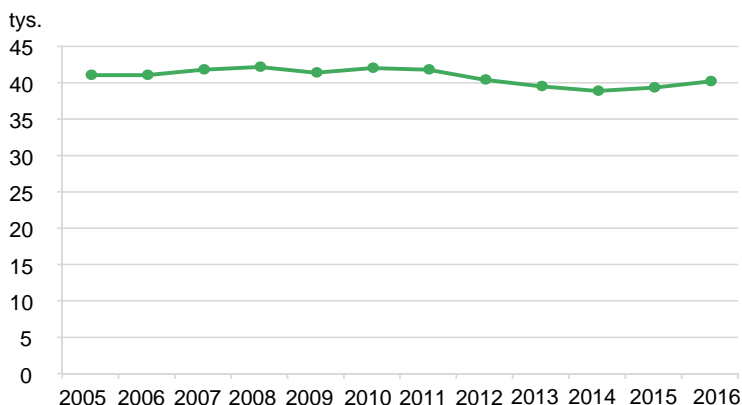
⁷ Patrz http://krakow.stat.gov.pl/publikacje-i-foldery/spisy-powszechne/migracje-zagraniczne-i-wewnetrzne-ludnosci-województwa-malopolskiego-nsp-2011_30_1.html, str.116.

⁸ Dane o pracujących w małych podmiotach gospodarczych (z badania reprezentacyjnego SP-3) są uogólniane tylko do poziomu województw, a dane łącznie z pracującymi w rolnictwie indywidualnym za 2016 r. są szacowane i będą dostępne w późniejszym terminie m.in. w publikacji „Województwo Małopolskie 2017 – Podregiony, Powiaty, Gminy”.

Po obserwowanym w latach 2011-2014 spadku liczby pracujących w Tarnowie, ostatni analizowany rok był drugim, w którym nastąpił niewielki wzrost tej liczby.

Wykr. 20. Pracujący w Tarnowie

Stan w dniu 31 XII

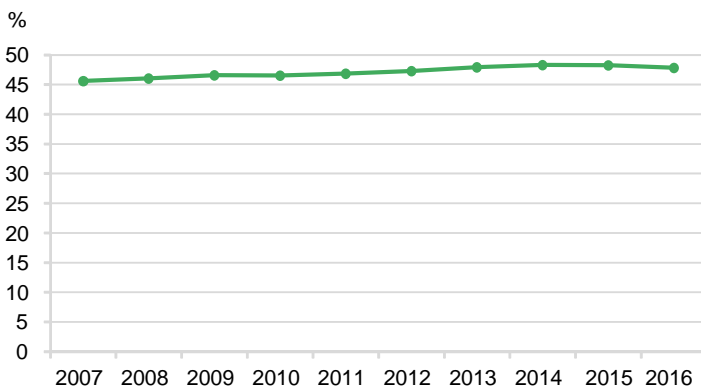
W końcu 2016 r. liczba pracujących w mieście wynosiła 40,2 tys. osób i w porównaniu z 2015 r. wzrosła o 2,2%, tj. o 0,9 tys. osób. W porównaniu z 2010 r. liczba pracujących w 2016 r. była niższa o 4,3%.

Pracujący w Tarnowie w 2016 r. stanowili 5,1% ogółu pracujących w województwie małopolskim i w porównaniu z 2015 r. ten udział obniżył się nieznacznie.

W omawianej zbiorowości w 2016 r. było 19,2 tys. kobiet i w porównaniu z końcem 2015 r. ich liczba wzrosła o 1,2%. Niemniej w Tarnowie kobiety nadal są w mniejszości w analizowanej zbiorowości, chociaż w województwie małopolskim od 2013 r. jest obserwowana przewaga kobiet.

Wykr. 21. Udział kobiet wśród pracujących w Tarnowie

Stan w dniu 31 XII

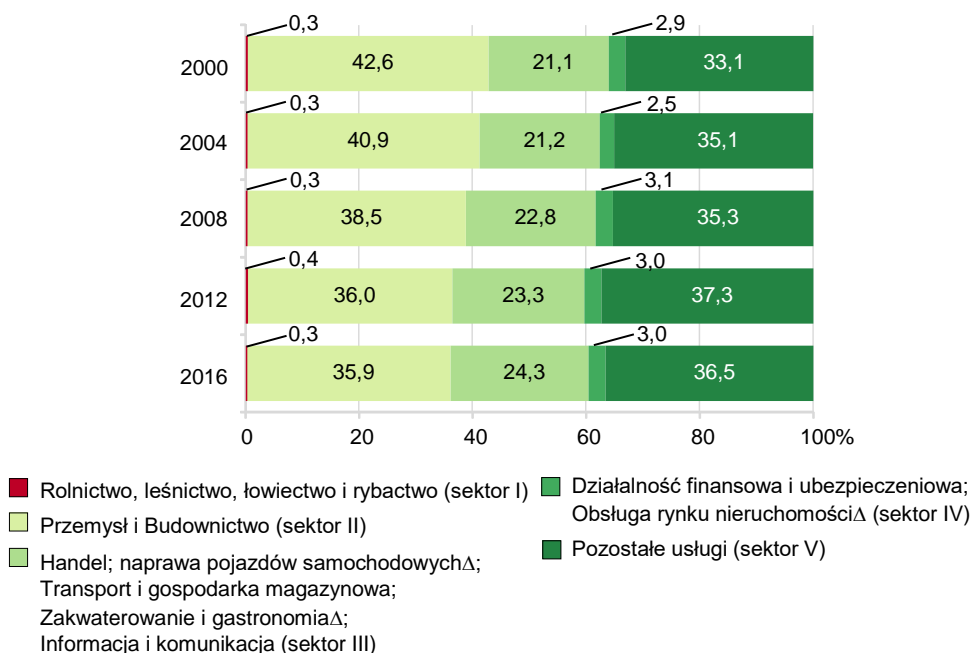

W 2016 r. udział kobiet wśród pracujących w Tarnowie wynosił 47,7%, wobec 48,2% rok wcześniej i był to pierwszy – od 2007 r. spadek tego udziału.

Warto dodać, że spadek udziału kobiet wśród pracujących w 2016 r. w stosunku do 2015 r. wystąpił także w Krakowie i Nowym Sączu oraz w województwie małopolskim.

Struktura pracujących według sektorów ekonomicznych w 2016 r. w porównaniu z 2015 r. pozostała prawie bez zmian. Większe różnice są widoczne w dłuższym okresie.

Wykr. 22. Struktura pracujących w Tarnowie według sektorów ekonomicznych^a

a W latach 2000, 2004 i 2008 – struktura według sekcji PKD 2007 wyszacowana (dane nie w pełni porównywalne).

Zwraca uwagę wolny, ale postępujący spadek udziału sektora II skupiającego sekcje „przemysłu” i Budownictwo na rzecz sektorów „usługowych” III, IV i V. Warto zaznaczyć, że jeszcze w 2010 r. pracujący w Tarnowie w podmiotach sektora II stanowili największy udział w analizowanej populacji pracujących, a od 2011 r. relatywnie najwięcej osób pracuje w podmiotach sektora V.

Charakterystyczny dla większych miast niewielki udział sektora I obejmującego sekcję A grupującą: Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo, jest w tym przypadku dodatkowo zminimalizowany, gdyż jak zaznaczono wcześniej, omawiana zbiorowość nie obejmuje pracujących w indywidualnych gospodarstwach rolnych.

Dla porównania, włączenie pracujących w rolnictwie indywidualnym podnosi udział sektora I w strukturze pracujących w Tarnowie, do około 3% (w 2015 r. było to 3,4%).

Struktura pracujących według sektorów ekonomicznych w Tarnowie kształtuje się podobnie jak w Nowym Sączu, chociaż tam nadal największy udział mają pracujący w podmiotach sektora II. Natomiast w Krakowie największy, wynoszący w 2016 r. ponad 44% udział mieli pracujący w podmiotach sektora V i udział ten był o ponad 14 p. proc. większy od udziału pracujących w podmiotach sektora III. Pracujący w podmiotach sektora II stanowili trzecią co do wielkości grupę i ich udział w omawianej zbiorowości w Krakowie w 2016 r. wynosił blisko 20%.

Przeciętne zatrudnienie⁹, które liczone jest z ogółu zatrudnionych na podstawie stosunku pracy, w 2016 r. w Tarnowie wynosiło 33,0 tys. osób i w porównaniu z 2015 r. było wyższe o 1,7%. W łącznej liczbie pracujących zatrudnieni na podstawie stosunku pracy stanowią ponad 95%, zatem struktury tej zbiorowości kształtują się podobnie jak w populacji pracujących. Także zmiany w zbiorowości zatrudnionych następowały w tych samych kierunkach i z podobnym natężeniem jak w opisanej wcześniej populacji pracujących.

2.2. Poszkodowani w wypadkach przy pracy

Wśród pracujących w Tarnowie w 2016 r. w wypadkach przy pracy zostało poszkodowanych 369 osób, wobec 350 poszkodowanych w 2015 r., czyli o 5,4% więcej. Z ogółu pracujących, którzy ulegli wypadkom w 2016 r. jedna osoba poniosła śmierć (poprzedni tak tragiczny w skutkach wypadek przy pracy miał miejsce w Tarnowie w 2011 r.) a dwie doznały ciężkich uszkodzeń ciała (w 2015 r. – cztery osoby).

Według danych nieostatecznych¹⁰ liczba dni niezdolności do pracy w 2016 r. z powodu zaistniałych wypadków wyniosła 14,0 tys. dni i w odniesieniu do 2015 r. w porównywalnych warunkach¹¹ była wyższa o 2,2%.

Liczba poszkodowanych w wypadkach przy pracy w Tarnowie po okresie zmniejszenia w latach 2009-2013 i nagłym wzroście w 2014 r. w ostatnich dwóch

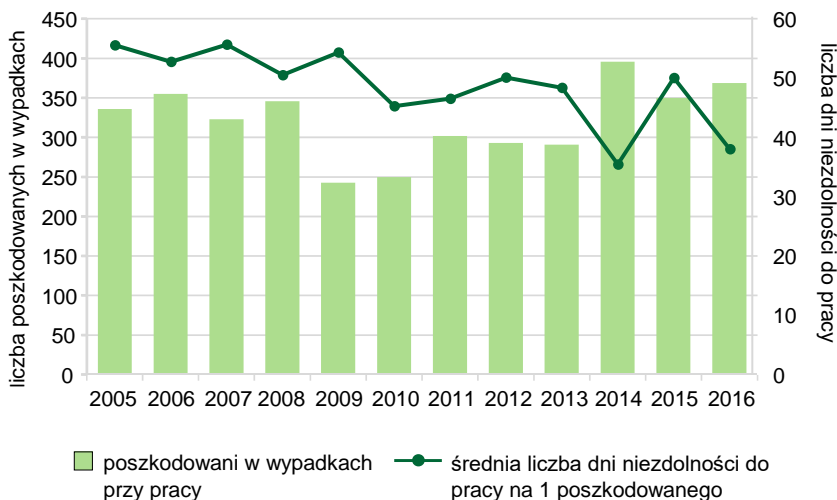
⁹ Patrz uwagi metodyczne str. 140.

¹⁰ Dane nieostateczne, nie uwzględniają rzeczywistych skutków niektórych wypadków, szczególnie tych, które zdarzyły się w IV kwartale 2016 r. Dane ostateczne będą dostępne w późniejszym terminie m. in. w publikacji „Rynek pracy w województwie małopolskim w 2016 r.” – która ukaże się w grudniu 2017 r.

¹¹ Porównanie do danych nieostatecznych w 2015 r. (ostateczna liczba dni niezdolności do pracy w 2015 r. z powodu wypadków przy pracy była wyższa od danych wstępnych o ponad 27%).

latach zbliżyła się do poziomu z lat 2005-2008. Ciężkość tych wypadków mierzona średnią liczbą dni niezdolności do pracy na 1 poszkodowanego była w 2016 r. mniejsza w odniesieniu do wstępnych danych w 2015 r. (na wykresie 23 – dane ostateczne) i wynosiła 38 dni na osobę.

Wykr. 23. Poszkodowani w wypadkach przy pracy w Tarnowie i liczba dni niezdolności do pracy na 1 poszkodowanego

Częstość występowania wypadków przy pracy, określona liczbą poszkodowanych na 1 tys. pracujących wynosiła w 2015 r. w Tarnowie 7,1‰ i w porównaniu z 2014 r. zmniejszyła się o 1,0 pkt. Omawiany wskaźnik w 2015 r. w Tarnowie był nieznacznie mniejszy (o 0,25 pkt) niż w Nowym Sączu, a znacznie (o 1,76 pkt) wyższy, niż w Krakowie.

2.3. Bezrobocie rejestrowane

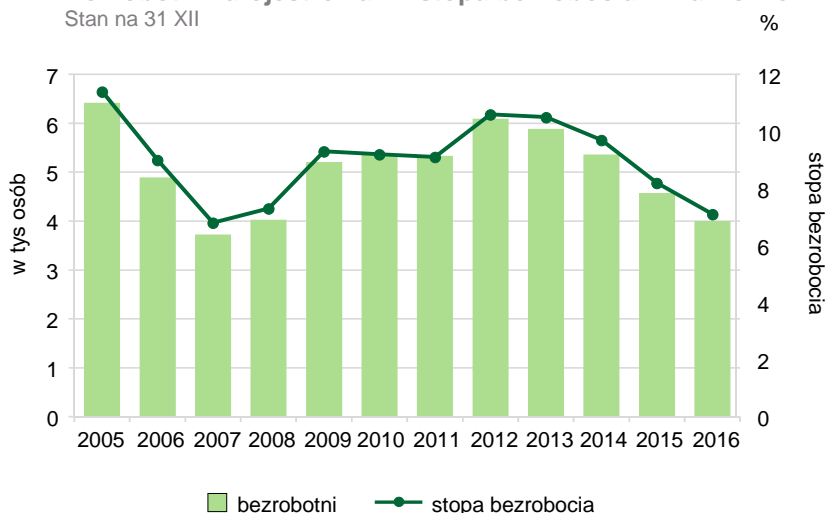
W Powiatowym Urzędzie Pracy w Tarnowie według stanu w końcu grudnia 2016 r. zarejestrowanych było 4,0 tys. bezrobotnych mieszkańców miasta, tj. o 571 osób czyli o 12,5%, mniej niż rok wcześniej i był to kolejny, czwarty z rzędu rok spadku liczby bezrobotnych (wykres 24). Od 2012 r., kiedy poziom bezrobocia w Tarnowie według stanu w końcu roku był najwyższy w obecnej dekadzie, liczba bezrobotnych zmniejszyła się o ponad 1/3. Warto dodać, że liczba bezrobotnych nadal spada, mimo „kroczącego”¹² od 2014 r. wieku emerytalnego, co w 2016 r.

¹² Począwszy od stycznia 2014 r. po każdym kwartale wiek uprawniający do przejścia na emeryturę jest podwyższany o jeden miesiąc (od 1 X 2017 r. zostaną przywrócone zasady sprzed 2014 r.).

skutkowało ujmowaniem w ewidencji bezrobotnych mężczyzn w wieku blisko 66 lat i kobiet w wieku blisko 61 lat.

Stopa bezrobocia rejestrowanego, oznaczająca udział osób bezrobotnych w populacji aktywnych zawodowo ukształtowała się w Tarnowie także na najniższym od 5 lat poziomie.

Wykr. 24. Bezrobotni zarejestrowani i stopa bezrobocia w Tarnowie
Stan na 31 XII

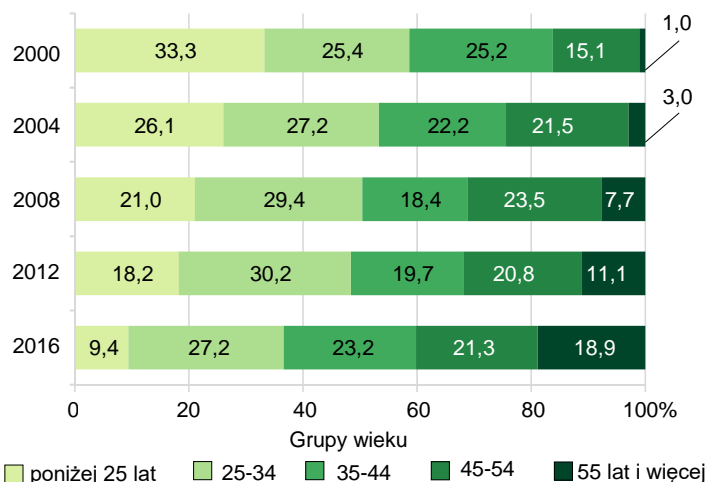
W końcu 2016 r. omawiany wskaźnik wynosił 7,1%, i był o 1,1 p. proc. mniejszy niż rok wcześniej, a w porównaniu z 2012 r. – mniejszy o 3,5 p. proc. Spadek liczby bezrobotnych oraz stopy bezrobocia w podobnej jak w Tarnowie skali wystąpił także w Krakowie i w Nowym Sączu.

Bezrobotni dotychczas niepracujący – 474 osoby, stanowili 11,9%, a 678 osób bez kwalifikacji zawodowych – 17,0% wszystkich bezrobotnych mieszkańców miasta zarejestrowanych w końcu 2016 r. Udział tych grup stopniowo spada i w stosunku do grudnia 2015 r. zmniejszył się odpowiednio o 24,8% oraz o 10,7%. Od wielu lat stosunkowo bardzo mało bezrobotnych (386 osób, tj. 9,7% omawianej zbiorowości w końcu 2016 r.) ma uprawnienia do zasiłku dla bezrobotnych i w grudniu 2016 r. w porównaniu z analogicznym okresem roku poprzedniego, ich udział jeszcze się obniżył o 1,5 p. proc. Wśród zarejestrowanych bezrobotnych stopniowo spada liczba i udział osób niepełnosprawnych. W końcu 2016 r. niepełnosprawni stanowili 11,4% ogółu analizowanej zbiorowości bezrobotnych wobec 12,6% rok wcześniej.

W populacji bezrobotnych w Tarnowie większość stanowią kobiety, a w końcu 2016 r. ich udział wynosił 60,3% wobec 59,0% rok wcześniej. Na tle Krakowa i Nowego Sącza udział kobiet w populacji bezrobotnych w Tarnowie od wielu lat utrzymuje się na najwyższym poziomie. Warto zaznaczyć, że w Krakowie w latach 2013-2015 udział kobiet wśród bezrobotnych spadł poniżej 50%.

W strukturze bezrobotnych według grup wieku w 2016 r. w porównaniu z 2015 r. wystąpiły stosunkowo niewielkie (z wyjątkiem grupy wieku poniżej 25 lat) zmiany umacniające dotychczasową tendencję rosnącego udziału osób z grup wieku produkcyjnego niemobilnego, czyli z przedziałów 45-54 lata oraz 55 lat i więcej.

Wykr. 25. Struktura zarejestrowanych bezrobotnych mieszkańców Tarnowa według grup wieku

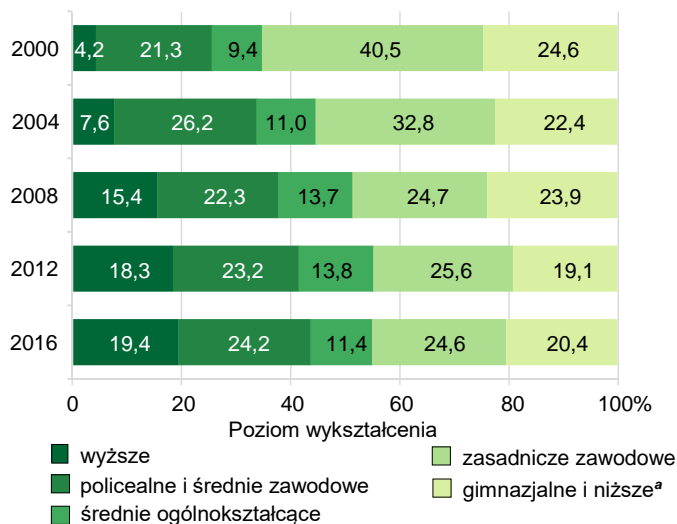

Warto zwrócić uwagę, że od 2014 r. w najwyższej grupie wieku – 55 lat i więcej, rejestrowani są relatywnie coraz starsi bezrobotni, co wynika z wspomnianego wcześniej „kroczącego” wieku emerytalnego¹³. Mimo to, liczba bezrobotnych w Tarnowie w wieku 55 lat i więcej w końcu 2016 r. była niższa zarówno w porównaniu z 2015 r. jak i z 2014 r. – odpowiednio o 2,0% oraz o 4,5% i wynosiła 754 osoby. Spadki liczebności bezrobotnych w każdej z niższych grup wieku w 2016 r. w odniesieniu do 2015 r. przekraczały 10%, stąd udział grupy „najstarszych” bezrobotnych w omawianej strukturze wzrósł w analizowanym okresie o 2,1 p. proc. i w końcu 2016 r. wynosił 18,9%.

¹³ Patrz wyjaśnienie w notce 12. str. 56.

W strukturze bezrobotnych według poziomu wykształcenia w 2016 r. utrzymały się niektóre tendencje zarysowane w poprzednich latach, szczególnie rosnący udział osób z wyższym wykształceniem.

Wykr. 26. Struktura zarejestrowanych bezrobotnych mieszkańców Tarnowa według poziomu wykształcenia

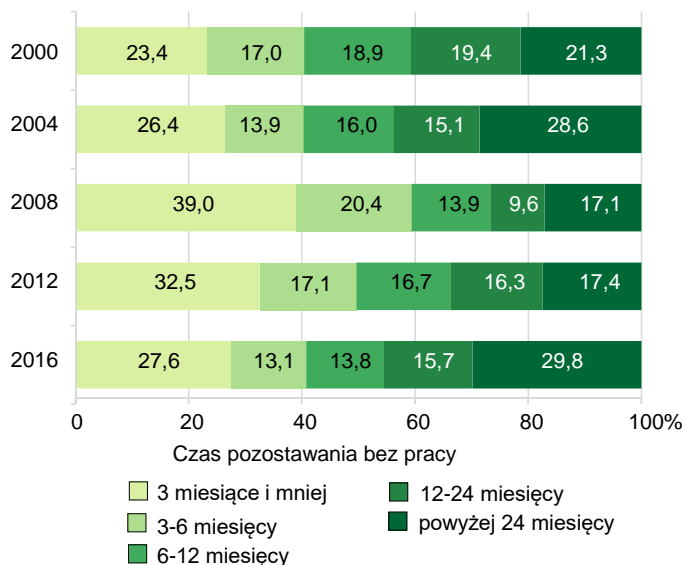

a W 2000 r. podstawowe ukończone, nieukończone i bez wykształcenia.

Nadal utrzymuje się – mimo napływu młodszych relatywnie „lepiej wykształconych” osób – bardzo wysoki udział bezrobotnych z wykształceniem gimnazjalnym i niższym. W końcu 2016 r. co piąta osoba bezrobotna legitymowała się wykształceniem zakończonym na najniższym (obowiązkowym) poziomie. Do 2014 r. udział bezrobotnych z poziomem wykształcenia gimnazjalnym i niższym stopniowo się obniżał. W ostatnich latach z powodu „kroczącego” wieku emerytalnego a tym samym pozostawania w ewidencji bezrobotnych coraz starszych osób z relatywnie niższym wykształceniem, udział bezrobotnych z wykształceniem na poziomie gimnazjalnym i niższym nieznacznie wzrósł.

Pozostawanie w rejestrze bezrobotnych w ostatnich latach coraz starszych osób najbardziej obrazuje struktura bezrobotnych według czasu pozostawania bez pracy.

Wykr. 27. Struktura zarejestrowanych bezrobotnych mieszkańców Tarnowa według czasu pozostawania bez pracy

Stosunkowo młodym bezrobotnym z niskim poziomem wykształcenia i niewielkimi kwalifikacjami zawodowymi trudno znaleźć pracę, a jeżeli są to osoby w wieku około 60 lat, (choć z wieloletnim doświadczeniem zawodowym, to niekiedy mniej przystającym do współczesnych wymagań), to ich szanse na znalezienie pracy są jeszcze mniejsze. Stąd, mimo silnego – w końcu 2016 r. w porównaniu z końcem 2015 r. – spadku liczby bezrobotnych ogółem (o 12,5%), grupa tych mieszkańców Tarnowa, którzy pozostawali w rejestrze bezrobotnych dwa lata i dłużej zmniejszyła się o 8,2% i w końcu 2016 r. liczyła 1193 osoby. Udział tej grupy w zbiorowości zarejestrowanych bezrobotnych ogółem wynosił 29,8% w końcu 2016 r. i w ciągu 3 lat (od grudnia 2013 r.) wzrósł o ponad 10 p. proc.

Opisani wyżej bezrobotni wraz z osobami pozostającymi bez pracy od 12 do 24 miesięcy to w uproszczeniu „długotrwale bezrobotni”¹⁴, którzy w końcu 2016 r. stanowili ponad 45% ogółu zarejestrowanych bezrobotnych mieszkańców Tarnowa. W stosunku do stanu z końca 2012 r. ich udział wzrósł o blisko 19 p. proc.

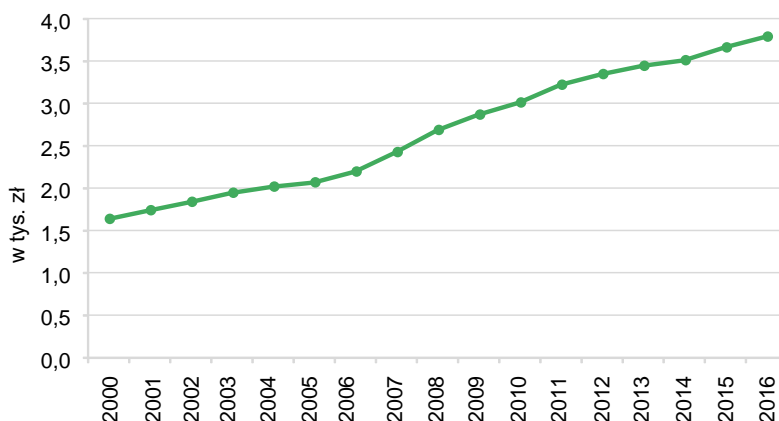
¹⁴ Patrz uwagi metodyczne str. 140.

3. Wynagrodzenia i świadczenia społeczne

3.1. Wynagrodzenia

Głównym źródłem utrzymania ludności są wynagrodzenia, czyli dochody z pracy najemnej. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie osób zatrudnionych w zakładach pracy w Tarnowie¹⁵ w 2016 r. wynosiło 3792 zł i nominalnie było wyższe niż w 2015 r. o 123 zł tj. o 3,4%. Realnie, czyli po uwzględnieniu wskaźnika inflacji (w 2016 r. wystąpiło obniżenie cen, czyli deflacja), przeciętne wynagrodzenie rok do roku wzrosło o 3,8%.

Wykr. 28. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie w Tarnowie

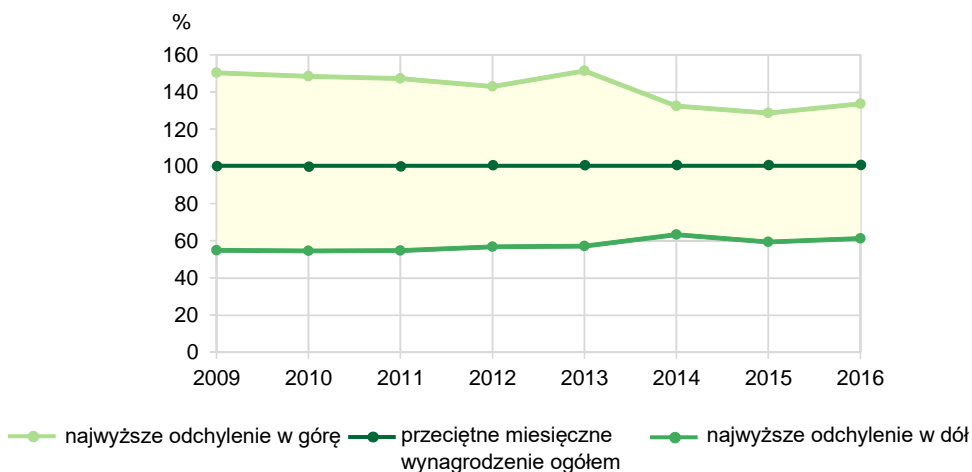
Wzrostowa tendencja przeciętnej płacy w Tarnowie utrzymuje się od 2000 r. chociaż dynamika tego wzrostu w ciągu 16 lat była różna; najwyższa – 110,8 w 2008 r. licząc rok do roku poprzedniego, a najniższa – 102,3 w 2005 r. Na tym tle wspomniany wyżej wzrost w 2016 r. był jednym z najniższych od początku wieku. Przeciętne wynagrodzenie w Tarnowie od początku obserwacji plasuje się pomiędzy średnią w Krakowie i Nowym Sączu. W 2016 r. przeciętne wynagrodzenie w tych miastach wynosiło odpowiednio 4635 zł i 3416 zł.

Najwyższe przeciętne wynagrodzenie w 2016 r. w Tarnowie – 4095 zł, czyli wyższe od średniej płacy w mieście o 33,6% ukształtowało się w podmiotach zgrupowanych w sekcji Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna, a najniższe – 2311 zł, (co stanowiło 61,1% średniej płacy w Tarnowie),

¹⁵ Ujmowanych z zastosowaniem metody przedsiębiorstw tzw. podmiotowej. Oznacza to, że zlokalizowane w Tarnowie oddziały wieloczęściowych podmiotów, nie są uwzględniane, jeżeli siedziba podmiotu jest poza Tarnowem.

w podmiotach prowadzących działalność w zakresie zakwaterowania i gastronomii. Rozpiętość w odchyleniu płacy maksymalnej i minimalnej od przeciętnego wynagrodzenia w mieście w 2016 r. wyniosła 72,5 p. proc., wobec 69,4 p. proc. w 2015 r. Rozpiętość w poziomie przeciętnej płacy według rodzajów działalności w Tarnowie w ostatnich dwóch latach wzrastała, po znaczącym spadku, który wystąpił w 2014 r.

Wykr. 29. Odchylenie najwyższej i najniższej średniej płacy według rodzajów działalności od przeciętnego wynagrodzenia w Tarnowie

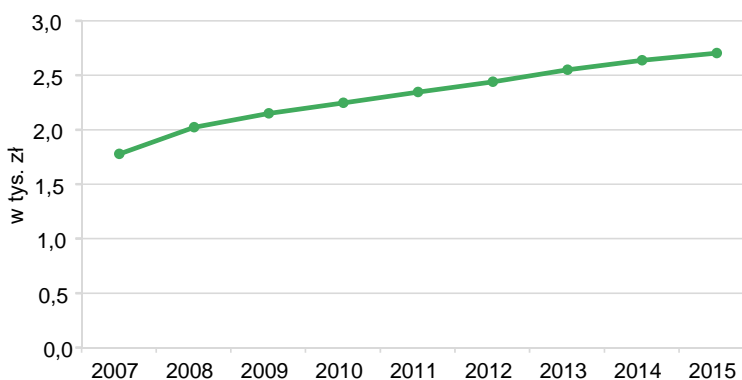
Warto podkreślić, że w latach 2009 i 2010 rozpiętość między maksymalnym odchyleniem (w górę i w dół) od średniej płacy w mieście wynosiła około 95 p. proc.

Jak zaznaczono wcześniej, przeciętne miesięczne wynagrodzenie dotyczy osób zatrudnionych w zakładach pracy w Tarnowie. Źródłem informacji o poziomie dochodów mieszkańców miasta (m.in. z tytułu wynagrodzeń) są systemy administracyjne Ministerstwa Finansów. Zbiór jednostkowych danych o podatku dochodowym od osób fizycznych umożliwia obliczenie mediany rocznych przychodów z tytułu wynagrodzeń. Mediana ta za 2015 r. wynosiła 32,4 tys. zł, co oznacza, że z ogółu 33,4 tys. mieszkańców Tarnowa, którzy w 2015 r. uzyskali przychód z tytułu wynagrodzeń, 16,7 tys. osób osiągnęło przychód poniżej i tyle samo – powyżej tej kwoty.

Obliczona z powyższej mediany średnia miesięczna, (którą w uproszczeniu można uznać jako przeciętny miesięczny przychód z wynagrodzeń) za 2015 r. wyniosła 2703 zł i była o 2,5% wyższa niż rok wcześniej. Ta kwota uwzględnia wynagrodzenia mieszkańców miasta – podatników podatku dochodowego,

zatrudnionych w zakładach pracy bez względu na wielkość i lokalizację tych zakładów, jest zatem bardziej zbliżona do rzeczywistych dochodów Tarnowian uzyskiwanych z pracy niż omawiane wyżej przeciętne miesięczne wynagrodzenie.

Wykr. 30. Średnia miesięczna mediany rocznych przychodów mieszkańców Tarnowa z tytułu wynagrodzeń

Wyliczony w ten sam sposób przeciętny miesięczny przychód z tytułu wynagrodzeń za 2015 r. w Krakowie i w Nowym Sączu wynosił odpowiednio 3319 zł i 2497 zł.

3.2. Emerytury i renty

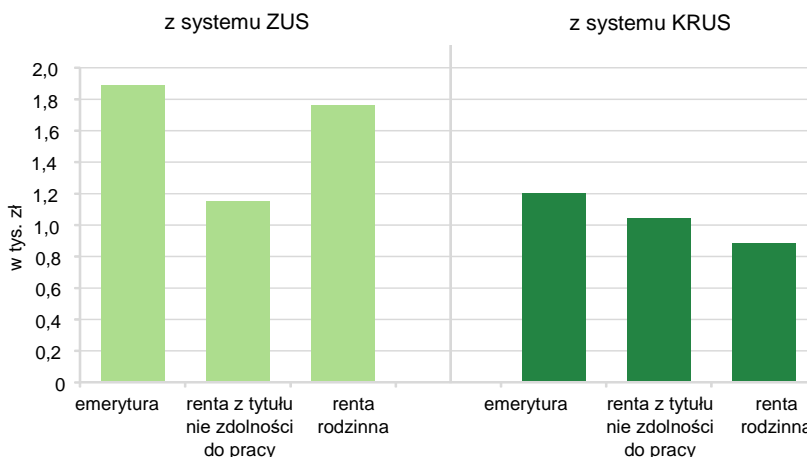
Z tego samego systemu Ministerstwa Finansów – zbioru jednostkowych danych o podatku dochodowym od osób fizycznych, można wyliczyć medianę rocznych przychodów mieszkańców Tarnowa z tytułu emerytur i rent i średnią miesięczną z tej mediany. W 2015 r. ta kwota (średnia miesięczna z mediany), którą w uproszczeniu można określić, jako przeciętny miesięczny przychód z emerytur i rent, wynosiła 1617 zł i w porównaniu z 2014 r. wzrosła o 3,3%. Dla porównania w Krakowie i w Nowym Sączu omawiana kwota w 2015 r. wynosiła odpowiednio 1824 zł i 1597 zł.

Dokładniejszych danych o poziomie emerytur i rent według miejsca zamieszkania odbiorców tych świadczeń dostarczają systemy administracyjne ZUS i KRUS, które te instytucje udostępniają na potrzeby statystyki publicznej w szczegółowych zbiorach począwszy od danych za 2013 r. Te systemy zawierają zbiory danych jednostkowych: o świadczeniobiorcach – według stanu w końcu roku i o świadczeniach w ostatnim miesiącu roku, stąd jest możliwość wyliczenia

miesięcznej mediany świadczeń – wskaźnika bliższego faktycznemu poziomowi emerytury lub renty, niż przeciętne świadczenie miesięczne.

Według danych za grudzień 2016 r. mediana emerytury z ZUS, pobieranej przez mieszkańców Tarnowa wynosiła 1892 zł i była o 1,5% wyższa niż w 2015 r. Mediana emerytury z KRUS wynosiła 1206 zł i w porównaniu z grudniem 2015 r. wzrosła o 0,6%. Mediana renty z ZUS, z tytułu niezdolności do pracy w grudniu 2016 r. ukształtowała się na poziomie 1151 zł i była wyższa niż rok wcześniej o 2,3%, a mediana renty rodzinnej – 1761 zł i wzrosła w porównaniu z grudniem 2015 r. o 1,7%. Mediana świadczeń rentowych wypłaconych przez KRUS w grudniu 2016 r. wynosiła 1041 zł (renta z tytułu niezdolności do pracy) i 883 zł (renta rodzinna) i wzrosła w stosunku rok do roku minimalnie, odpowiednio o 0,9% i o 0,2%.

Wykr. 31. Mediana świadczeń emerytalno-rentowych z systemów ZUS i KRUS wypłaconych mieszkańcom Tarnowa w grudniu 2016 r.

Według stanu w końcu grudnia 2016 r. wśród mieszkańców Tarnowa wyżej opisane świadczenia z systemu ZUS pobierało około 19,0 tys. emerytów i około 6,6 tys. rencistów, w tym blisko 4,0 tys. osób pobierało rentę rodzinną (głównie wdowy po zmarłych mężach). W porównaniu z grudniem 2015 r. liczba emerytów nieznacznie wzrosła a wśród rencistów zanotowano niewielki spadek.

Liczba pobierających świadczenia z systemu KRUS jest wśród mieszkańców miasta stosunkowo niewielka. W grudniu 2016 r. emeryturę rolniczą pobierało około 300 osób, a renty – około 200 osób, w tym ponad 80% stanowiły renty z tytułu niezdolności do pracy.

3.3. Świadczenia rodzinne

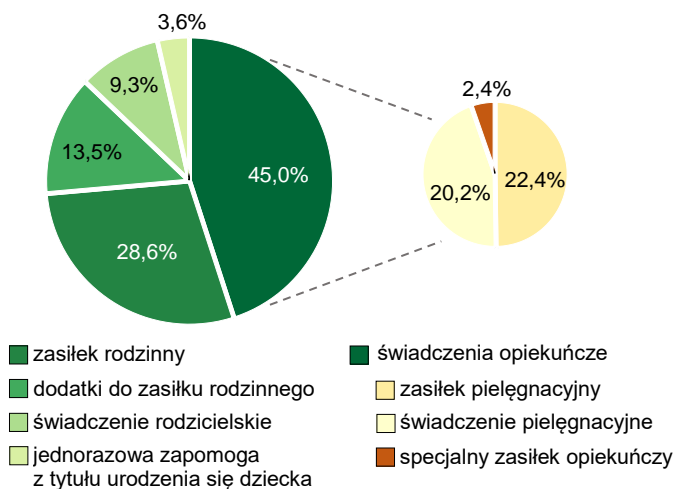
W 2016 r. w Tarnowie średnio miesięcznie 4,9 tys. rodzin korzystało z różnego rodzaju świadczeń przewidzianych w ustawie z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 2016 r. poz. 1518 z późn. zm.).

Zgodnie z ustawą świadczenia rodzinne obejmują:

- zasiłek rodzinny,
- dodatki do zasiłku rodzinnego,
- świadczenia opiekuńcze: zasiłek pielęgnacyjny, świadczenie pielęgnacyjne oraz wprowadzony od 1 stycznia 2013 r. specjalny zasiłek opiekuńczy,
- jednorazową zapomogę z tytułu urodzenia się dziecka (tzw. becikowe),
- świadczenie rodzicielskie.

Beneficjenci świadczeń rodzinnych w ciągu 2016 r. otrzymali świadczenia na łączną kwotę 21,8 mln zł, tj. o 26,4% wyższą niż w roku poprzednim. W tym samym okresie liczba rodzin korzystających ze świadczeń rodzinnych zwiększyła się o 6,9%.

Wykr. 32. Struktura wartości wypłaconych świadczeń rodzinnych w Tarnowie w 2016 r.

Wśród wydatków na świadczenia rodzinne dominują dwie grupy. Pierwsza to wydatki na zasiłki rodzinne wraz z dodatkami, na świadczenia rodzicielskie i jednorazowe zapomogi z tytułu urodzenia się dziecka, czyli pomoc skierowano do rodzin z dziećmi, które w 2016 r. stanowiły 55,0% wszystkich wydatków na świadczenia rodzinne. Druga grupa to wydatki na świadczenia opiekuńcze czyli pomoc skierowana do osób niepełnosprawnych stanowiące 45,0% wydatków. Dla porównania, w 2015 r. wydatki na pomoc skierowaną do rodzin z dziećmi stanowiły

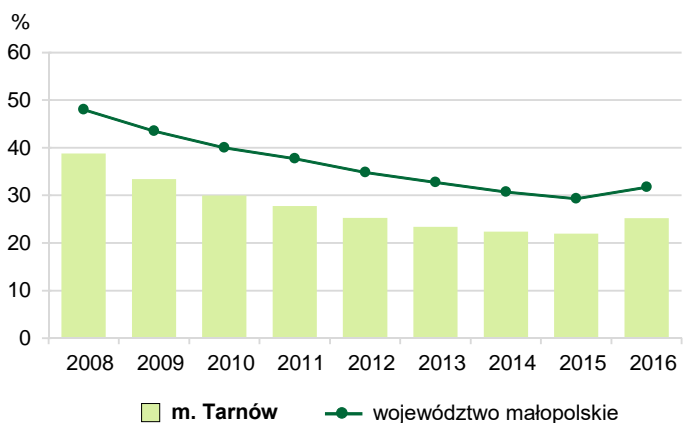
48,3%, a wydatki na świadczenia opiekuńcze 51,7%. Wzrost wydatków na pomoc dla rodzin z dziećmi (o 6,7 p. proc.) związany był m.in. z wprowadzeniem nowego świadczenia tzw. świadczenia rodzicielskiego i zmianą zasad wypłacania zasiłku rodzinnego (mechanizm złotówka za złotówkę).

Zasiłki rodzinne mają na celu częściowe pokrycie wydatków na utrzymanie dziecka. Głównym kryterium uprawniającym do otrzymania zasiłku rodzinnego jest posiadanie dziecka (dzieci) na utrzymaniu i przeciętny dochód w przeliczeniu na osobę w rodzinie nieprzekraczający progu dochodowego, który w 2016 r. wynosił 674 zł na osobę, a jeżeli w rodzinie występuje dziecko niepełnosprawne 764 zł na osobę. W 2016 r. zasiłków rodzinnych wypłacono na kwotę 6,3 mln zł., a dodatki do zasiłków na kwotę 2,9 mln zł, co razem stanowiło 42,2% ogólnej kwoty wypłaconych świadczeń rodzinnych. W porównaniu z rokiem poprzednim kwota wypłaconych zasiłków rodzinnych wraz z dodatkami wzrosła o 21,3%. Średnio miesięcznie w Tarnowie zasiłek rodzinny pobierało ponad 2,5 tys. rodzin, o ponad 10% więcej niż rok wcześniej. Dla porównania w Nowym Sączu zasiłek rodzinny pobierało blisko 2,5 tys. rodzin, a w Krakowie 8,6 tys. rodzin.

Na wzrost liczby wypłaconych zasiłków rodzinnych wpływ miał m.in. fakt, iż od dnia 1 stycznia 2016 r. wprowadzono nowy sposób ustalania wysokości przysługujących zasiłków rodzinnych wraz z dodatkami w przypadku przekroczenia kryterium dochodowego uprawniającego do zasiłku rodzinnego (tzw. mechanizm złotówka za złotówkę). W przypadku przekroczenia kwoty uprawniającej daną rodzinę do zasiłku rodzinnego – zasiłek rodzinny i dodatki do zasiłku rodzinnego przysługują w wysokości różnicy między łączną kwotą zasiłków rodzinnych wraz z dodatkami a kwotą, o którą został przekroczony dochód rodziny. W 2016 r., w Tarnowie dzięki tym zmianom dodatkowo średnio miesięcznie 140 dzieci otrzymało zasiłki rodzinne wraz z dodatkami na łączną kwotę 213,4 tys. zł. Zasiłki wypłacone dzięki wprowadzeniu mechanizmu złotówka za złotówkę stanowiły 3,0% wszystkich wypłaconych zasiłków rodzinnych. Dla porównania, w Nowym Sączu udział ten wynosił 3,6%, a w Krakowie 2,2%.

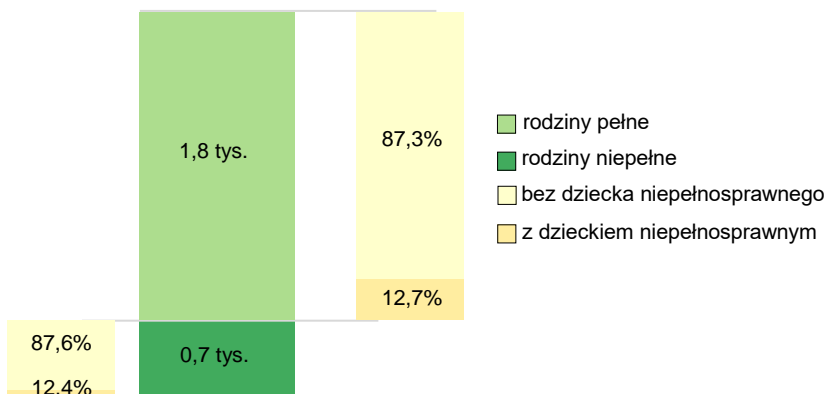
W Tarnowie przeciętnie miesięcznie rodzice pobierali zasiłek rodzinny na 4,7 tys. dzieci, w tym na 4,3 tys. dzieci w wieku do lat 17. Dzieci w wieku do lat 17, na które rodzice pobierali zasiłek rodzinny stanowiły 25,0% ogólnej liczby dzieci w tym wieku. Dla porównania odpowiedni wskaźnik dla Krakowa wynosił 12,3%, dla Nowego Sącza 31,0%, a średnio dla województwa małopolskiego 31,7%.

Wykr. 33. Udział dzieci w wieku do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku

Wśród rodzin, które w 2016 r. pobierały zasiłek rodzinny najwięcej z nich – 42,3% pobierało zasiłek na jedno dziecko; 39,1% na dwoje; 13,6% na troje, a 5,0% na czworo i więcej dzieci. Rodziny pełne tj. 1,8 tys. stanowiły 73,3% rodzin pobierających zasiłek rodzinny, pozostałe 0,7 tys. to rodziny niepełne, które stanowiły 26,7%. W 2016 r. w Tarnowie z zasiłków rodzinnych korzystało 316 rodzin z dziećmi niepełnosprawnymi, co stanowiło 12,6% wszystkich rodzin pobierających zasiłek rodzinny. Wśród rodzin pełnych rodziny z dzieckiem niepełnosprawnym stanowiły 12,7%, natomiast wśród rodzin niepełnych odsetek ten wynosił 12,4%.

Rys. 12. Rodziny pełne i niepełne pobierające zasiłek rodzinny i ich struktura według występowania w rodzinie dziecka niepełnosprawnego w 2016 r.

Rodziny pobierające zasiłki rodzinne otrzymały w 2016 r. dodatki do tych zasiłków na łączną kwotę 2,9 mln zł. W kwocie tej największy udział – 23,6% stanowiły wydatki z tytułu wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej; 22,6% to wydatki na dodatki z tytułu samotnego wychowywania dziecka; wydatki z tytułu opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego stanowiły 17,7%, a wydatki na kształcenie i rehabilitację dziecka niepełnosprawnego i z tytułu urodzenia dziecka odpowiednio 12,3% i 12,2%.

Zgodnie z wspomnianą na wstępie ustawą, **świadczenia opiekuńcze** obejmują: zasiłek pielęgnacyjny, świadczenie pielęgnacyjne i specjalny zasiłek opiekuńczy. W 2016 r. świadczenia opiekuńcze wypłacono na kwotę 9,8 mln zł tj. o 10,1% więcej niż w 2015 r. W Tarnowie średnio miesięcznie świadczenia opiekuńcze pobierało 3,1 tys. osób, tj. o 2,8% więcej niż rok wcześniej. Dla porównania, w Nowym Sączu średnio miesięcznie wypłacano 2,1 tys., a w Krakowie 12,5 tys. świadczeń opiekuńczych.

Zasiłek pielęgnacyjny przysługuje niezależnie od dochodu i przeznaczony jest dla niepełnosprawnych dzieci i osób dorosłych niepełnosprawnych w stopniu znacznym (w niektórych przypadkach również w stopniu umiarkowanym) oraz dla osób, które ukończyły 75 lat. Wartość wypłaconych zasiłków pielęgnacyjnych wynosiła 4,9 mln zł, co stanowiło 22,5% ogólnej kwoty świadczeń rodzinnych. W porównaniu z ubiegłym rokiem kwota wypłaconych zasiłków pielęgnacyjnych zwiększyła się o 0,3%. Przeciętnie miesięcznie w Tarnowie wypłacono 2,7 tys. zasiłków pielęgnacyjnych, z czego 77,3% dla osób niepełnosprawnych w wieku powyżej 16 roku życia; 17,7% dla niepełnosprawnych dzieci i 5,0% dla osób, które ukończyły 75 lat.

Świadczenie pielęgnacyjne przyznawane niepracującym opiekunom osób niepełnosprawnych, których niepełnosprawność powstała nie później niż do ukończenia 18 roku życia lub w czasie nauki w szkole lub w szkole wyższej, ale nie później niż do ukończenia 25 roku życia, nie jest uzależnione od dochodu. W 2016 r. w Tarnowie wartość wypłaconych świadczeń pielęgnacyjnych wynosiła ponad 4,4 mln zł, co stanowiło 20,2% ogólnej kwoty świadczeń rodzinnych.

Specjalny zasiłek opiekuńczy przyznawany jest niepracującym opiekunom osób niepełnosprawnych, które nie spełniają wymogów koniecznych do przyznania świadczenia pielęgnacyjnego i jest to świadczenie uzależnione jest od kryterium dochodowego. W 2016 r. w Tarnowie wartość wypłaconych specjalnych zasiłków opiekuńczych wynosiła 515,3 tys. zł., które stanowiły 2,4% ogólnej kwoty świadczeń

rodzinnych. Przeciętnie miesięcznie – 386 osób pobierało świadczenia pielęgnacyjne lub specjalny zasiłek opiekuńczy, o 24,4% więcej niż w roku poprzednim.

W ramach wspomnianej na wstępie ustawy przewidziano **jednorazową zapomogę z tytułu urodzenia się dziecka**, tzw. „becikowe”. Od 1 stycznia 2013 r. jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka przysługuje matce lub ojcu dziecka, opiekunowi prawnemu albo opiekunowi faktycznemu dziecka, jeżeli dochód rodziny w przeliczeniu na osobę nie przekroczy kwoty 1922 zł netto. Taka forma pomocy w Tarnowie skierowana została do rodziców 779 dzieci. W 2016 r. odnotowano 899 urodzeń, co oznacza, że zapomogi wypłacono na 86,7% ogółu urodzonych dzieci. W porównaniu z rokiem ubiegłym liczba wypłaconych zapomóg z tytułu urodzenia się dziecka zwiększyła się o 3,2%.

Wprowadzone od 1 stycznia 2016 r. **świadczenie rodzicielskie** przysługuje osobom, które urodziły dziecko, a które nie otrzymują zasiłku macierzyńskiego lub uposażenia macierzyńskiego. Uprawnieni do pobierania tego świadczenia są między innymi bezrobotni, studenci, rolnicy, a także wykonujący prace na podstawie umów cywilnoprawnych. Wsparcie finansowe w postaci świadczenia rodzicielskiego przysługuje przez rok (52 tygodnie) po urodzeniu dziecka w wysokości 1 tys. zł miesięcznie i nie jest uzależnione od dochodu. W Tarnowie z tej formy wsparcia materialnego w pierwszym okresie życia dziecka skorzystało w 2016 r. średnio miesięcznie 182 rodziny. Dla porównania w Nowym Sączu średnio miesięcznie wypłacono 146, a w Krakowie 932 świadczenia rodzicielskie.

3.4. Świadczenie wychowawcze (program „Rodzina 500 plus”)

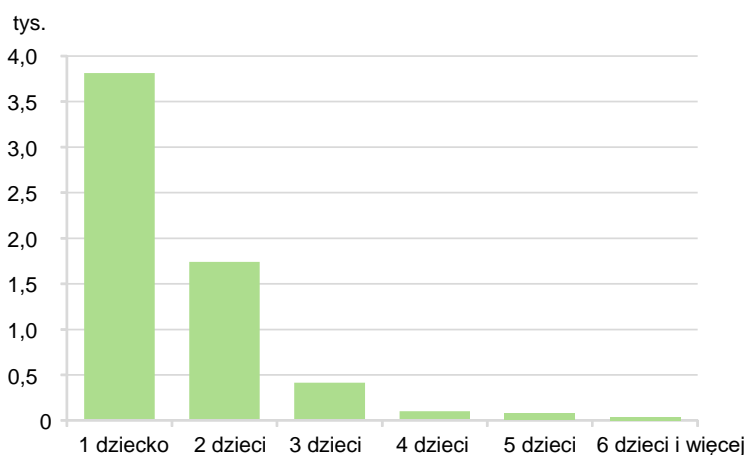
Celem świadczenia wychowawczego jest częściowe pokrycie wydatków związanych z wychowywaniem dziecka, w tym z opieką nad nim i zaspokojeniem jego potrzeb życiowych. Świadczenie wychowawcze, będące realizacją programu „Rodzina 500 plus” zostało wprowadzone od 1 kwietnia 2016 r.¹⁶ Świadczenie w wysokości 500 zł rodzice otrzymują niezależnie od dochodu na drugie i kolejne dzieci do ukończenia przez nie 18. roku życia. W przypadku rodzin z dochodem poniżej 800 zł netto na osobę (lub 1200 zł netto w przypadku wychowywania w rodzinie dziecka niepełnosprawnego) wsparcie można otrzymać także na pierwsze lub jedyne dziecko.

¹⁶ Ustawa z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci (Dz.U. 2016 poz. 195).

Wsparciem z rządowego programu „Rodzina 500 plus” w Tarnowie objęto 9,2 tys. dzieci. Do 6,1 tys. rodzin trafiło ponad 39 mln zł. Udział dzieci uprawnionych do świadczenia wychowawczego wśród wszystkich dzieci w wieku do 18 roku życia wynosił 53%. Dla porównania, w województwie małopolskim kwotę 1,61 mld zł otrzymało 251,3 tys. rodzin. Programem zostało objętych 360,3 tys. dzieci, co stanowiło 56% wszystkich dzieci w wieku do 18 roku życia.

Spośród 6,1 tys. rodzin, które w 2016 r. pobierały świadczenie wychowawcze w Tarnowie najwięcej z nich – 62,6% pobierało świadczenie na jedno dziecko; 28,5% na dwoje dzieci; 6,8% na troje, a 2,9% na czworo i więcej dzieci.

Wykr. 34. Rodziny pobierające świadczenia wychowawcze według liczby dzieci, na które pobierają świadczenie

Źródło: Dane Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Tarnowie.

3.5. Środowiskowa pomoc społeczna

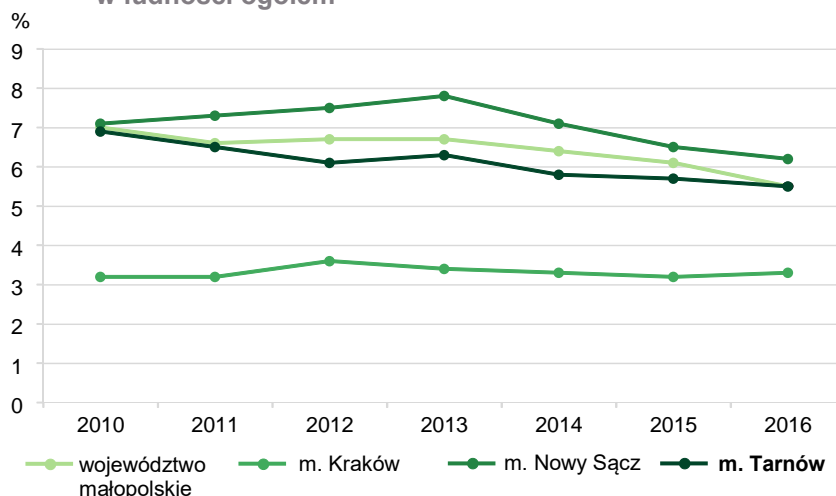
Informacje o beneficjentach środowiskowej pomocy społecznej uzyskano ze Zbioru Centralnego Krajowego Systemu Monitoringu Pomocy Społecznej.

W 2016 r. Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Tarnowie udzielił pomocy 2,8 tys. gospodarstw domowym liczącym łącznie 5,9 tys. osób. Większość z tych osób – 4,4 tys., czyli 75,5% – mieszkało w gospodarstwach wieloosobowych. Pozostałe – 1,4 tys., czyli 24,5% gospodarowało samotnie. Wśród 1,4 tys. gospodarstw domowych wieloosobowych, ponad 43% to gospodarstwa osób samotnie wychowujących dzieci (głównie samotnych matek), a około 28% to rodziny pełne, a więc rodzice z dziećmi. Pozostałe to: związki partnerskie, małżeństwa bez dzieci, gospodarstwa nierodzinne oraz gospodarstwa wielorodzinne.

Należy dodać, że w MOPS w Tarnowie udzielano również pomocy społecznej osobom bezdomnym. W roku 2016 zarejestrowano ich 165. Łącznie w Tarnowie w 2016 r. udzielono pomocy 6,0 tys. osobom, które określa się jako beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej¹⁷. Oznacza to, że z pomocy społecznej korzystało w badanym okresie 5,5% mieszkańców Tarnowa. Taki sam wskaźnik udziału beneficjentów pomocy społecznej w liczbie ludności ogółem cechuje województwo małopolskie, natomiast był on o 0,7 p. proc. wyższy w Nowym Sączu i wynosił 6,2%. Ze świadczeń pomocy społecznej w relatywnie mniejszym zakresie korzystali mieszkańcy Krakowa, dla którego wskaźnik kształtował się na poziomie 3,4%. Podobnie niski poziom korzystania z pomocy społecznej obserwuje się w gminach skupionych w zachodniej części województwa. Natomiast w gminach położonych we wschodniej i południowo-wschodniej części województwa małopolskiego udział mieszkańców korzystających z pomocy społecznej oscyluje na poziomie około 10%, a w niektórych przekracza 15%.

Warto przy tym zwrócić uwagę na przedstawione na wykresie 35 zmiany wskaźnika udziału beneficjentów pomocy społecznej w liczbie mieszkańców ogółem (cecha ta dotyczy generalnie wszystkich gmin w Polsce). O ile wskaźnik ten jest stabilny – na niskim poziomie – w Krakowie, o tyle w Nowym Sączu i w Tarnowie (gdzie względna liczba beneficjentów jest dwukrotnie większa niż w Krakowie) w okresie od roku 2010 dominuje jego trend malejący.

Wykr. 35. Udział beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem

¹⁷ Rozumianych po pierwsze jako populację gospodarstw domowych, które otrzymały pomoc materialną lub rzeczową za pośrednictwem ośrodka pomocy społecznej; po drugie jako zbiorowość osób, wszystkich członków tych gospodarstw, bez względu na to kto i jakie świadczenie otrzymał.

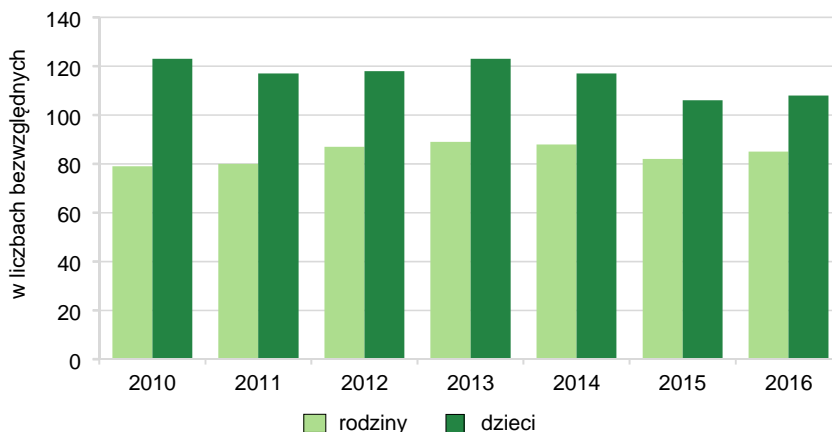
Dane o liczbie i rodzajach świadczeń pomocy społecznej pochodzą z bazy danych Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej – ze sprawozdania MRPiPS-03 za 2016 r.

W 2016 r. w Tarnowie zasiłki stałe przyznano 601 osobom, w tym 486 osobom samotnie gospodarującym, a średnia kwota zasiłku stałego wynosiła 487 zł. Zasiłki okresowe zostały przyznane 897 osobom z 858 gospodarstw domowych, które łącznie liczyły 2254 osoby. Przeciętna kwota zasiłku okresowego wynosiła 350 zł. Przyznawano je głównie z powodu bezrobocia. W porównaniu z 2010 r. łączna liczba osób, która otrzymała zasiłki stałe i okresowe zmniejszyła się o 23,1% tj. o 451 osób. W sposób szczególnie istotny zmniejszyła się liczba świadczeniobiorców zasiłków okresowych – o ponad 30%, podczas gdy liczba świadczeniobiorców zasiłków stałych w tym samym czasie zmniejszyła się o ponad 9%.

W 2016 r. na pomoc skierowaną do gospodarstw domowych MOPS w Tarnowie wydatkował blisko 10,0 mln zł. W okresie od 2010 r. wysokość tej kwoty ulegała nieznacznym wahaniom. Jej wartość z 2016 r. jest o ponad 5% wyższa od wartości udzielonej pomocy w roku 2015.

W Tarnowie w 2016 r. funkcjonowało 10 placówek stacjonarnej opieki społecznej, które miały do dyspozycji łącznie 594 miejsca. Liczba placówek od 2010 r. nie uległa zmianie, natomiast liczba miejsc zwiększyła się o 69 tj. o 13,1%. Na koniec omawianego okresu łącznie we wszystkich placówkach przebywało 551 mieszkańców, tj. o 47 osób więcej niż w 2010 r.

Wykr. 36. Rodziny zastępcze i dzieci przebywające w tych rodzinach w Tarnowie

W 2016 r. w Tarnowie działały cztery całodobowe placówki opiekuńczo-wychowawcze dla dzieci i młodzieży – trzy socjalizacyjne i jedna interwencyjna, które swoją opieką objęły odpowiednio 40 i 10 wychowanków. W porównaniu z 2010 r. w placówkach tych przebywało o 12 podopiecznych mniej.

Dzieci i młodzież częściowo lub całkowicie pozbawione opieki ze strony rodziny miały ją zapewnioną przez rodziny zastępcze. W 2016 r. funkcjonowało w Tarnowie 85 rodzin zastępczych, w których przebywało 108 dzieci. W porównaniu z 2010 r. liczba rodzin zastępczych wzrosła o sześć, natomiast o 15 dzieci mniej objętych było pieczą zastępczą.

4. Dostępność usług społecznych

4.1. Edukacja i wychowanie

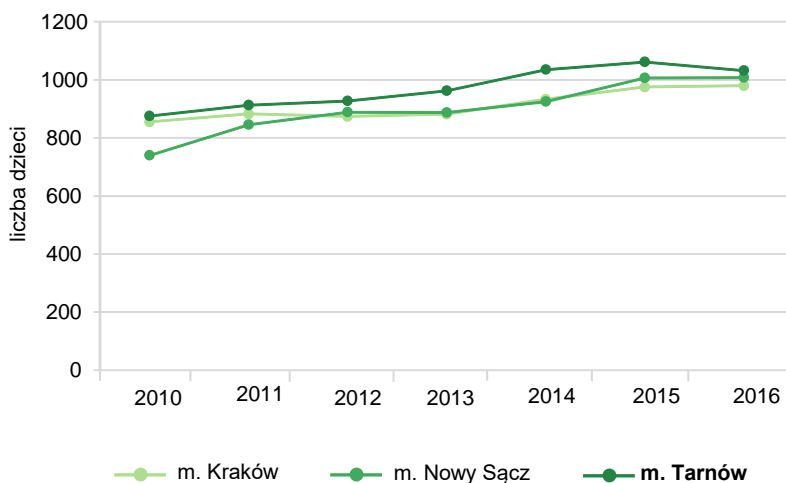
Wychowanie przedszkolne jest to pierwszy etap kształcenia w systemie oświaty. Dzieci mają w nich zapewnioną opiekę oraz stopniowo są przygotowywane do nauki w szkole. Zgodnie z nowelizacją ustawy o systemie oświaty i obniżeniem wieku szkolnego do lat sześciu przedszkola przeznaczone zostały dla dzieci w wieku 3-5 lat, podobnie jak zespoły wychowania przedszkolnego i punkty przedszkolne, a oddziały przedszkolne w szkołach podstawowych zostały zlikwidowane.

Pomimo, że w 2016 r. w porównaniu z 2015 r. odnotowano spadek liczby dzieci w wieku przedszkolnym – o 3,9%, to w analizowanym roku nastąpił wzrost liczby placówek wychowania przedszkolnego o 4,9%, w tym przedszkoli o 5,1%. Wzrosła również liczba dzieci uczęszczających do przedszkoli o 7,7% do roku 2015. W 2016 r. działały 43 placówki wychowania przedszkolnego (w porównaniu z 2015 r. wzrost o 4,9%) w tym 41 przedszkoli co stanowiło 95,3% wszystkich placówek wychowania przedszkolnego. Było w nich łącznie 4,1 tys. miejsc. W porównaniu z rokiem poprzednim przybyły dwa przedszkola i 236 miejsc. Spośród dzieci uczęszczających do przedszkoli na 100 miejsc przypadało 95 dzieci. Dla porównania w Krakowie i Nowym Sączu wskaźnik ten wynosił odpowiednio 90 i 92 dzieci.

Podobnie jak w 2015 r., poza przedszkolami funkcjonowały w Tarnowie dwa punkty przedszkolne. Uczęszczało do nich 40 dzieci, czyli o 9 dzieci więcej niż w 2015 r. Zlikwidowane zostały wszystkie oddziały przedszkolne w szkołach podstawowych, gdyż w myśl przepisów prawnych dzieci w wieku 6 lat mają rozpoczynać edukację szkolną.

Wychowaniem przedszkolnym objętych było 3,9 tys. dzieci, co stanowiło 4,0% uczęszczających do placówek tego typu w województwie małopolskim.

Wykr. 37. Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1 tys. dzieci w wieku 3-5 lat

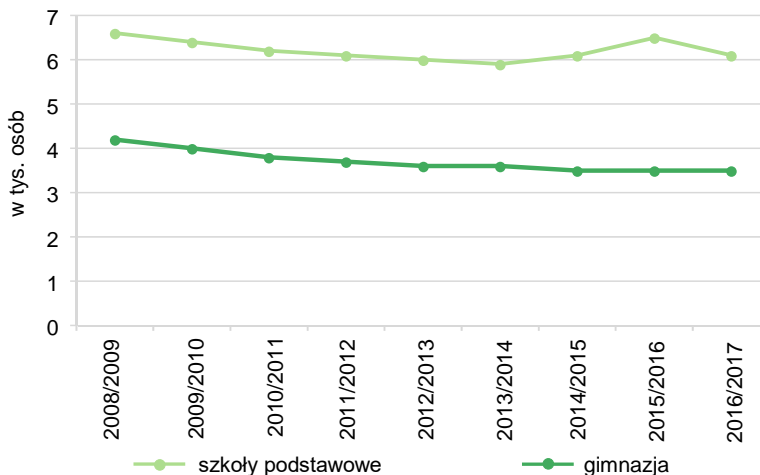
Na przestrzeni ostatnich kilku lat do 2015 r. widoczny był coroczny wzrost liczby dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1 tys. dzieci w wieku 3-5 lat. W 2016 r. w porównaniu z 2015 r. odnotowano spadek tego wskaźnika o 3 pkt. Liczba dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego¹⁸ na 1 tys. dzieci w wieku 3-5 lat wynosiła 1032 dzieci w Tarnowie, 979 w Krakowie, a w Nowym Sączu 1007 dzieci.

W Tarnowie w roku szkolnym 2016/2017 funkcjonowało 26 szkół podstawowych (tyle samo co w roku ubiegłym). Naukę pobierało w nich 6,1 tys. uczniów, tj. 2,9% uczęszczających do szkół podstawowych w województwie małopolskim. W porównaniu z rokiem ubiegłym liczba uczniów szkół podstawowych zmniejszyła się o 363 uczniów tj. 5,6%. Tak znaczący spadek liczby uczniów w szkołach wynika z sytuacji demograficznej. Spadła również liczba oddziałów w szkołach podstawowych o osiem w porównaniu do 2015 r. (2,4%). Na jeden oddział w szkołach podstawowych przypadało 19 uczniów.

W omawianym roku szkolnym działało w Tarnowie 26 (o jeden więcej niż w roku ubiegłym) szkół gimnazjalnych dla dzieci i młodzieży. Liczba oddziałów wzrosła o pięć. W roku szkolnym 2016/2017 w tarnowskich gimnazjach uczyło się 3,5 tys. uczniów (3,5% uczących się w gimnazjach w województwie małopolskim). Na jeden oddział przypadało 21 uczniów.

¹⁸ Łącznie z dziećmi w wieku poniżej 3 lat.

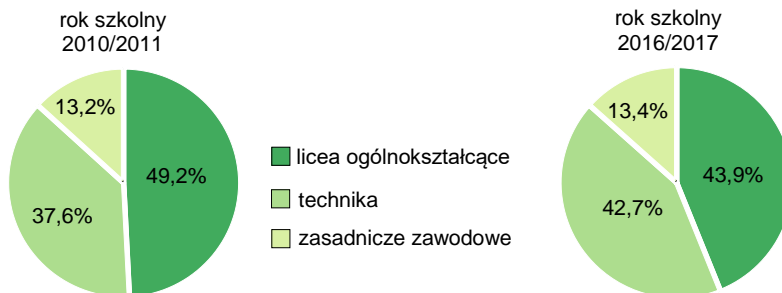
Wykr. 38. Liczba uczniów w szkołach podstawowych i gimnazjach dla dzieci i młodzieży w Tarnowie

W Tarnowie w roku szkolnym 2016/2017 funkcjonowało 36 szkół ponadgimnazjalnych dla młodzieży: 10 zasadniczych szkół zawodowych (o dwie mniej niż w poprzednim roku), 13 liceów ogólnokształcących (o pięć mniej). Natomiast liczba techników wynosiła 13 i w porównaniu do 2015 r. utrzymała się na tym samym poziomie.

W szkołach ponadgimnazjalnych uczyło się 10,3 tys. uczniów co stanowiło ponad 8% kształcących się w szkołach ponadgimnazjalnych w województwie małopolskim tj. o 274 uczniów mniej niż w ubiegłym roku.

Wykr. 39. Struktura uczniów w szkołach ponadgimnazjalnych w Tarnowie według typów szkół

Najczęściej przez młodzież wybierane były licea ogólnokształcące, uczęszczało do nich 43,9% uczniów szkół ponadgimnazjalnych, w następnej kolejności technika – 42,7% ogółu uczniów szkół ponadgimnazjalnych. W porównaniu z poprzednim

rokiem zmniejszyła się liczba uczniów w szkołach zawodowych o 12,1%, w liceach ogólnokształcących o 1,0% oraz w technikach o 0,9%.

W roku szkolnym 2016/2017 w Tarnowie działało 22 szkoły policealne, to o jedną szkołę więcej niż rok wcześniej. Kształciło się w nich 2,3 tys. uczniów wobec takiej samej liczby w poprzednim roku co stanowiło 13,1% kształcących się w szkołach policealnych w województwie małopolskim.

W nauczaniu języków obcych w szkołach dla dzieci i młodzieży największą popularnością w dalszym ciągu cieszył się język angielski, który za przedmiot obowiązkowy w roku szkolnym 2016/2017 wybrało 97,6% uczniów (1,1 p. proc. więcej niż 2015 r.). Na drugim miejscu uplasował się język niemiecki – 47,7% uczniów (47,3% w roku ubiegłym). Pozostałe języki wybierane były rzadziej. Języka francuskiego uczyło się jedynie 4,9% dzieci i młodzieży, hiszpańskiego 4,1%, a włoskiego 1,9%.

W Tarnowie działało również sześć liceów dla dorosłych, tj. o jedno więcej w porównaniu z rokiem szkolnym 2015/2016, w których kształciło się 0,8 tys. osób. Drugi rok z kolei nie działało żadne technikum dla dorosłych.

W działających w Tarnowie trzech wyższych uczelniach: Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej, Małopolskiej Wyższej Szkole Ekonomicznej oraz Tarnowskiej Szkole Wyższej kształciło się w roku akademickim 2016/2017 (według stanu na 30 listopada) 4,7 tys. studentów, w tym 3,3 tys. na studiach stacjonarnych. W porównaniu z poprzednim rokiem odnotowano spadek ogólnej liczby studentów o 6,5%, w tym studentów studiów stacjonarnych o 1,7%. Tarnowskie wyższe uczelnie opuściło, łącznie 1,6 tys. absolwentów. Studia stacjonarne ukończyło 0,8 tys. osób.

Poza tymi uczelniami w mieście funkcjonowały zamiejscowe wydziały dwóch uczelni, tj. Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie oraz Wyższej Szkoły Biznesu w Nowym Sączu. W ośrodkach tych studiowało łącznie 0,3 tys. studentów (rok wcześniej 0,4 tys. studentów), z czego 77,7% w systemie stacjonarnym.

4.2. Ochrona zdrowia

W 2016 r. w Tarnowie działały dwa szpitale publiczne. Na koniec 2015 r. dysponowały one łącznie 1071 łóżkami, co dawało 97 łóżek szpitalnych na 10 tys. ludności.

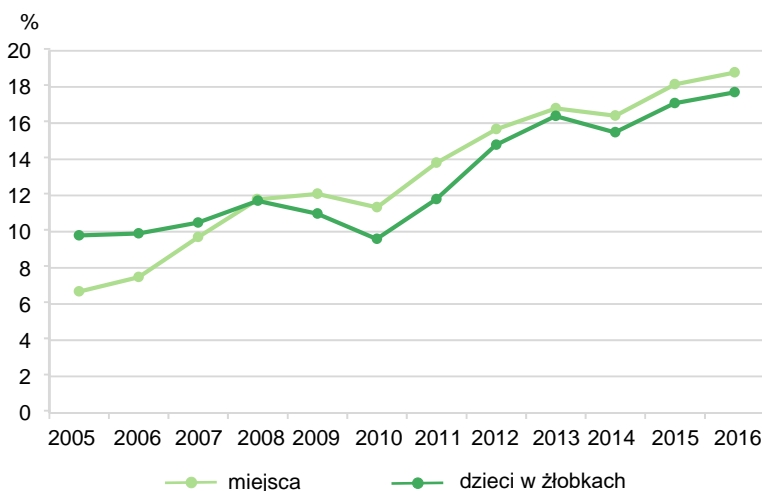
W 2016 r. ambulatoryjną opiekę zdrowotną mieszkańcom zapewniało 85 placówek. Składała się na nie 71 przychodni (tj. o dwie więcej niż w 2015 r.) oraz 14 praktyk

lekarskich (w porównaniu z poprzednim rokiem ich liczba nie zmieniła się), świadczących usługi zdrowotne w ramach środków publicznych. Na 10 tys. ludności w Tarnowie przypadało sześć przychodni (w Krakowie – dziewięć a w Nowym Sączu – osiem przychodni). W placówkach ambulatoryjnej opieki zdrowotnej w 2016 r. udzielono łącznie 1552,4 tys. porad, w tym 188,4 tys. porad było udzielonych przez lekarzy dentyistów, które stanowiły 13,8% ogółu porad. Z poprzednim rokiem odnotowano spadek liczby udzielonych porad ogółem o 0,5%, natomiast wzrosła liczba porad udzielonych przez lekarzy dentyistów o 5,5%. Liczba udzielonych porad w przeliczeniu na jednego mieszkańca Tarnowa w 2016 r. wynosiła 14. Na podobnym poziomie wskaźnik kształtował się w Krakowie i Nowym Sączu (odpowiednio: 14 i 15 porad).

W 2016 r. w Tarnowie działały 62 apteki których liczba stanowiła 5,4% działających w województwie. Na jedną aptekę przypadało 1776 mieszkańców (2015 r. – 1785 osób). W końcu 2016 r. w tarnowskich aptekach pracowało 150 magistrów farmacji. W porównaniu z poprzednim rokiem obserwowano wzrost liczby farmaceutów o ponad 4%.

W 2016 r. funkcjonowało w Tarnowie dziewięć żłobków. Oferowały one 468 miejsc, o 22 więcej niż w roku poprzednim. Odsetek dzieci objętych opieką w żłobkach w Tarnowie wynosił 18,8% ogółu dzieci w wieku 0-2 (w Krakowie 21,3%, a w Nowym Sączu 8,0%). W ciągu 2016 r. przebywało w żłobkach 898 dzieci co stanowiło 7,4% dzieci w wieku 0-2 lat objętych opieką w tego typu placówkach w województwie małopolskim.

Wykr. 40. Miejsca i dzieci objęte opieką w żłobkach w Tarnowie na 100 dzieci w wieku 0-2 lat

4.3. Kultura

Działający w Tarnowie teatr im. Ludwika Solskiego dysponuje trzema salami z 430 miejscami na widowni. W 2016 r. wystawiono 298 spektakli wobec 326 w 2015 r. Liczba widzów wynosiła 57,4 tys., w porównaniu z 2015 r. zmniejszyła się o 2,1%.

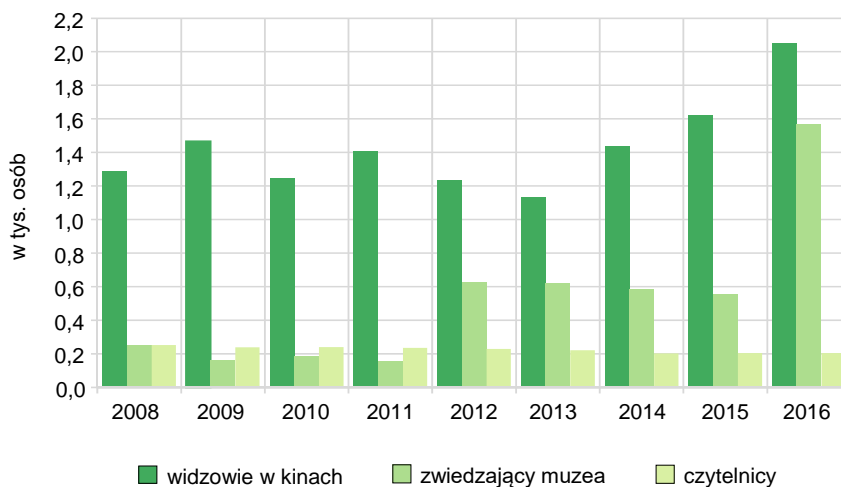
W omawianym roku w Tarnowie działały trzy kina stałe, które dysponowały 1768 miejscami na widowni. W ciągu 2016 r. odbyło się 3,8 tys. seansów tj. o 17,1% więcej niż rok wcześniej, a uczestniczyło w nich 226,4 tys. widzów, co stanowiło 5,0% ogółu widzów w kinach w województwie małopolskim. Średnio na jeden seans w Tarnowie przypadało 59 widzów, tj. o czterech widzów więcej niż w 2015 r. Dla porównania, w Krakowie średnio na seansie było 24 widzów, a w Nowym Sączu 23 widzów.

Działające w 2016 r. cztery tarnowskie muzea przygotowały 27 wystaw własnych tj. o 23 wystawy własne więcej niż w 2015 r. i dziewięć obcych, które zwiedziło 173,0 tys. osób (2-krotny wzrost w stosunku do roku poprzedniego). W 2016 r. odnotowano ponad 4-krotny wzrost liczby młodzieży szkolnej odwiedzającej muzea w grupach zorganizowanych. Było to 42,8 tys. zwiedzających (rok 2015 to 9,7 tys. zwiedzających). Z bezpłatnych biletów wstępu na „Noc Muzeów” skorzystało blisko 9 tys. zwiedzających.

W 2016 r. cztery tarnowskie galerie przygotowało 63 wystawy i tyleż samo ekspozycji, które zwiedziło 144,0 tys. osób. Skromniejsza oferta wystaw i ekspozycji spowodowała w 2016 r. w porównaniu z 2015 r. spadek liczby zwiedzających o ponad 43%.

W Tarnowie w 2016 r. działało 10 placówek bibliotecznych. W 2016 r. księgozbiór liczył 355,8 tys. woluminów który stanowił ponad 3% zasobów wojewódzkich. Liczba woluminów w księgozbiorze tarnowskich placówek bibliotecznych w porównaniu z poprzednim rokiem spadła o 0,7%. W 2016 r. zarejestrowanych było 22,5 tys. czytelników, o 0,4% mniej niż przed rokiem. Wskaźnik wypożyczeń na jednego czytelnika, wynosił 16,0 woluminów. Dla porównania w Krakowie był niższy i wynosił 11,6 woluminów a w Nowym Sączu był wyższy i wynosił 18,9 woluminów.

Wykr. 41. Widzowie w kinach stałych, zwiedzający muzea oraz czytelnicy w Tarnowie na 1 tys. ludności

4.4. Turystyka

W Tarnowie według stanu na koniec lipca 2016 r. funkcjonowało 13 turystycznych obiektów noclegowych które stanowiły blisko 10% działających w województwie małopolskim. W mieście działało: osiem hoteli, jeden kemping i jedna kwatera prywatna oraz trzy pozostałe obiekty turystyczne. Obiekty te dysponowały 888 miejscami noclegowymi. W 2016 r. w porównaniu z 2015 r. liczba miejsc noclegowych wzrosła o osiem.

Wykr. 42. Struktura miejsc noclegowych w turystycznych obiektach noclegowych w Tarnowie
Stan w dniu 31 VII

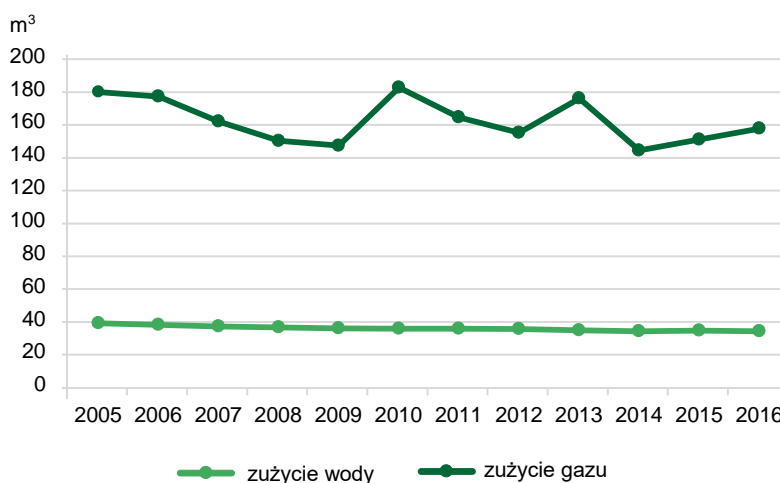
Najwięcej tj. 73,6% miejsc noclegowych oferowały obiekty hotelowe. W 2016 r. z noclegów w turystycznych obiektach noclegowych skorzystało 48,8 tys. osób (1,1% korzystających z noclegów w województwie małopolskim). Liczba udzielonych noclegów wynosiła 90,5 tys. (0,7% noclegów udzielonych w województwie małopolskim), wobec 74,2 tys. w roku ubiegłym. Rok 2016 był rokiem, w którym wzrosła liczba turystów zagranicznych korzystających z noclegów w Tarnowie. Z noclegów w turystycznych obiektach noclegowych skorzystało 9,7 tys. turystów zagranicznych wobec 7,6 tys. w 2015 r. Udzielono im 17,3 tys. noclegów, tj. o 46,4%, więcej niż w 2015 r.

Stopień wykorzystania miejsc noclegowych w Tarnowie wynosił 30,0% (wzrost w porównaniu do 2015 r. o 5,9 p. proc.) podczas gdy w Krakowie i Nowym Sączu wynosił odpowiednio: 51,2% i 30,0%.

5. Infrastruktura komunalna

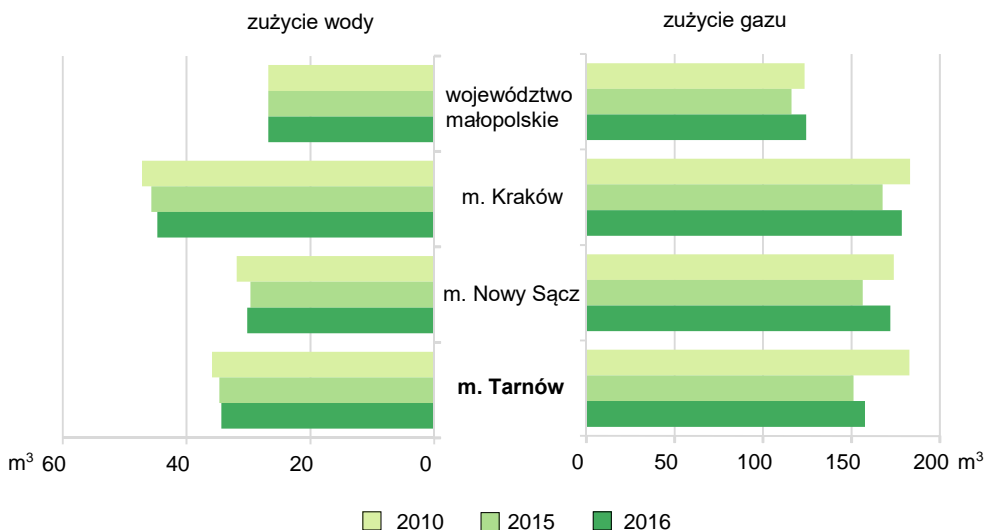
Długość czynnej sieci wodociągowej rozdzielczej w Tarnowie na koniec 2016 r. wynosiła 316,5 km i w porównaniu z 2015 r. wzrosła o 1,4% (tj. o 4,5 km). W badanym okresie, wzrosła również o 0,6% (tj. o 0,1 tys.) liczba czynnych połączeń wodociągowych prowadzących do budynków mieszkalnych i zbiorowego zakwaterowania i na koniec 2016 r. wynosiła 12,0 tys. Spadło natomiast o 1,3% zużycie wody przez gospodarstwa domowe na cele komunalno-bytowe.

Wykr. 43. Zużycie wody i gazu na 1 mieszkańca w Tarnowie

Wskaźnik zużycia, obrazujący sposób gospodarowania wodą w przeliczeniu na 1 mieszkańca w omawianym roku wynosił 34,4 m³ (tj. o 0,9% mniej niż w 2015 r.) i był większy od średniej wojewódzkiej o 7,6 m³. Dla porównania mieszkańiec Krakowa w 2016 r. średnio zużył wody o 10,3 m³ więcej, a mieszkaniec Nowego Sącza o 4,2 m³ mniej od mieszkańca Tarnowa.

Wykr. 44. Zużycie wody i gazu na 1 mieszkańca

W badanym okresie w Tarnowie rozbudowana została również sieć kanalizacyjna. Na koniec 2016 r. osiągnęła ona 358,2 km i wzrosła o 0,8% w porównaniu z 2015 r. Wzrosła również o 0,7% liczba połączeń prowadzących do budynków mieszkalnych oraz zbiorowego zakwaterowania i na koniec 2016 r. wynosiła 8, 1 tys. szt.

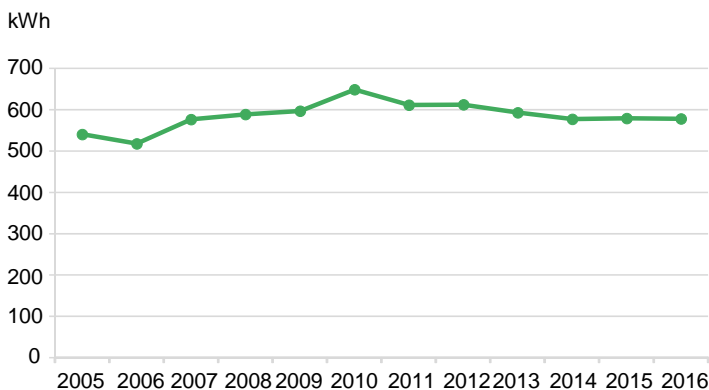
Długość sieci gazowej w 2016 r. wynosiła 426,3 km i w porównaniu z ubiegłym rokiem wzrosła o 3,1%. W badanym okresie o 3,9% wzrosło też zużycie gazu z sieci w gospodarstwach domowych.

W przeliczeniu na 1 mieszkańca Tarnowa zużycie gazu z sieci wynosiło 157,7 m³ (w województwie małopolskim – 124,3 m³) i było większe o 4,4% niż w 2015 r., natomiast na 1 odbiorcę 498,5 m³ (w województwie małopolskim –

581,2 m³), tj. o 4,5% więcej. Wzrost zużycia gazu z sieci w gospodarstwach domowych zanotowano również w Krakowie – na 1 mieszkańca wzrost o 6,4%, a na 1 odbiorcę wzrost o 5,6%, oraz w Nowym Sączu wzrost obu wskaźników odpowiednio o 9,9% i 9,3%.

W 2016 r. zużycie energii elektrycznej w gospodarstwach domowych w Tarnowie w przeliczeniu na 1 mieszkańca wynosiło 577,4 kWh (w województwie małopolskim 790,0 kWh) i było niższe o 0,1% niż w 2015 r. Spadek zużycia energii elektrycznej na 1 mieszkańca odnotowano również w Nowym Sączu (o 0,2%) natomiast w Krakowie odnotowano wzrost (o 0,7%).

Wykr. 45. Zużycie energii elektrycznej na 1 mieszkańca

W Tarnowie średnie zużycie wody i gazu z sieci na 1 mieszkańca było wyższe niż przeciętne zużycie w województwie, natomiast średnie zużycie energii elektrycznej na 1 mieszkańca było niższe.

6. Handel

W porównaniu do poprzednich lat w 2016 r. w Tarnowie nie uległa zmianie liczba i powierzchnia stałych targowisk. W mieście nadal działało 15 targowisk o powierzchni 96,5 tys. m². Podobnie jak rok wcześniej handel prowadzono w 297 czynnych codziennie punktach sprzedaży drobnodetalicznej. W Krakowie liczba targowisk stałych również nie uległa zmianie – nadal działało 16 targowisk ale ich powierzchnia wzrosła (z 84,7 do 85,4 tys. m² tj. o 0,8%). W Nowym Sączu w stosunku do poprzedniego roku zarówno liczba targowisk stałych jak i ich powierzchnia pozostały bez zmian – w mieście funkcjonowały trzy targowiska o powierzchni 26,1 tys. m².

W Tarnowie w 2016 r. przybyło jedno targowisko sezonowe i było ich trzy (wzrost o 50,0%), w Krakowie odnotowano wzrost o 10,5% (z 971 do 1073), natomiast w Nowym Sączu liczba targowisk sezonowych spadła o 17,4% (z 23 do 19).

Wpływy z opłaty targowej na targowiskach stałych i sezonowych wyniosły w 2016 r. w Tarnowie 1351,4 tys. zł i były o 25,1% niższe od uzyskanych rok wcześniej. W Krakowie wpływy z opłat wyniosły 10795,1 tys. zł, a w Nowym Sączu 168,3 tys. zł tj. więcej jak przed rokiem odpowiednio o 16,1% i o 25,0%.

7. Zasoby mieszkaniowe

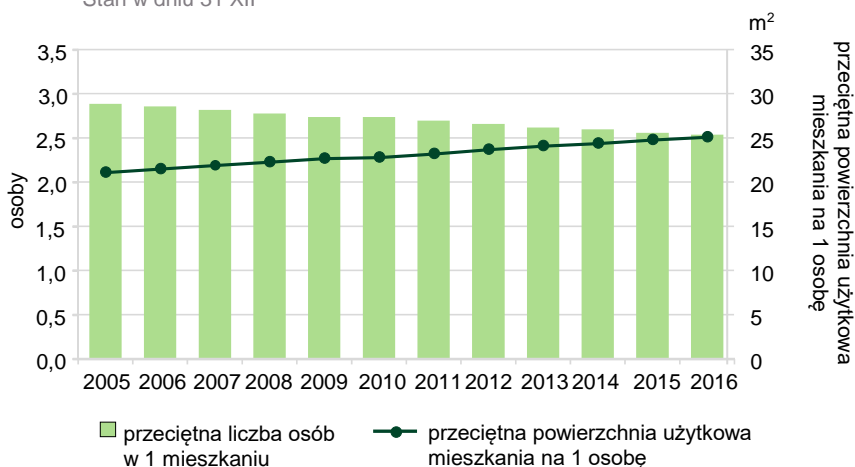
Zasoby mieszkaniowe Tarnowa na koniec 2016 r. wyniosły 43,4 tys. mieszkań o łącznej powierzchni użytkowej 2760,2 tys. m², w których znajdowało się 156,1 tys. izb. W porównaniu z 2015 r. przybyło 0,2 tys. mieszkań (wzrost o 0,6%), 21,4 tys. m² powierzchni użytkowej (wzrost o 0,8%) i 0,9 tys. izb (wzrost o 0,6%).

Przyrost mieszkań był m.in. efektem inwestycji w budownictwie, rozbudowy i przebudowy budynków istniejących, jak również zmiany charakteru przeznaczenia powierzchni niemieszkalnej.

Zasoby mieszkaniowe Tarnowa w 2016 r. stanowiły 3,7% ogółu zasobów województwa (w 2015 r. – 3,8%). Dla porównania zasoby mieszkaniowe Nowego Sącza w 2016 r. stanowiły 2,6% ogółu zasobów województwa, a Krakowa – 31,7%.

Wykr. 46. Przeciętna liczba osób w 1 mieszkaniu i przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę w Tarnowie

Stan w dniu 31 XII

W latach 2005-2016 podstawowe wskaźniki pozwalające określić warunki mieszkaniowe mieszkańców Tarnowa ulegały systematycznej poprawie. Przeciętna liczba osób przypadająca na 1 mieszkanie i na 1 izbę malała przy równoczesnym wzroście powierzchni użytkowej przypadającej na 1 osobę.

Wykr. 47. Przeciętna liczba osób na 1 izbę w Tarnowie

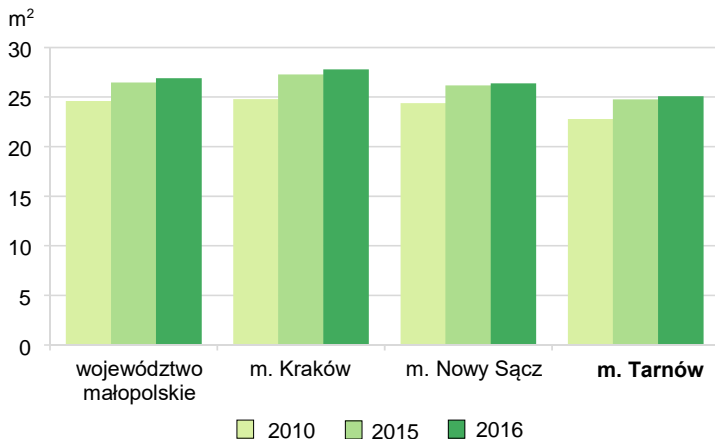
Stan w dniu 31 XII

Na 1 mieszkanie w Tarnowie w 2016 r. przypadało przeciętnie 2,54 osoby (w województwie 2,91), a na 1 izbę 0,71 osoby (w województwie 0,74). Przeciętna powierzchnia użytkowa przypadająca na 1 osobę w porównaniu z 2015 r. wzrosła o 0,3 m² i na koniec 2016 r. wyniosła 25,1 m² (w województwie – 26,9 m²).

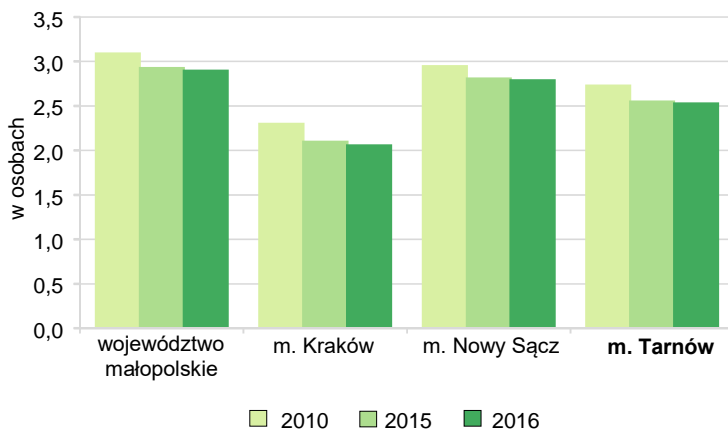
Wykr. 48. Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania na osobę

Stan w dniu 31 XII

Wykr. 49. Przeciętna liczba osób w 1 mieszkaniu

Stan w dniu 31 XII

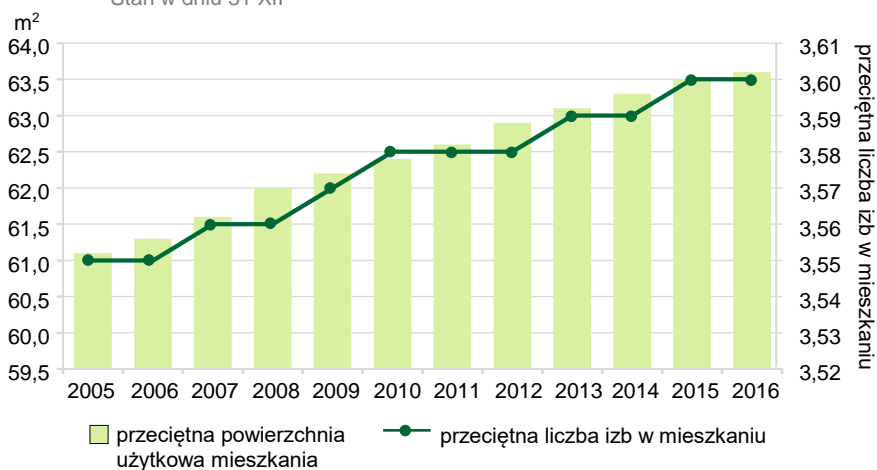

Dla porównania, mniejsze zaludnienie mieszkań było w Krakowie, gdzie w 2016 r. na 1 mieszkanie przypadało przeciętnie 2,07 osoby, na 1 izbę 0,66, a większe zaludnienie w Nowym Sączu (odpowiednio 2,80 i 0,72). Mieszkańcy Krakowa i Nowego Sącza mieli do dyspozycji większą powierzchnię użytkową mieszkania niż mieszkańcy Tarnowa. W Krakowie przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania przypadająca na 1 osobę wynosiła 27,8 m², a w Nowym Sączu 26,4 m².

W badanym okresie tj. od 2005 r. uległ znacznej poprawie standard mieszkań mierzony wielkością mieszkania i liczbą izb oraz wyposażeniem w podstawowe instalacje techniczno-sanitarne.

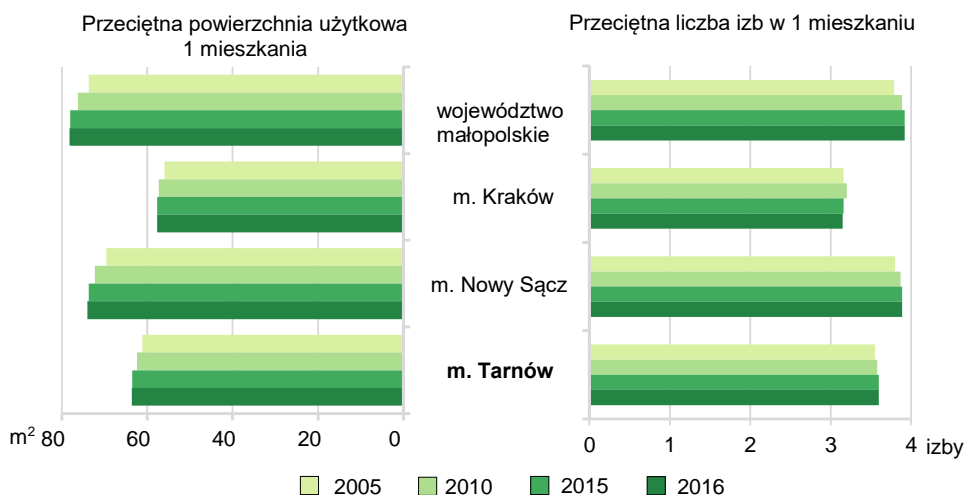
Wykr. 50. Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania oraz przeciętna liczba izb w 1 mieszkaniu w Tarnowie

Stan w dniu 31 XII

Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania w Tarnowie w końcu 2016 r. wynosiła 63,6 m² (w województwie 78,2 m²) i wzrosła o 0,1 m² w porównaniu z poprzednim rokiem. Jednocześnie mieszkanie posiadało podobnie jak w roku ubiegłym 3,60 izby i w odniesieniu do przeciętnego mieszkania w województwie miało o 0,32 izby mniej.

Wykr. 51. Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania i przeciętna liczba izb w mieszkaniu
Stan w dniu 31 XII

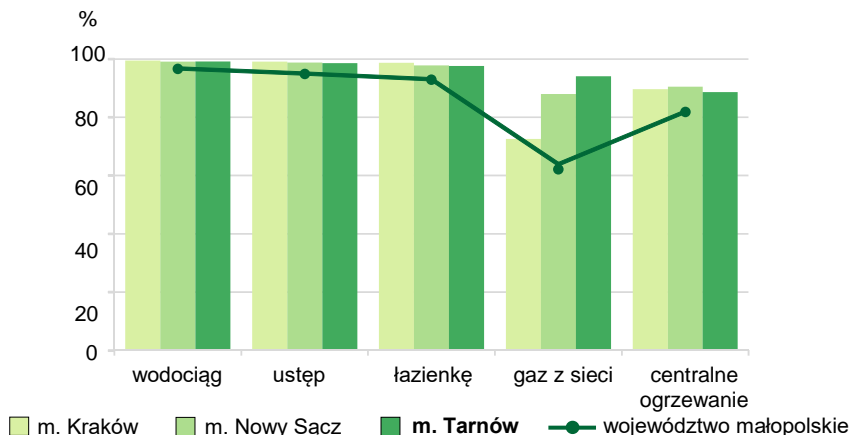
Dla porównania niższy standard mieszkań był w Krakowie gdzie przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na koniec 2016 r. wynosiła 57,7 m², a przeciętna liczba izb w mieszkaniu 3,15, a wyższy standard w Nowym Sączu, odpowiednio 74,0 m² i 3,89 izb.

W Tarnowie w porównaniu z rokiem ubiegłym o 0,1 p. proc. wzrosło wyposażenie mieszkań w ustęp, a o 0,2 p. proc. w centralne ogrzewanie. Spadło natomiast o 0,1 p. proc. wyposażenie w gaz sieciowy. Na niezmiennym poziomie pozostało wyposażenie mieszkań w wodociąg i w łazienkę. W 2016 r. najwięcej mieszkań wyposażonych było w wodociąg – 99,2% ogółu mieszkań, w mniejszym stopniu w ustęp – 98,6% i łazienkę – 97,6%. W gaz sieciowy wyposażonych było 94,1% a w centralne ogrzewanie 88,7% mieszkań.

Standard mieszkań Tarnowa pod względem wyposażenia w podstawowe instalacje techniczno-sanitarne był wyższy w porównaniu do standardu mieszkań w województwie małopolskim.

Wykr. 52. Mieszkania wyposażone w instalacje sanitarno-techniczne w 2016 r.

Stan w dniu 31 XII

Podobnie jak w Tarnowie, ponad 99% mieszkań w Krakowie i Nowym Sączu było wyposażonych w wodociąg, w łazienkę około 98%, a w ustęp około 99%.

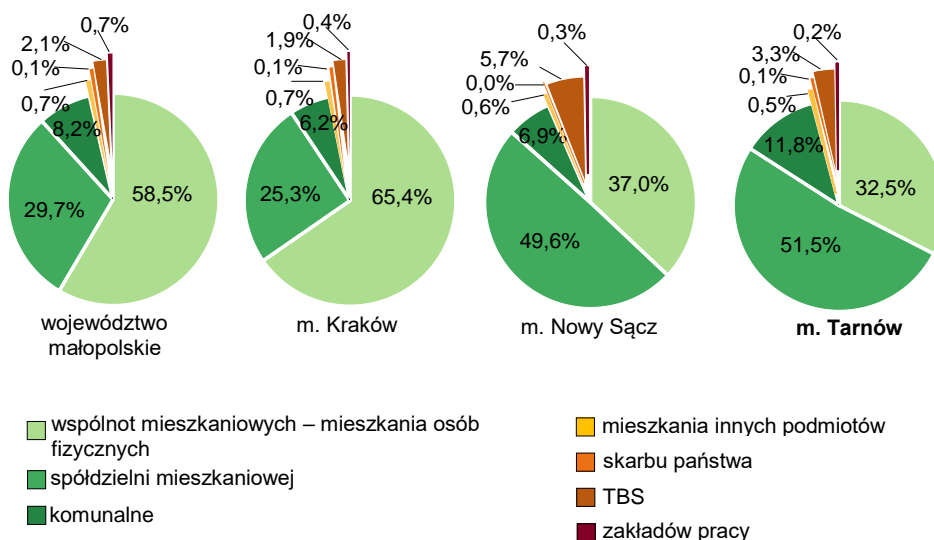
W instalację gazową wyposażonych było 88% mieszkań w Nowym Sączu i powyżej 72% mieszkań w Krakowie, a w centralne ogrzewanie w Nowym Sączu ponad 90% mieszkań i w Krakowie ponad 89%.

Stopień nasycenia mieszkaniem, wyrażany liczbą mieszkań na 1 tys. ludności jest również jednym z mierników ogólnego standardu mieszkaniowego. W 2016 r. wskaźnik ten dla Tarnowa wynosił 394 (w 2015 r. – 390) i był wyższy od wskaźnika wojewódzkiego o 50. W Krakowie na 1 tys. osób przypadało 482 mieszkania, a w Nowym Sączu – 357.

Dane prezentowane według form własności dotyczą mieszkań będących własnością: gmin (mieszkania komunalne), spółdzielni mieszkaniowych, Skarbu Państwa, zakładów pracy, товариств budownictwa społecznego (TBS), osób fizycznych w budynkach wspólnot mieszkaniowych oraz innych podmiotów. Spośród mieszkań objętych badaniami, w 2016 r. w Tarnowie – 51,5% stanowiły mieszkania będące własnością spółdzielni mieszkaniowych (w województwie 29,7%), 32,5% – mieszkania osób fizycznych w budynkach wspólnotowych (w województwie 58,5%), 11,8% – mieszkania komunalne (w województwie 8,2%), 3,3% – TBS-ów, 0,5% – innych podmiotów, 0,2% – zakładowe i 0,1% – Skarbu Państwa.

Mieszkania stanowiące własność innych podmiotów charakteryzowały się najwyższą przeciętną powierzchnią użytkową tj. 58,5 m², natomiast mieszkania gminne były najmniejsze (42,0 m²).

Wykr. 53. Struktura mieszkań według form własności w 2016 r.
Stan w dniu 31 XII

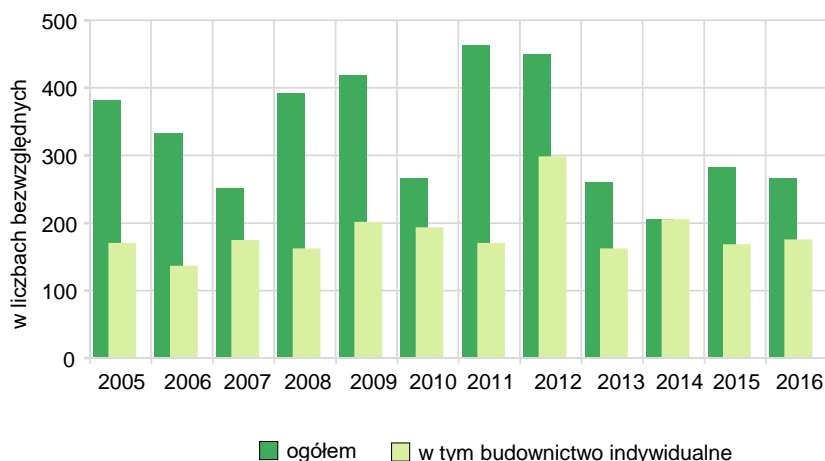
Podobna struktura mieszkań według form własności była w Nowym Sączu gdzie najwięcej mieszkań stanowiły mieszkania będące własnością spółdzielni mieszkaniowych – 49,6%, natomiast w Krakowie zdecydowanie przeważały mieszkania osób fizycznych w budynkach wspólnot mieszkaniowych, które stanowiły 65,4% zasobów mieszkań objętych badaniem.

Zmniejszanie się liczby zasobów mieszkaniowych w poszczególnych formach własności spowodowane było sprzedażą mieszkań osobom fizycznym, zwrotem ich dawnym właścicielom lub spadkobiercom, a także trwałą zmianą przeznaczenia mieszkania na cele niemieszkalne.

8. Budownictwo mieszkaniowe

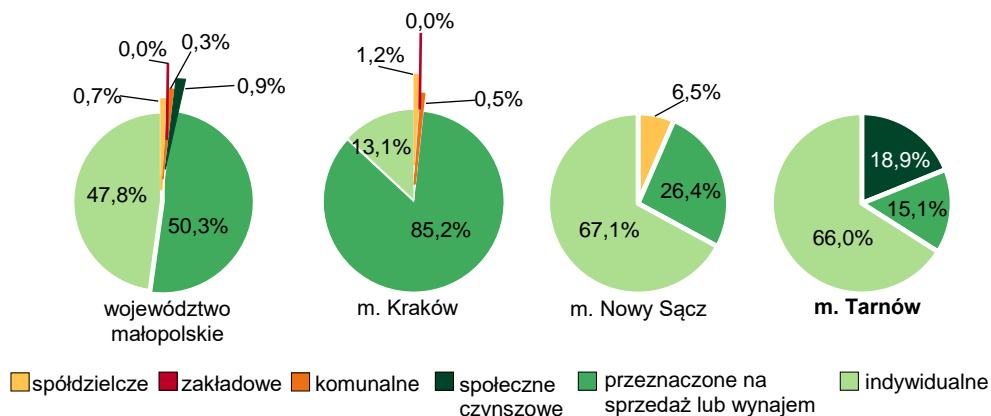
W 2016 r. w porównaniu z 2015 r. w Tarnowie odnotowano spadek liczby oddanych do użytkowania mieszkań oraz mieszkań, których budowę rozpoczęto. Zmniejszyła się także liczba mieszkań, na budowę których wydano pozwolenia.

Wykr. 54. Mieszkania oddane do użytkowania w Tarnowie

W 2016 r. na terenie miasta Tarnowa przekazano do użytkowania 265 mieszkań o łącznej powierzchni 22,3 tys. m² tj. o 17 mieszkań (o 6,0%) mniej niż w 2015 r. Mieszkania te stanowiły 1,5% mieszkań oddanych do użytkowania w województwie (w 2015 r. – 1,9%).

Wykr. 55. Struktura mieszkań oddanych do użytkowania według form budownictwa w 2016 r.

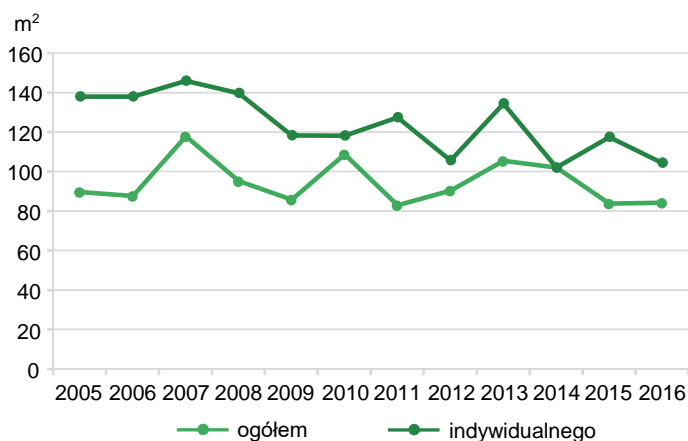
Najwięcej mieszkań zrealizowano w ramach budownictwa indywidualnego (175, tj. 66,0%) oraz budownictwa społecznego czynszowego (50, tj. 18,9%). Ponadto oddano do użytkowania 40 mieszkań przeznaczonych na sprzedaż lub wynajem. W 2016 r. nie odnotowano efektów w budownictwie komunalnym wobec 2015 r. w którym odnotowano 88 mieszkań. Począwszy od 2011 r. obserwowano także brak przekazanych do użytkowania mieszkań spółdzielczych i zakładowych.

Dla porównania w 2016 r. najwięcej mieszkań w Krakowie oddali inwestorzy budujący mieszkania na sprzedaż lub wynajem. Mieszkania te stanowiły 85,2% ogólnej liczby przekazanych do użytkowania mieszkań. W Nowym Sączu dominowali inwestorzy indywidualni, których udział w ogólnej liczbie oddanych mieszkań do użytkowania w 2016 r. wynosił 67,1%.

Przeciętna powierzchnia użytkowa wybudowanych mieszkań w Tarnowie w 2016 r. wyniosła 84,3 m² i w porównaniu z 2015 r. była większa o 0,4 m² tj. o 0,5%. Największe mieszkania o przeciętnej powierzchni 104,3 m² wybudowane były przez inwestorów indywidualnych, natomiast najmniejsze o powierzchni 44,5 m² w budownictwie społecznym czynszowym.

Dla porównania przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania oddanego do użytkowania w Krakowie wynosiła 57,5 m², a w Nowym Sączu 107,3 m², przy średniej wynoszącej w województwie małopolskim 95,3 m².

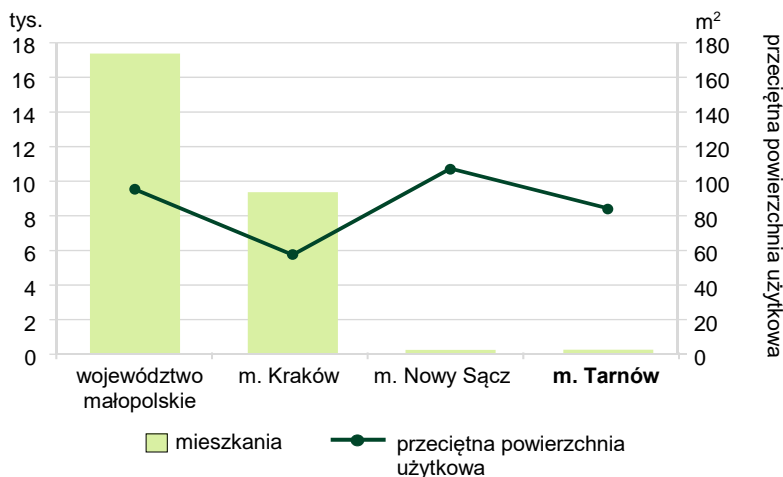
Wykr. 56. Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania oddanego do użytkowania w Tarnowie

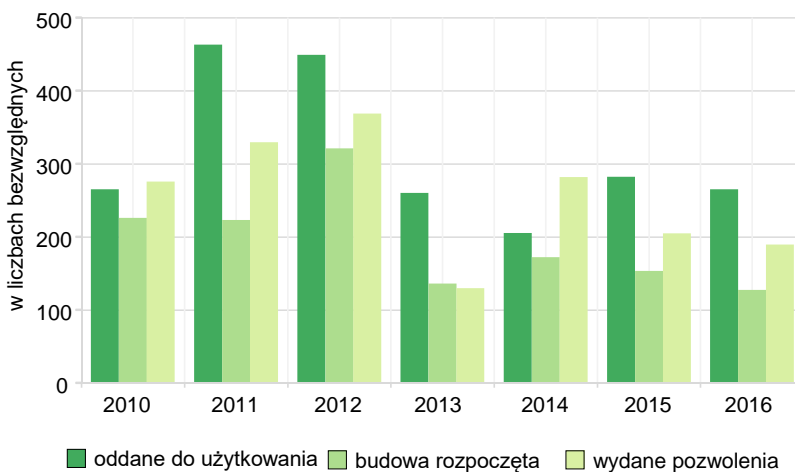
Miernikiem natężenia budownictwa mieszkaniowego jest liczba oddanych do użytkowania mieszkań na 1 tys. ludności. Wskaźnik ten w 2016 r. w Tarnowie

wynosił 2,4 (w 2015 r. – 2,5) przy średniej dla województwa małopolskiego 5,1 (w 2015 r. – 4,3). Wyższy poziom wskaźnika od średniej w województwie małopolskim odnotowano w Krakowie – 12,3, a niższy w Nowym Sączu – 3,1.

Wykr. 57. Mieszkania oddane do użytkowania i przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania oddanego do użytkowania w 2016 r.

Wykr. 58. Ruch budowlany w budownictwie mieszkaniowym w Tarnowie

W 2016 r. w Tarnowie wydano 86 pozwoleń na budowę lub dokonano zgłoszeń z projektem budowlanym dotyczących budowy 106 nowych budynków mieszkalnych o łącznej liczbie 166 mieszkań (wobec 85 pozwoleń na budowę

106 nowych budynków mieszkalnych o 185 mieszkaniach w 2015 r.). Z ogólnej liczby wydanych pozwoleń i dokonanych zgłoszeń z projektem budowlanym 97,7% dotyczyło inwestorów indywidualnych. Ponadto, tak samo jak w 2015 r. wydano pięć pozwoleń na rozbudowę budynków mieszkalnych oraz pięć na adaptację pomieszczeń niemieszkalnych tj. o jedno mniej wobec 2015 r.

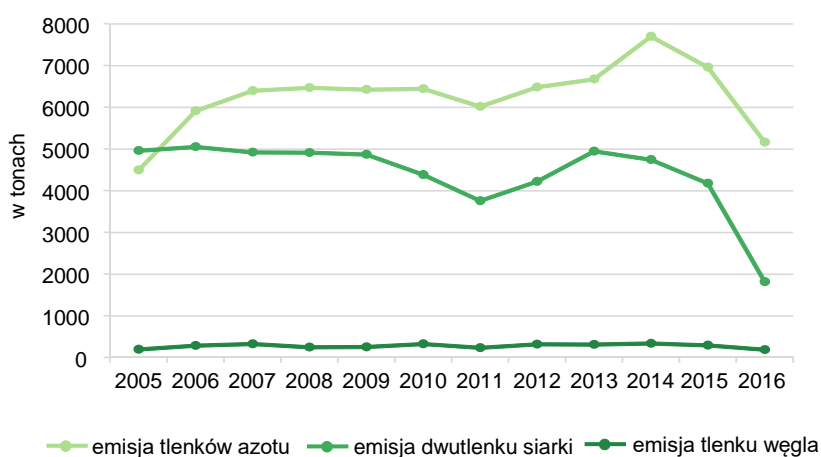
W 2016 r. na terenie miasta Tarnowa inwestorzy rozpoczęli realizację 127 mieszkań (o 17,0% mniej niż w 2015 r.) w tym 87 w ramach budownictwa indywidualnego (o 15,5% mniej niż w 2015 r.). Poza budownictwem indywidualnym rozpoczęto budowę 40 mieszkań przeznaczonych na sprzedaż lub wynajem.

9. Ochrona środowiska

Oceny stanu środowiska na obszarze miasta Tarnowa w 2016 r. dokonano w oparciu o dane statystyczne oraz wyniki badań i monitoringu prowadzonego przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Krakowie – Delegatura w Tarnowie.

Tarnów należy do miast o dużej skali zagrożenia zanieczyszczeniem powietrza, jednak w 2016 r. nastąpiło wyraźne zmniejszenie emisji zanieczyszczeń, na co wskazują wyniki badań statystycznych. W 2016 r. dziewięć zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza w mieście wyemitowało łącznie 8,0 tys. ton zanieczyszczeń gazowych (bez dwutlenku węgla), tj. 9,8% całkowitej emisji gazów w województwie małopolskim (przed rokiem 11,9%).

Wykr. 59. Emisja gazowych zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych w Tarnowie

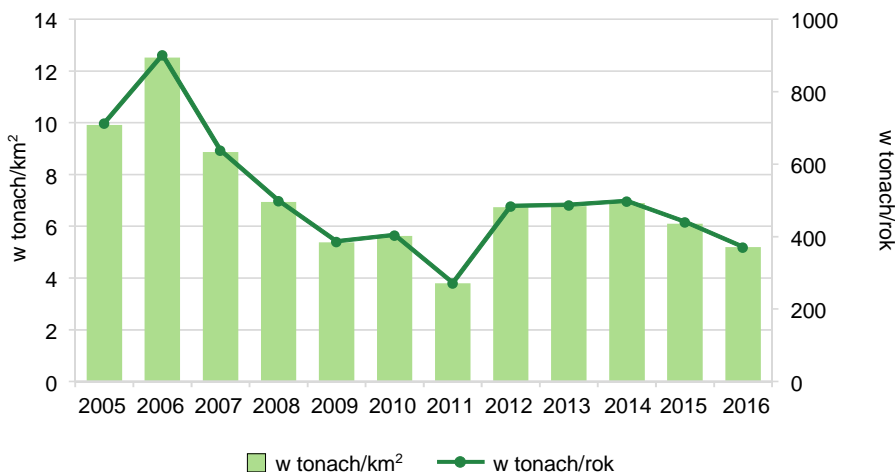

W stosunku do 2015 r. emisja gazów zmniejszyła się o 4,4 tys. ton tj. o 35,3%. Spadek emisji tlenków azotu, dominujących w całkowitej emisji zanieczyszczeń gazowych w Tarnowie, w 2016 r. wynosił blisko 26% a sama emisja zmniejszyła się o 1,8 tys. ton/rok. W porównaniu z 2015 r. znacząco zmniejszyła się emisja dwutlenku siarki (spadek – 2,4 tys. ton SO₂/rok tj. o 56,5%) a także emisja tlenku węgla (spadek –104 tony tj. o 36,4%).

W zakresie emisji gazów cieplarnianych w 2016 r. odnotowano w Tarnowie istotny spadek emisji dwutlenku węgla, o 263,2 tys. ton, tj. o 21,1% w porównaniu z rokiem poprzednim. W Krakowie emisja CO₂ zmniejszyła się w skali roku o 5,0% a w Nowym Sączu o 2,6%. Emisja metanu z tarnowskich zakładów wzrosła w tym czasie o 4 tony tj. 22,2%, w Krakowie pozostała na tym samym poziomie, a w Nowym Sączu zwiększyła się o 2 tony, tj. 2,0%.

Zakłady szczególnie uciążliwe dla czystości powietrza w Tarnowie w 2016 r. wyemitowały do atmosfery 372 tony pyłów (18,0% całkowitej emisji pyłowej w województwie), przy czym emisja pyłowych zanieczyszczeń powietrza w skali roku zmniejszyła się o 15,6%. W przeliczeniu na 1 km² powierzchni miasta tarnowskie zakłady przemysłowe wyemitowały 5,9 ton pyłów (o 960 kg mniej jak przed rokiem), dla porównania w Krakowie 2,3 tony, a w Nowym Sączu 1,3 tony.

Wykr. 60. Emisja pyłowych zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych w Tarnowie

Podobnie jak w latach poprzednich, w całkowitej emisji pyłów dominowały w Tarnowie pyły ze spalania paliw, które stanowiły 46,8% całej emisji pyłowej (w Krakowie 36,1% a w Nowym Sączu 61,0%).

Dane o ilości zatrzymanych i zneutralizowanych zanieczyszczeń pyłowych i gazowych obrazują rozmiary zanieczyszczeń zredukowanych w urządzeniach do ochrony powietrza, zainstalowanych w zakładach uznanych za szczególnie uciążliwe dla czystości atmosfery. W 2016 r. w urządzeniach do redukcji zanieczyszczeń powietrza w zakładach zlokalizowanych na terenie Tarnowa zatrzymano i zneutralizowano 10,5 tys. ton zanieczyszczeń gazowych (bez CO₂), czyli 56,8% wytworzonych i 54,7 tys. ton zanieczyszczeń pyłowych, 99,3% wytworzonych. Przed rokiem zatrzymano 65,6% wytworzonych zanieczyszczeń gazowych i 99,4% pyłów.

Pomiary zanieczyszczeń powietrza w sieci monitoringu w automatycznej stacji pomiarów na terenie Tarnowa prowadzone są w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska oraz działań kontrolnych prowadzonych przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Krakowie – Delegaturę w Tarnowie¹⁹. Roczna ocena jakości powietrza w 2016 r. w Tarnowie została dokonana pod kątem spełniania kryteriów ustanowionych w celu ochrony zdrowia dla 12 substancji zgodnie z rozporządzeniem Ministra Środowiska (Dz. U. z 2012 r. poz. 1032). W zakresie dziewięciu substancji tj. dwutlenku siarki, tlenku węgla, dwutlenku azotu, benzenu, pyłu zawieszonego PM_{2,5}, oraz ołowiu, arsenu, kadmu i niklu zawartych w pyłe PM₁₀ strefa miasto Tarnów została zaliczona do klasy A, co oznacza, że stężenia tych substancji nie przekroczyły w 2016 r. poziomu dopuszczalnego lub nie została przekroczona częstość przekroczeń ich dopuszczalnego poziomu.

W roku kalendarzowym 2016 na terenie Tarnowa 39 razy (o jeden raz więcej jak w roku 2015) zostały przekroczone dopuszczalne stężenia dobowe pyłu zawieszonego PM₁₀, przy dopuszczalnej częstości przekroczeń 35 razy. Przekroczone również zostały wartości średnioroczne benzo(a)pirenu w pyłe PM₁₀ (420% wartości dopuszczalnej – utrzymywały się na poziomie roku 2015). Odnotowano także przekroczenie poziomu stężeń ozonu – średnie 8-godzinne

¹⁹ Dane w zakresie wyników pomiaru zanieczyszczeń powietrza pochodzą z publikacji WIOŚ w Krakowie Delegatura w Tarnowie „Informacja o stanie środowiska w Tarnowie w 2016 r.”, Tarnów, sierpień 2017.

wynosiło $139 \mu\text{g}/\text{m}^3$ (poziom stężenia O_3 dla celu długoterminowego wynosi $120 \mu\text{g}/\text{m}^3$). Przekroczenia te skutkowały zaliczeniem strefy miasto Tarnów do klasy C.

W 2016 r. Tarnów zajął 25 miejsce wśród 96 miast Polski o największym zużyciu wody w gospodarce narodowej (w województwie małopolskim trzecie miejsce po Skawinie i Krakowie). Całkowite zużycie wody w Tarnowie wyniosło $15,4 \text{ hm}^3$, w tym $9,4 \text{ hm}^3$ przeznaczono na cele przemysłowe a $5,6 \text{ hm}^3$ na eksploatację wodociągów sieciowych. W porównaniu z 2015 r. całkowite zużycie wody zmniejszyło się o 6,0%, w tym na rzecz przemysłu o 10,3%. Zużycie wody z sieci wodociągowej przez tarnowskie gospodarstwa domowe wyniosło w 2016 r. 3,8 tys. dam^3 , praktycznie tyle samo, co przed rokiem. W 2016 r. statystyczny mieszkaniec miasta zużył $34,4 \text{ m}^3$ wody pochodzącej z miejskiej sieci wodociągowej (w 2015 r. – $34,7 \text{ m}^3$).

Badania jakości wód podziemnych²⁰ w sieci regionalnej prowadzone są przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Krakowie – Delegatura w Tarnowie. Badania monitoringowe wód podziemnych dla miasta Tarnowa prowadzone były w dwóch punktach obserwacyjnych sieci regionalnej: Kępa Bogumiłowicka i Tarnów-Świerczków. Ocena stanu chemicznego wód podziemnych miasta Tarnowa badanych w tych punktach w 2016 r. wykazała, że 100% wód badanych było w dobrym stanie chemicznym (III klasa). Wyniki badań w 2016 r. wykazały natomiast, że w punkcie Kępa Bogumiłowicka wody nie spełniały wymagań dla wód do spożycia, ze względu na zanieczyszczenia geogeniczne (tj. pojawiające się w wyniku uwarunkowań geologicznych), które winny być usunięte w procesie uzdatniania. W punkcie Kępa Bogumiłowicka przekroczenia dotyczyły manganu i żelaza. Wymagania dla wód do picia spełnione były na ujęciu Tarnów-Świerczków.

Zanieczyszczenie i degradację zasobów wodnych powodują przede wszystkim ścieki wytwarzane zarówno przez przemysł jak i gospodarkę komunalną. Poprawę jakości wód uzyskuje się głównie poprzez doskonalenie procesów zbierania i oczyszczania ścieków, co pozwala na dalsze wykorzystanie wody i zmniejsza obciążenie środowiska naturalnego. W 2016 r. Tarnów zajął 36 miejsce

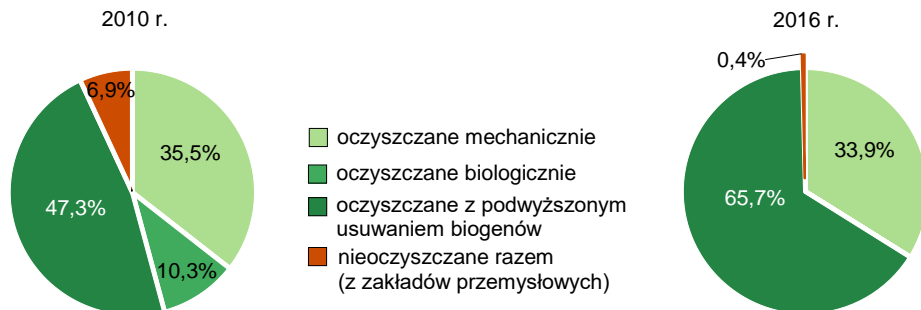
²⁰ Dane w zakresie badania jakości wód podziemnych pochodzą z publikacji WIOŚ w Krakowie, Delegatura w Tarnowie „Informacja o stanie środowiska w Tarnowie w 2016 r.”, Tarnów, sierpień 2017.

wśród 198 miast Polski o dużej skali zagrożenia ściekami (w województwie małopolskim 3 miejsce po Bukownie i Krakowie). Do wód lub do ziemi odprowadzono łącznie 10,0 hm³ ścieków przemysłowych i komunalnych wymagających oczyszczenia, o 0,4 hm³ mniej jak w 2015 r..

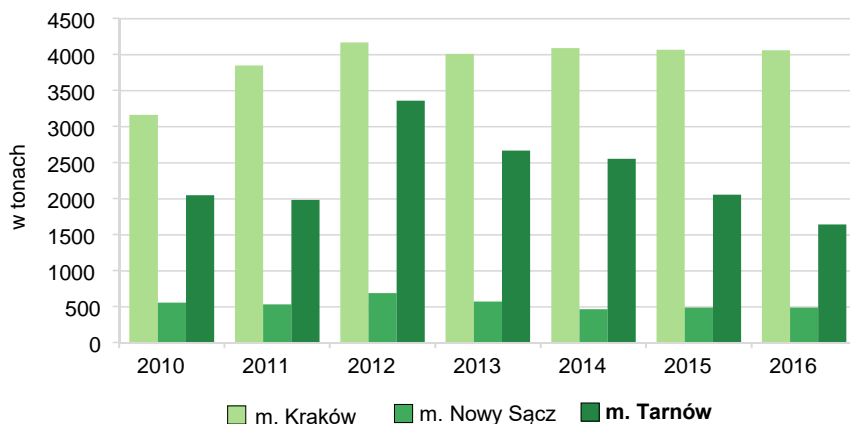
Dwie oczyszczalnie ścieków działające w Tarnowie oczyściło w 2016 r. wszystkie ścieki wymagające oczyszczenia dopływające do nich siecią kanalizacyjną tj. 9914 dam³. Udział ścieków nieoczyszczanych a wymagających oczyszczenia i odprowadzonych do wód lub do ziemi, wynosił 0,4% (w 2015 r. 0,5%). Bezpośrednio z zakładów przemysłowych do wód lub ziemi odprowadzono 41 dam³ ścieków wymagających oczyszczenia.

Z oczyszczalni ścieków komunalnych korzystało w 2016 r. 99,9% mieszkańców Tarnowa (przed rokiem 99,6%), podczas gdy w Krakowie – 98,3% a w Nowym Sączu – 95,2% mieszkańców.

Wykr. 61. Struktura ścieków przemysłowych i komunalnych wymagających oczyszczenia odprowadzanych do wód lub ziemi w Tarnowie

Odpady przemysłowe i komunalne, które powstają na terenie miasta stanowią poważne zagrożenie dla środowiska. Zakłady przemysłowe objęte statystyką GUS wytworzyły w 2016 r. 118,3 tys. ton odpadów (z wyłączeniem odpadów komunalnych), o 20,1% mniej jak przed rokiem. Stanowiło to 2,5% całej masy odpadów wytworzonych w województwie małopolskim (przed rokiem 2,4%). Procesowi odzysku w zakładach, które je wyprodukowały poddano 0,1 tys. ton wytworzonych odpadów (w 2015 r. – 3,5 tys. ton), 3,3 tys. ton zmagazynowano czasowo na zakładowych wysypiskach odpadów (przed rokiem – 1,6 tys. ton) a 114,9 tys. ton przekazano innym odbiorcom (w 2015 r. – 142,9 tys. ton).

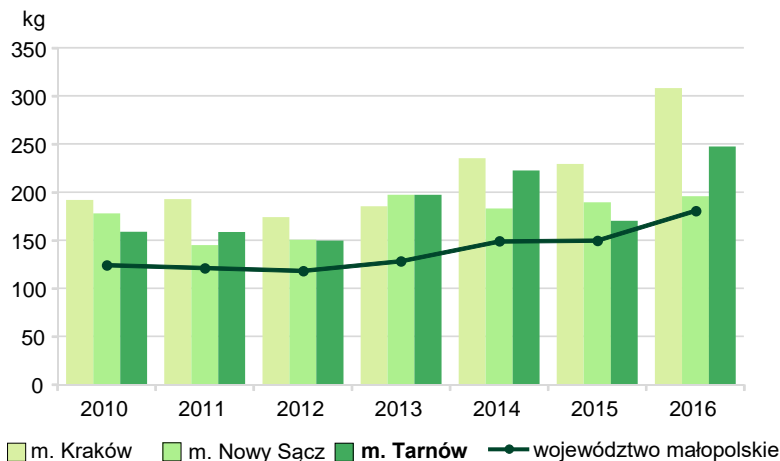
Wykr. 62. Odpady wytworzone^a na 1 km²

a Z wyłączeniem odpadów komunalnych.

Na własnych składowiskach tarnowskie zakłady produkcyjne nagromadziły na koniec 2016 r. łącznie 1636,0 tys. ton odpadów, co daje 22,7 tys. ton na 1 km².

Ilość odpadów komunalnych wytwarzanych na terenie miasta zależy przede wszystkim od liczby jego mieszkańców, ale także od ilości biur i instytucji, zakładów handlowych i usługowych. W 2016 r. w Tarnowie zebrano 29,5 tys. ton odpadów komunalnych zmieszanych tj. o 36,2% więcej jak w 2015 r., z czego 27,3 tys. ton, tj. 92,5% ogółu zebranych odpadów, pochodziło z gospodarstw domowych. W 2015 r. zebrano 21,7 tys. ton z czego 87,2% z gospodarstw domowych. Z biur i instytucji oraz handlu i małego biznesu zebrano w 2016 r. 2,0 tys. ton (przed rokiem – 2,2 tys. ton) a z usług komunalnych 0,2 tys. ton (w 2015 r. – 0,3 tys. ton). Z gospodarstw domowych zebrano w Tarnowie o 44,6% odpadów zmieszanych więcej jak w 2015 r. Na 1 mieszkańca miasta przypadło 247,6 kg zebranych zmieszanych odpadów komunalnych (2015 r. – 170,4 kg), dla porównania w Krakowie – 308,3 kg (2015 r. – 229,5 kg) a w Nowym Sączu – 196,0 kg (2015 r. – 189,7 kg). Zbieraniem odpadów komunalnych z gospodarstw domowych w Tarnowie objętych było 9792 budynki mieszkalne, o siedem budynków więcej jak przed rokiem.

Wykr. 63. Odpady zmieszane z gospodarstw domowych przypadające na 1 mieszkańca

Poważnym problemem dla ochrony środowiska są „dzikie” wysypiska odpadów ciągle powstające na terenie miasta. W 2016 r. zlikwidowano w Tarnowie 45 nielegalnych wysypisk (2015 r. – 48). W czasie ich likwidacji zebrano ponad 107 ton odpadów komunalnych.

Ochrona prawna obszarów i obiektów o szczególnych walorach przyrodniczych, a także poszczególnych gatunków roślin i zwierząt oraz ich siedlisk jest prostą drogą do ich zachowania. W zakresie ochrony przyrody i krajobrazu Tarnów lokuje się poza czołówką miast województwa. Na obszarze miasta znajduje się zaledwie 9,5 ha obszarów prawnie chronionych – jest to rezerwat stanowiący 0,1% powierzchni miasta. Dla porównania w Krakowie obszary prawnie chronione stanowiły w 2016 r., tak jak przed rokiem, 14,9% powierzchni miasta, a w Nowym Sączu – 7,1%. Według stanu na 31 XII 2016 r. niezmiennie objęte było w mieście ochroną 41 obiektów w formie pomników przyrody żywej i nieożywionej. Wśród nich 28 to pojedyncze drzewa, 4 – grupy drzew, 3 – aleje, 2 – głązy narzutowe i 4 inne obiekty.

Na obszarze miast ochronie środowiska przyrodniczego i różnorodności biologicznej a także poprawie warunków bytowych ludności i kształtowaniu zdrowego otoczenia służą tereny zieleni. Mają one pozytywny wpływ na warunki ekologiczne miast i pełnią istotną funkcję estetyczną. W 2016 r. łączna powierzchnia ogólnodostępnych parków i zieleńców oraz terenów zieleni osiedlowej wyniosła w Tarnowie 136,2 ha. Stanowiło to 1,9% powierzchni miasta (podobnie w Nowym Sączu – 1,9%, a w Krakowie 5,1%). W porównaniu z 2015 r. powierzchnia zieleni

ogólnodostępnej zwiększyła się w Tarnowie o 8,4 ha (6,6%) podczas gdy w Krakowie wzrosła o 81,9 ha (5,1%) a w Nowym Sączu o 2,1 ha (1,9%). Na 1 mieszkańca Tarnowa przypadało w 2016 r. 12,4 m² zieleni, podczas gdy w Krakowie 21,9 m² a w Nowym Sączu 13,3 m².

W 2016 r. na terenie miasta Tarnowa posadzono 281 drzew, natomiast wycięto 811 drzew (przed rokiem posadzono 604 drzewa, a wycięto 574). Dla porównania w 2016 r.: w Krakowie posadzono 1501 drzew, ubyło 1091, w Nowym Sączu ubyło 811 drzew, natomiast posadzono 281.

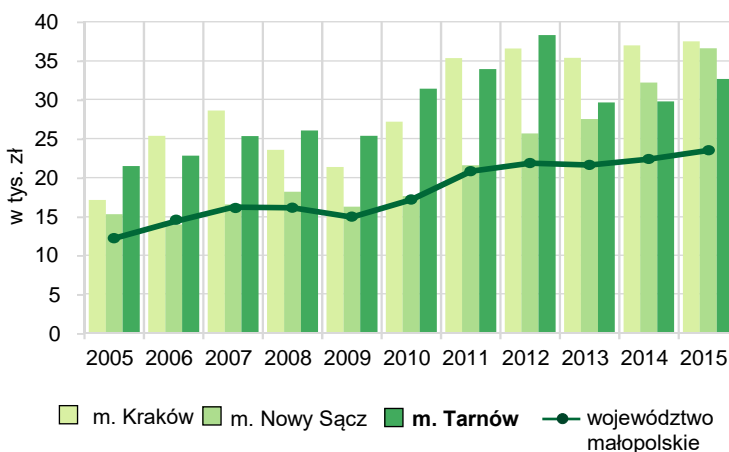
Dodatkowe funkcje ogólnodostępnych terenów zieleni pełnią również lasy gminne (komunalne). Na koniec 2016 r. powierzchnia gminnych gruntów leśnych w Tarnowie wynosiła 58,0 ha i zajmowała 0,8% całkowitej powierzchni miasta. W ciągu ostatniego roku obszar gminnych gruntów leśnych w Tarnowie nie uległ zmianie. W Krakowie gminne grunty leśne zajmowały w 2016 r. 845,0 ha (2,6% powierzchni miasta), a w Nowym Sączu – 63,0 ha tj. 1,1% jego powierzchni.

10. Przemysł i inwestycje

W Tarnowie w 2015 r. działało 105 przedsiębiorstw przemysłowych o liczbie pracujących przekraczającej 9 osób, co stanowiło 3,9% ogólnej liczby takich przedsiębiorstw działających w województwie. W Krakowie działało 625 przedsiębiorstw (23,4% w skali województwa), natomiast w Nowym Sączu 82 przedsiębiorstwa (3,1% w skali województwa).

W 2015 r. produkcja sprzedana omawianej grupy przedsiębiorstw w Tarnowie osiągnęła wartość 3618,0 mln zł tj. 4,6% produkcji sprzedanej przemysłu województwa. Udział ten wzrósł w porównaniu z 2014 r. kiedy to wynosił 4,4%. Przedsiębiorstwa działające w Krakowie zrealizowały 36,2% produkcji sprzedanej przemysłu województwa (28548,1 mln zł), natomiast w Nowym Sączu 3,9% (3062,5 mln zł).

Wydajność pracy w przemyśle mierzona wartością produkcji sprzedanej przypadającej na jednego zatrudnionego wyniosła w Tarnowie 327,1 tys. zł i była niższa od wydajności osiągniętej w skali województwa (440,2 tys. zł). Wydajność wyższą od średniej wojewódzkiej odnotowano w Krakowie, gdzie wyniosła 529,3 tys. zł, natomiast w Nowym Sączu nie osiągnęła poziomu wojewódzkiego i wyniosła 335,3 tys. zł.

Wykr. 64. Produkcja sprzedana przemysłu na 1 mieszkańca

W przeliczeniu na 1 mieszkańca wartość produkcji sprzedanej przemysłu wyniosła w 2015 r. w Tarnowie 32,6 tys. zł i było to więcej w porównaniu do województwa ogółem (23,4 tys. zł), natomiast mniej jak w Krakowie (37,4 tys. zł) i w Nowym Sączu (36,5 tys. zł).

Nakłady inwestycyjne przedsiębiorstw o liczbie pracujących powyżej 9 osób osiągnęły w 2015 r. w Tarnowie poziom 342,6 mln zł, przy czym łącznie ponad 70% tej wartości zrealizowano w przedsiębiorstwach działających w przemyśle oraz transporcie i gospodarce magazynowej. Nakłady przedsiębiorstw z Tarnowa stanowiły 2,8% nakładów wojewódzkich. Dla porównania w Krakowie było to 37,6% (4655,4 mln zł), natomiast w Nowym Sączu 3,6% (450,3 mln zł).

W przeliczeniu na 1 mieszkańca również najmniej inwestowano w Tarnowie – 3,1 tys. zł, przy średniej wojewódzkiej wynoszącej 3,7 tys. zł. Zarówno w Krakowie jak i w Nowym Sączu wartość nakładów inwestycyjnych na 1 mieszkańca przekroczyła średnią wojewódzką i wyniosła odpowiednio: 6,1 tys. zł i 5,4 tys. zł.

11. Dochody i wydatki budżetu miasta

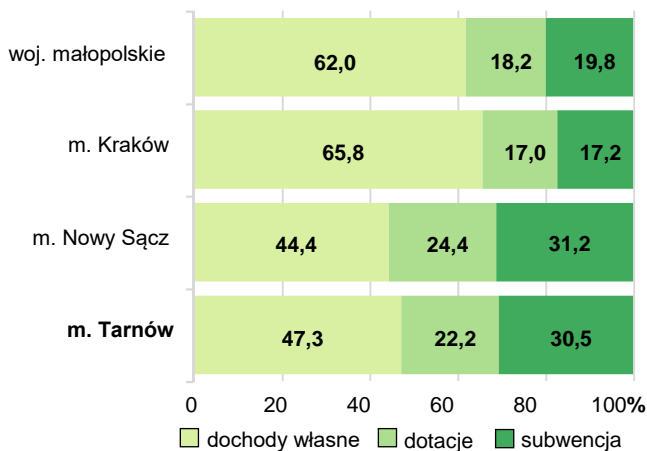
11.1. Dochody budżetu

W 2016 r. w budżecie miasta Tarnowa wykazano dochody ogółem w kwocie 617 mln zł, czyli o 30 mln zł wyższe od ubiegłorocznych. Oznaczało to ich wzrost nominalny o 5,0% a realny o 5,7%. W skali województwa łączne dochody tej kategorii jednostek okazały się średnio o 11,0% wyższe niż w 2015 r., głównie pod wpływem wysokiego wzrostu dochodów w budżecie Krakowa (o 12,4%), gdyż dochody Nowego Sącza zwiększyły się o 5,8%, czyli w podobnym tempie jak

w Tarnowie. Udział dochodów budżetu Tarnowa w ogólnych dochodach tego typu jednostek w województwie stanowił 10,7% wobec 11,3% w 2015 r.

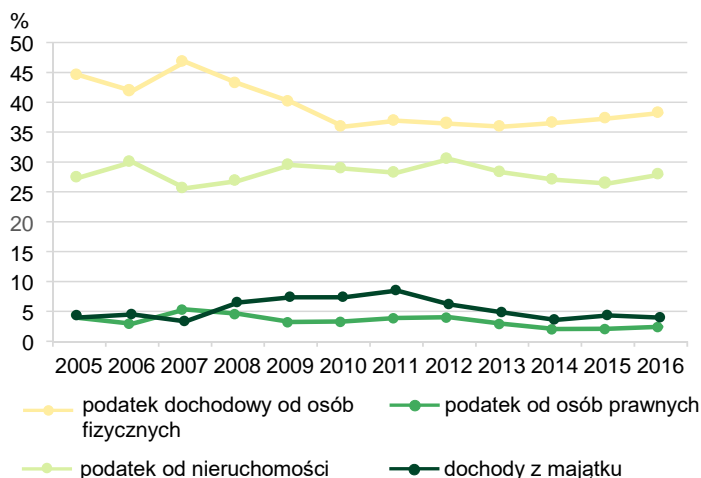
Na 1 mieszkańca Tarnowa z dochodów ogółem przypadało średnio 5591 zł (o 296 zł więcej niż w 2015 r.), natomiast w Krakowie była to kwota 6099 zł (wyższa o 675 zł) a w Nowym Sączu – 5809 zł (wyższa o 316 zł).

Wykr. 65. Struktura dochodów miast na prawach powiatu według rodzajów w 2016 r.

W porównaniu z 2015 r. zmieniła się struktura dochodów ogółem według rodzajów. Obniżył się udział dochodów własnych z 47,7% do 47,3% oraz subwencji z 31,1% do 30,5%, natomiast zwiększył się udział dotacji (o 1,0 p. proc.) do poziomu 22,2%.

Wykr. 66. Udział wybranych podatków w dochodach własnych Tarnowa

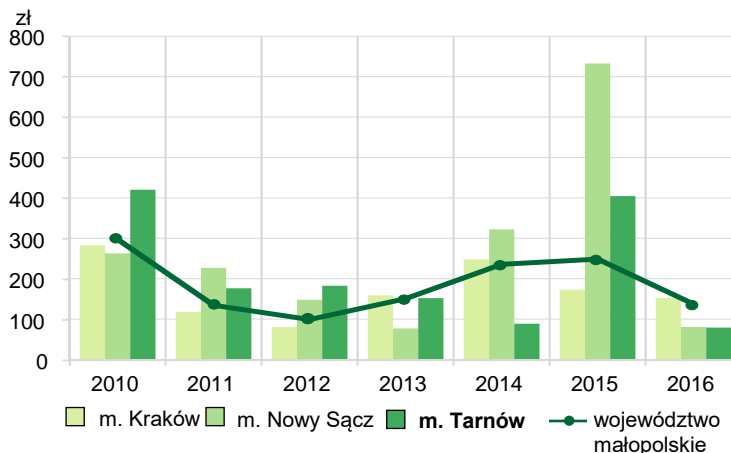
Dochody własne w kwocie 292 mln zł (o 11 mln zł wyższe od ubiegłorocznych) pochodziły z tych samych, co w latach poprzednich głównych źródeł. Tworzyły je przede wszystkim wpływy z podatku dochodowego od osób fizycznych i prawnych (z podatku PIT – 38,2% a z CIT – 2,4%), ponadto wpływy z podatku od nieruchomości (27,9%), dochody z majątku (3,8%) oraz dochody określone jako pozostałe (24,6%). Z tytułu podatku PIT do budżetu wpłynęło 111 mln zł (o 6 mln zł więcej, niż w roku poprzednim), natomiast z tytułu podatku dochodowego od osób prawnych 7 mln zł (o 1 mln zł więcej).

Na 1 mieszkańca Tarnowa przypadało średnio 2641 zł z dochodów własnych (o 115 zł więcej niż w 2015 r.), dla porównania: w Krakowie była to kwota 4011 zł (wyższa o 230 zł) a w Nowym Sączu – 2580 zł (wyższa o 320 zł).

Drugi rok z rzędu wyższe, niż przed rokiem, były dotacje zasilające budżet miasta. W 2016 r. wpłynęło z tego tytułu 137 mln zł, wobec 125 mln zł w 2015 r. Na dotacje celowe z budżetu państwa przeznaczone na finansowanie zadań zleconych (m.in. na wypłaty świadczenia wychowawczego, świadczeń rodzinnych i opłatę składek na ubezpieczenie zdrowotne oraz świadczeń dla osób nieobjętych ubezpieczeniem społecznym) przypadało 119 mln zł wobec 70 mln zł w 2015 r.

W 2016 r. wśród dochodów budżetu miasta zmniejszyła się pula środków pochodzących z funduszy unijnych. W omawianym roku wpłynęło 9 mln zł tytułem finansowania i współfinansowania programów i projektów unijnych, co stanowiło 1,5% łącznych dochodów miasta. Dla porównania: w latach 2010-2016 środki te stanowiły odpowiednio 9,9%, 4,2%, 4,0%, 3,2%, 1,9% i 7,6% dochodów ogółem. Pozyskane środki w przeliczeniu na 1 mieszkańca dały kwotę 81 zł (przed rokiem 405 zł), przez co Tarnów zajął ostatnią pozycję wśród małopolskich miast na prawach powiatu, po Krakowie – 154 zł i Nowym Sączu – 83 zł. Stracił również pozycję lidera na rzecz Nowego Sącza pod względem ilości środków unijnych zgromadzonych w budżecie na przestrzeni lat 2006-2016 w przeliczeniu na 1 mieszkańca. W Tarnowie była to kwota 1803 zł, w Nowym Sączu – 2084 zł a w Krakowie – 1480 zł.

Wykr. 67. Środki unijne w dochodach miast na prawach powiatu na 1 mieszkańca

Subwencja ogólna przekazana do budżetu miasta w kwocie 188 mln zł była o 6 mln zł wyższa od ubiegłorocznej, a zmiany odnotowano głównie w części oświatowej, wyższej o 5 mln zł w relacji do 2015 r.

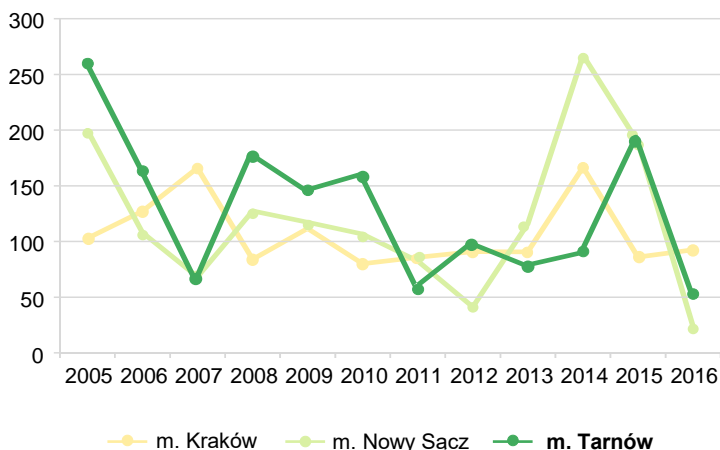
11.2. Wydatki budżetu

Wolniej, niż dochody ogółem zwiększyły się wydatki z budżetu miasta. W 2016 r. wyniosły one 620 mln zł i były wyższe o 20 mln zł od ubiegłorocznych, czyli nominalnie o 3,3 % a realnie o 4,0% (w miastach na prawach powiatu w województwie średni wzrost wydatków był 2,5-krotnie wyższy i wynosił 8,8%).

Na 1 mieszkańca Tarnowa przypadało przeciętnie 5620 zł, czyli o 209 zł więcej, niż w roku poprzednim (średnio w miastach na prawach powiatu województwa małopolskiego 5703 zł i o 179 zł więcej).

W odniesieniu do roku poprzedniego zmieniła się struktura wydatków budżetu miasta według rodzajów. Odwrotnie jak w 2015 r. – obniżył się udział wydatków majątkowych a zwiększył się udział wydatków bieżących, zawierających m.in. wynagrodzenia i ich pochodne, dotacje, zakup materiałów i usług. Finansowanie bieżącej działalności pochłonęło 565 mln zł (o 63 mln zł więcej niż przed rokiem) i stanowiło 91,0% ogólnych wydatków miasta (83,6% w 2015 r.). Natomiast wydatki majątkowe w kwocie 56 mln zł (niższe o 43 mln zł) stanowiły 9,0% wydatków ogółem, podczas gdy przed rokiem było to 16,4%.

Wykr. 68. Dynamika wydatków inwestycyjnych miast na prawach powiatu
rok poprzedni=100

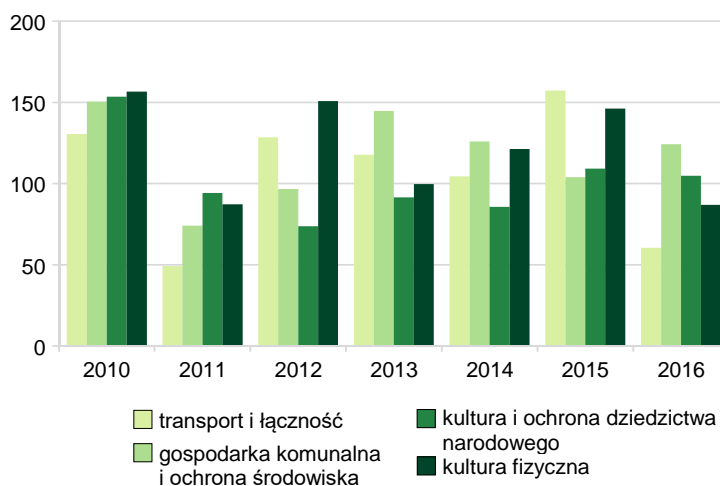

Wśród wydatków majątkowych, wydatki inwestycyjne stanowiły 52 mln zł (o 45 mln zł mniej, niż przed rokiem), co w przeliczeniu na 1 mieszkańca dało kwotę 471 zł (w Krakowie była to kwota 705 zł a w Nowym Sączu – 220 zł). Ponad 90% środków przeznaczonych na inwestycje zaangażowano m. in. na dalszą poprawę infrastruktury drogowej, budowę i remonty boisk szkolnych, termomodernizację budynków użyteczności publicznej oraz przebudowę i rozbudowę terenów rekreacyjnych na terenie miasta.

Nie zmieniły się główne kierunki wydatkowania środków z budżetu miasta według działów klasyfikacji budżetowej, gdyż determinowane są zarówno realizacją funkcji miasta wobec własnych mieszkańców jak i funkcji stolicy subregionu. Nadal największym obciążeniem budżetu było finansowanie zadań w zakresie działów: Transport i łączność, Oświata i wychowanie oraz zadań z obszaru pomocy społecznej (Pomoc społeczna i Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej). Tylko w tych czterech działach zrealizowano (podobnie jak przed rokiem) 72,0% łącznych wydatków z budżetu miasta, przy czym zmienił się rozkład środków między wymienionymi działami.

Mniej, niż w 2015 r. wydatkowano w dziale Transport i łączność. Kwota 68 mln zł stanowiła 11,0% całego budżetu miasta, podczas gdy w roku ubiegłym było to 113 mln zł i 18,8%. Środki zostały wykorzystane głównie na bieżące utrzymanie infrastruktury drogowej w mieście (remonty, oświetlenie), gdyż na inwestycje skierowano 20 mln zł, czyli kwotę 3-krotnie niższą od ubiegłorocznej.

Wykr. 69. Dynamika wybranych wydatków Tarnowa według działów
rok poprzedni=100

Wydatki w zakresie działu Oświata i wychowanie nadal stanowiły pozycję najsilniej obciążającą budżet miasta. W dziale tym rozdysponowano kwotę 247 mln zł (o 10 mln zł wyższą), czyli 39,8% całego budżetu miasta i było to najwyższe obciążenie budżetu wśród miast na prawach powiatu w województwie, dla porównania: w Krakowie – 25,7% a w Nowym Sączu – 37,4%. Środki przeznaczone były głównie na wydatki bieżące, zwłaszcza wynagrodzenia i ich pochodne, które pochłonęły 175 mln zł (o 2 mln zł więcej, niż przed rokiem). Natomiast na inwestycje przekazano kwotę 14 mln zł (o 3 mln zł większą).

W 2016 r. wyraźnie zwiększyły się wydatki w obszarze pomocy społecznej, na który przeznaczono kwotę przekraczającą 131 mln zł, czyli 21,2% łącznych wydatków budżetu (w 2015 r. – 83 mln zł 13,8%). Zmiany dotyczyły działu Pomoc społeczna, w którym zaangażowano ponad 117 mln zł (o 48 mln zł więcej). Wyższe wydatki w tym dziale spowodowały wypłaty świadczenia wychowawczego wprowadzonego ustawą z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci²¹ oraz wypłaty dodatku wychowawczego i dodatku do zryczałtowanej kwoty, zgodnie z ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej²². W ramach działu finansowano również wypłaty świadczenia rodzinnego, zasiłków stałych i celowych, a także wydatki bieżące związane z utrzymaniem infrastruktury w tym obszarze (domy pomocy społecznej, placówki

²¹ Dz. U. z 2016 r. poz. 195.

²² Dz. U. z 2011 r. Nr 149, poz. 887 z późn. zm.

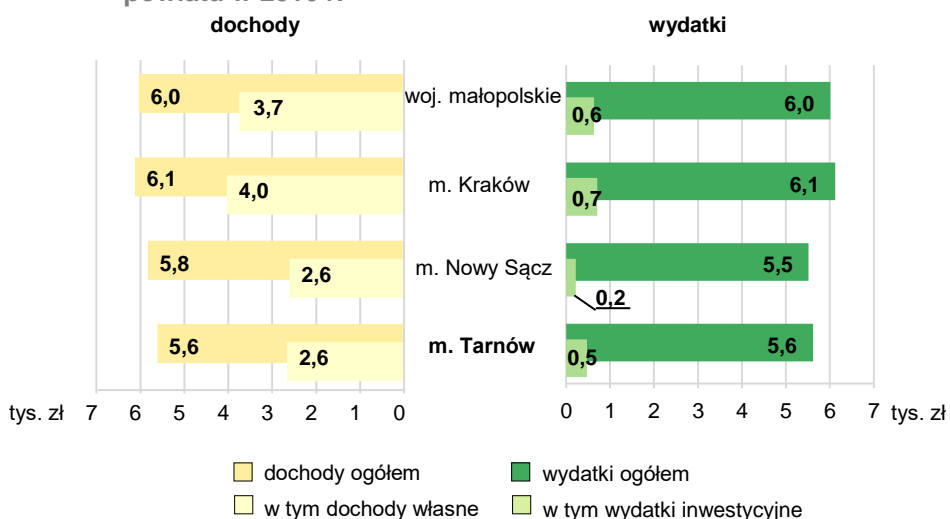
opiekuńczo-wychowawcze, żłobki). W porównaniu z 2015 r. nie zmieniła się kwota przeznaczona na zadania w dziale Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej, na które przekazano kwotę 14 mln zł.

Na poziomie zbliżonym do ubiegłorocznego (12 mln zł – 1,9% łącznych wydatków miasta) utrzymały się również wydatki związane z finansowaniem zadań w dziale Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego. Na finansowanie bieżącej działalności przeznaczono 11 mln zł, które skierowano na utrzymanie teatru, bibliotek, galerii wystaw artystycznych oraz centrum kultury i sztuki. Finansowano również imprezy, wśród których były takie, które na trwale wpisały się w krajobraz miasta np. corocznie organizowany Ogólnopolski Festiwal Komedi „TALIA” czy festiwal „Tarnowska Nagroda Filmowa”.

Wydatki w dziale Kultura fizyczna okazały się niższe o 3 mln zł od ubiegłorocznych i wynosiły 18 mln zł (2,9% ogólnego budżetu miasta). Ponad 30% tej kwoty zostało przeznaczone na inwestycje, w ramach których przebudowano i rozbudowano tereny rekreacyjno-sportowe miasta.

W relacji do 2015 r. wzrost wydatków odnotowano w dziale Gospodarka komunalna i ochrona środowiska. Zrealizowane w kwocie 39 mln zł (wyższe o 8 mln zł od ubiegłorocznych) stanowiły 6,3% ogólnego budżetu. Środki przeznaczone były głównie na zadania w zakresie gospodarki odpadami, a także na utrzymanie zieleni, oczyszczanie i oświetlenie ulic.

Wykr. 70. Dochody i wydatki na 1 mieszkańca w miastach na prawach powiatu w 2016 r.

11.3. Wynik finansowy

Przewaga dynamiki dochodów nad dynamiką wydatków budżetu miasta wpłynęła na poprawę wyniku finansowego. Wprawdzie rok 2016 budżet miasta zamknął deficytem budżetowym w wysokości 3 mln zł, jednak był on znacznie zredukowany w relacji do roku poprzedniego, w którym wynosił minus 13 mln zł. Ujemny wynik finansowy wykazany w 2016 r. w całości został pokryty przez kredyty bankowe.

Idea budżetu obywatelskiego zainicjowana w Tarnowie w 2013 r. nadal spotyka się z szerokim zainteresowaniem mieszkańców miasta. W 2016 r. realizowana była IV edycja budżetu obywatelskiego. Z informacji podanych przez Urząd Miasta²³ wynika, że w wyniku głosowania mieszkańcy miasta wybrali do realizacji 25 projektów: 4 ogólnomiejskie (rewitalizacja i rozbudowa miejsc do rekreacji) oraz 21 osiedlowych, głównie w zakresie budowy i doposażenia osiedlowych placów zabaw oraz remontów infrastruktury drogowej.

12. Podmioty gospodarki narodowej

Źródłem publikowanych danych jest Krajowy Rejestr Urzędowy Podmiotów Gospodarki Narodowej REGON, prowadzony przez Prezesa GUS w oparciu o przepisy ustawy z dnia 29 czerwca 1995 r. o statystyce publicznej (Dz. U. z 2016 r., poz. 1068, z późn. zm.) i rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 30 listopada 2015 r. w sprawie sposobu i metodologii prowadzenia i aktualizacji rejestru podmiotów gospodarki narodowej (Dz. U. poz. 2009, z późn. zm.).

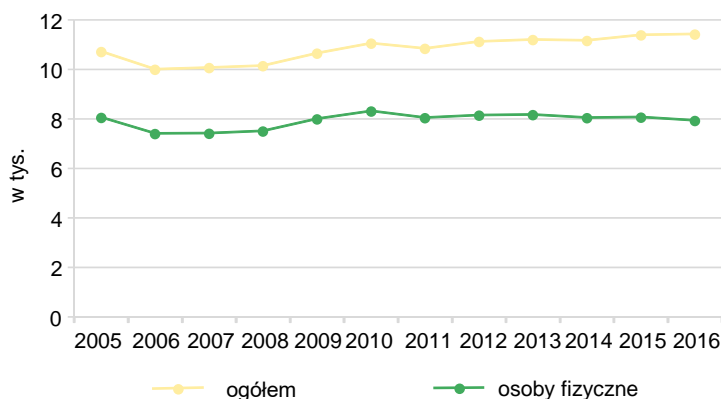
W Tarnowie w latach 2006-2016 odnotowano systematyczny wzrost liczby podmiotów. Wyjątkiem był 2011 r., w którym spadek liczby podmiotów był następstwem weryfikacji zgodności danych zawartych w Ewidencji Działalności Gospodarczej ze stanem rzeczywistym oraz rok 2014, w którym wystąpił nieznaczny spadek liczby podmiotów o 0,2%.

Na koniec grudnia 2016 r. działalność gospodarczą prowadziło 11,4 tys. podmiotów co stanowiło wzrost o 0,4% w porównaniu z rokiem ubiegłym.

²³ <https://bjp.malopolska.pl/umtarnow,a,1308221,sprawozdanie-z-wykonania-budzetu-miasta-tarnowa-za-2016-rok.html>

Wykr. 71. Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON w Tarnowie

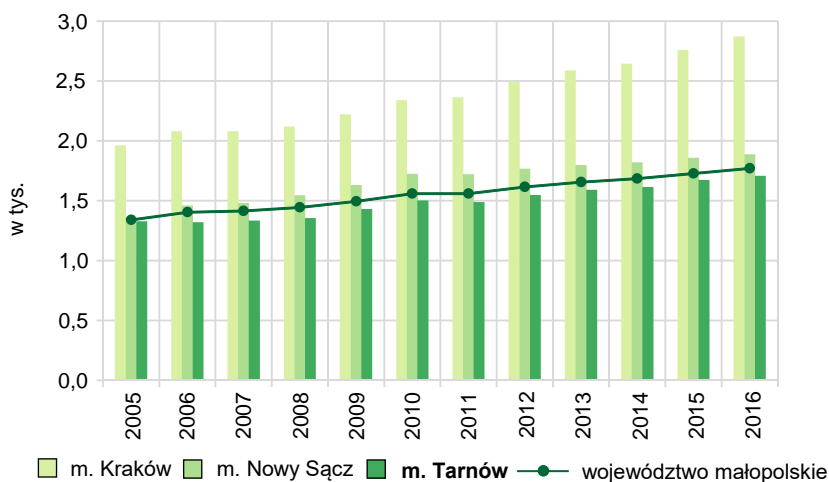
Stan w dniu 31 XII

Liczba podmiotów przypadających na 10 tys. mieszkańców Tarnowa w wieku produkcyjnym w 2016 r. wynosiła 1709 i była niższa niż średnia w województwie małopolskim – 1770. Dla porównania, w Krakowie odnotowano 2874 a w Nowym Sączu – 1889 podmiotów na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym.

Wykr. 72. Podmioty gospodarki narodowej na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym

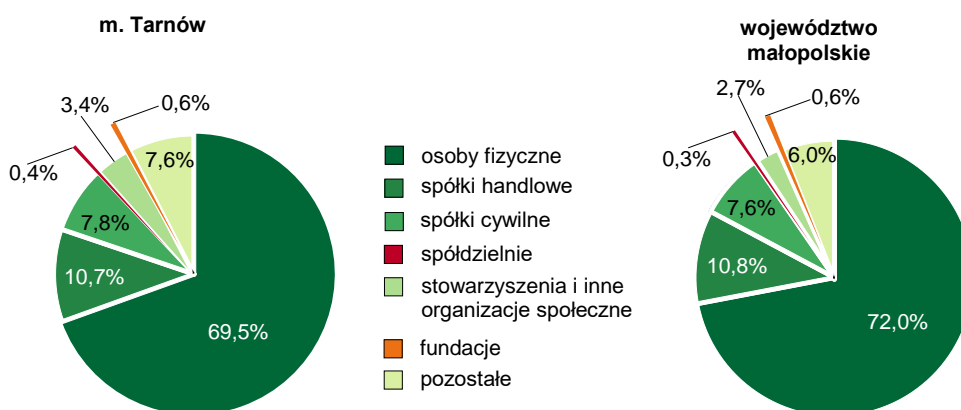
Stan w dniu 31 XII

12.1. Podmioty według form prawnych

Uwzględniając formę prawną prowadzonej działalności największy udział ogółu zarejestrowanych podmiotów stanowiły osoby fizyczne – 69,5% (8,0 tys.). Działalność w formie spółek handlowych prowadziło 1225 podmiotów, a 130 z nich to spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego. Ponadto według stanu w końcu 2016 r. w Tarnowie działały 44 spółdzielnie, 68 fundacji oraz 394 stowarzyszenia i organizacje społeczne.

Wykr. 73. Struktura podmiotów gospodarki narodowej według form prawnych w 2016 r.
Stan w dniu 31 XII

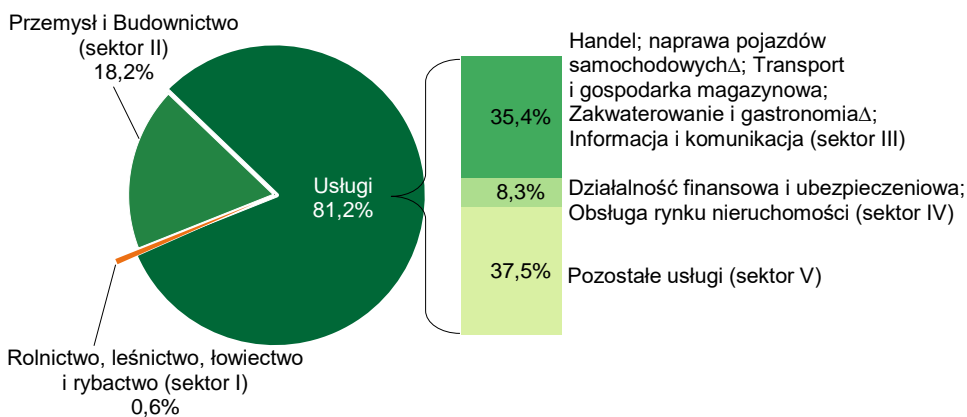

12.2. Podmioty według rodzaju działalności

Podstawowe sektory gospodarki to rolnictwo, przemysł z budownictwem oraz usługi. Znaczenie sektora przemysłowego i budownictwa oraz rolnictwa w Tarnobrzegu jest mniejsze niż przeciętnie w województwie małopolskim. Znajduje to odzwierciedlenie w strukturze podmiotów według działalności. Udział podmiotów sektora przemysłowego i budownictwa w ogólnej liczbie podmiotów stanowił 18,2%, a w województwie małopolskim – 24,0%. Na podstawie danych o liczbie podmiotów podawanych bez osób prowadzących indywidualne gospodarstwa rolne udział podmiotów sektora rolnictwa wynosił 0,6% wobec 1,0% w województwie. Podobnie jak w każdym innym powiecie województwa, także w Tarnobrzegu dominującym rodzajem prowadzonej działalności gospodarczej były usługi (sektor III, IV, V), a ich udział w ogólnej liczbie podmiotów (81,2%) kształtował się na poziomie wyższym niż przeciętnie w województwie małopolskim (75,0%).

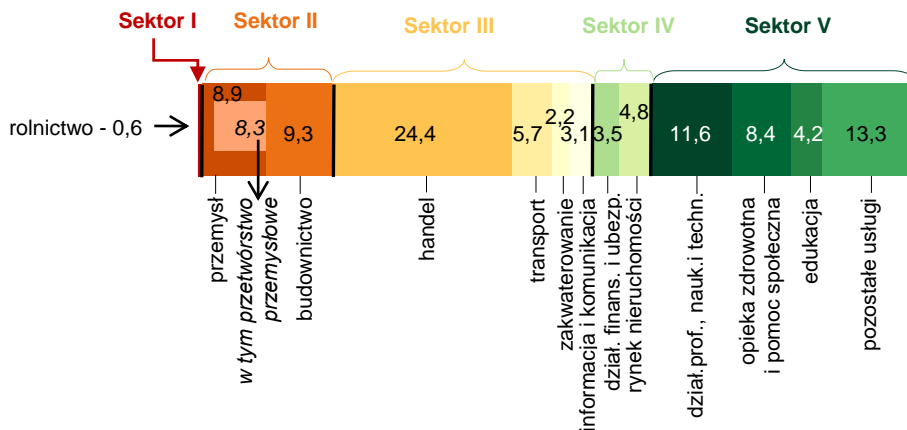
Wykr. 74. Struktura podmiotów gospodarki narodowej według sektorów prowadzonej działalności w Tarnowie w 2016 r.

Stan w dniu 31 XII

Rys. 13. Struktura podmiotów gospodarki narodowej według sekcji^{ab} w 2016 r.

Stan w dniu 31 XII

a Dane na rysunku podano w procentach.

b Dla czytelności rysunku pominięto pełne nazewnictwo sekcji.

Do każdego sektora ekonomicznego przyporządkowane są sekcje stanowiące uszczegółowienie rodzaju prowadzonej działalności.

W zakresie sekcji Budownictwo działalność prowadziło 1063 podmioty (9,3% ogółu podmiotów), a wśród nich 637 podmiotów zajmowało się robotami budowlanymi specjalistycznymi, natomiast 332 podmioty wykonywało roboty budowlane związane ze wznoszeniem budynków.

Do przemysłu zaliczane są rodzaje działalności pogrupowane w różne sekcje. W Tarnowie dominujące było przetwórstwo przemysłowe skupiające 953 podmioty (8,3% ogółu podmiotów), które przede wszystkim zajmowały się produkcją różnego rodzaju wyrobów (793 podmioty). Wśród nich największa liczba podmiotów zajmowała się produkcją metalowych wyrobów gotowych – 157, mebli – 96, artykułów spożywczych – 86, odzieży – 56 oraz wyrobów z drewna, korka i wikliny – 45 podmiotów. Natomiast 93 podmioty prowadziły działalność z zakresu naprawy, konserwacji i instalowania maszyn i urządzeń. Drukowaniem i działalnością usługową związaną z poligrafią zajmowało się 67 podmiotów.

Aktywność usługowa najczęściej skupia się w sekcji obejmującej handel hurtowy i detaliczny oraz naprawę pojazdów samochodowych – 2783 podmioty (tj. 24,4%). W Tarnowie sprzedają detaliczną zarówno towarów konsumpcyjnych jak również niekonsumpcyjnych oraz konserwacją i naprawą pojazdów samochodowych zajmowało się 2025 podmiotów (17,7% ogółu).

Struktura prowadzonej działalności handlowej przedstawiała się następująco:

- handel detaliczny – 14,6% ogółu podmiotów (1664 podmioty),
- handel hurtowy – 6,6% (758 podmiotów),
- handel i naprawa pojazdów samochodowych – 3,2% (361 podmiotów).

Działalność finansową i ubezpieczeniową łącznie z obsługą rynku nieruchomości zaliczaną do IV sektora prowadziło 954 podmioty (8,3%).

Znaczna liczba podmiotów (4293) skupiona była w sekcjach pozostałych usług (V sektor), które stanowiły 37,5% ogółu i zawierały m.in. Działalność profesjonalną, naukową i techniczną – 1329 podmiotów, Opiekę zdrowotną i pomoc społeczną – 964 podmioty oraz Edukację – 479 podmiotów.

Na przestrzeni lat 2010-2016 znaczenie sektora przemysłowego i budowlanego wzrosło. W relacji do 2010 r. w Tarnowie wzrost udziału liczby podmiotów tego sektora utrzymał się na tym samym poziomie, podczas gdy w województwie wzrósł o 0,2 p. proc. Znaczenie sektora rolnictwa maleje, w Tarnowie udział liczby podmiotów tego sektora zmniejszył się o 0,1 p. proc., w województwie małopolskim o 1,0 p. proc. W omawianych latach udział liczby podmiotów sektora usług w Tarnowie zwiększył się o 0,2 p. proc., w województwie odnotowano wzrost o 0,8 p. proc.

12.3. Podmioty według liczby pracujących

W 2016 r. podział podmiotów przy uwzględnieniu liczby pracujących kształtował się podobnie jak rok wcześniej. Podmioty o liczbie pracujących:

- do 9 osób stanowiły 94,3% (10781 podmiotów),
- od 10-49 osób stanowiły 4,3% (496 podmiotów),
- powyżej 49 osób stanowiły 1,4% (165 podmiotów), przy czym podmiotów z liczbą pracujących od 50-249 było 146, od 250 do 999 osób 17, a w 2 podmiotach liczba pracujących była wyższa niż 1 tys. osób.

12.4. Podmioty nowo zarejestrowane i wyrejestrowane

W 2016 r. zarejestrowano w rejestrze REGON 893 nowe podmioty, tj. o 222 mniej w porównaniu z rokiem ubiegłym. Udział podmiotów nowo zarejestrowanych w 2016 r. w stosunku do ogółu podmiotów w Tarnowie wynosił 7,8% i był niższy niż w województwie małopolskim (8,7%), w Krakowie (8,7%) oraz w Nowym Sączu (8,3%).

Najwięcej podmiotów nowo zarejestrowanych, podobnie jak w latach poprzednich, wybrało jako działalność dominującą handel; naprawa pojazdów samochodowychΔ – 175 (19,6% ogółu nowych podmiotów).

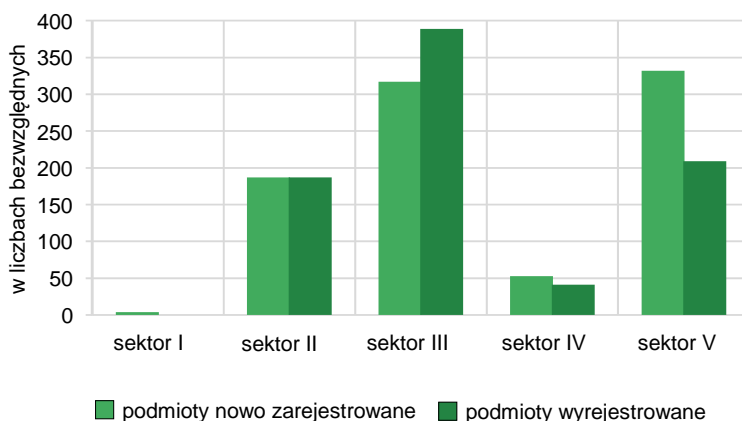
Znaczna część podmiotów (119) rozpoczęła działalność zaliczaną do Sekcji F - Budownictwo, co stanowiło 13,3% ogółu nowych podmiotów. Dużą grupę stanowiły także podmioty, które wybrały działalność zaliczaną do sekcji M – Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna – 110 podmiotów (12,3%) oraz sekcji N – Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca – 72 podmioty (8,1%). Łącznie wyżej wymienione sekcje PKD skupiały ponad połowę (53,3%) nowo zarejestrowanych podmiotów.

W porównaniu z ubiegłym rokiem znacznie mniej podmiotów rozpoczynających działalność wybrało jako działalność dominującą Budownictwo – 119 podmiotów (spadek o 20,1%), Handel; naprawa pojazdów samochodowychΔ – 175 podmiotów (spadek o 28,9%), Transport i gospodarkę magazynową – 72 podmioty (spadek o 14,3%), Działalność finansową i ubezpieczeniową – 25 podmiotów (spadek o 50,0%) oraz Edukację – 22 podmioty (spadek o 45,0%).

Natomiast więcej podmiotów niż w roku ubiegłym jako działalność dominującą wybrało działalność związaną z obsługą rynku nieruchomości – 28 podmiotów (wzrost o 21,7%) oraz działalność związaną z kulturą, rozrywką i rekreacją – 20 podmiotów (wzrost o 5,3%).

W omawianym okresie wyrejestrowano 826 podmiotów. Udział podmiotów, które zakończyły działalność w 2016 r. w stosunku do ogółu podmiotów w Tarnowie wynosił 7,2%. Dla porównania udział podmiotów, które zakończyły działalność w 2016 r. w stosunku do ogółu podmiotów wynosił w województwie małopolskim 6,8%, w Krakowie 5,6%, a w Nowym Sączu 7,5%.

Wykr. 75. Podmioty nowo zarejestrowane i wyrejestrowane według rodzaju prowadzonej działalności w Tarnowie w 2016 r.

■ podmioty nowo zarejestrowane ■ podmioty wyrejestrowane Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo (sektor I) Przemysł i Budownictwo (sektor II) Handel; naprawa pojazdów samochodowychΔ; Transport i gospodarka magazynowa; Zakwaterowanie i gastronomiaΔ; Informacja i komunikacja (sektor III)	Działalność finansowa i ubezpieczeniowa; Obsługa rynku nieruchomości (sektor IV) Pozostałe usługi (sektor V)

Największą liczbę wyrejestrowanych podmiotów odnotowano w sekcjach: Handel; naprawa pojazdów samochodowychΔ – 256 podmiotów (31,0% ogółu wyrejestrowanych podmiotów), Budownictwo – 122 (14,8%), Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna – 70 podmiotów (8,5%), Transport i gospodarka magazynowa – 66 podmiotów (8,0%) oraz Przetwórstwo przemysłowe – 63 podmioty (7,6%).

Z powyższych danych wynika, że w Tarnowie w 2016 r. więcej podmiotów zarejestrowało działalność niż ją wyrejestrowało. Liczba podmiotów prowadzących działalność zwiększyła się o 67.

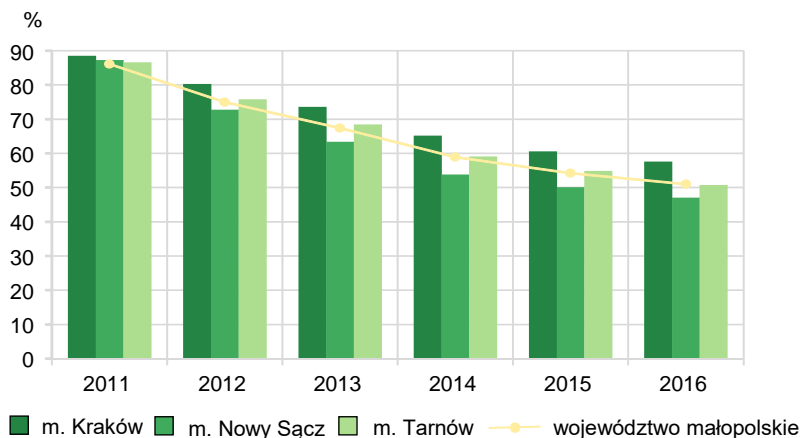
Porównując liczbę podmiotów nowo zarejestrowanych i wyrejestrowanych odnotowano wzrost w trzech sektorach ekonomicznych:

- Pozostałe usługi (sektor V) o 123 podmioty,
- Działalność finansowa i ubezpieczeniowa; Obsługa rynku nieruchomościΔ (sektor IV) o 12 podmiotów,

- Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo (sektor I) o 4 podmioty. Spadek odnotowano tylko w sektorze III – Handel; naprawa pojazdów samochodowych Δ o 72 podmioty. W sektorze II – Przemysł i Budownictwo liczba podmiotów wyrejestrowanych była równa liczbie podmiotów zarejestrowanych i wynosiła 187.

Wykr. 76. Przeżywalność podmiotów gospodarki narodowej zarejestrowanych w rejestrze REGON w 2010 r.

Stan w dniu 31 XII

Spośród 1243 nowych podmiotów zarejestrowanych w 2010 r. w rejestrze REGON w Tarnowie, po sześciu latach, czyli do końca 2016 r. nadal prowadziło działalność 50,8% podmiotów.

Dla porównania wskaźnik przeżycia podmiotów w województwie małopolskim wynosił – 51,0%, w Krakowie – 57,6%, w Nowym Sączu – 47,1%.

13. Miasto Tarnów na tle innych miast na prawach powiatu

Podobnie jak w poprzednich edycjach Informatora do porównania Tarnowa z innymi miastami w 2016 r. wybrano 20 miast, które przed zmianami administracyjnymi w 1999 r. były miastami wojewódzkimi, a obecnie są miastami na prawach powiatu ze zbliżoną liczbą mieszkańców (Bielsko-Biała, Chełm, Elbląg, Gorzów Wielkopolski, Jelenia Góra, Kalisz, Konin, Koszalin, Legnica, Leszno, Łomża, Nowy Sącz, Piotrków Trybunalski, Płock, Przemyśl, Siedlce, Słupsk, Suwałki, Włocławek, Zamość).

Zastosowana metoda taksonomiczna pozwoliła wyodrębnić IV skupienia miast. Miasta należące do tego samego skupienia mają przybliżone wartości miernika syntetycznego.

W pierwszej kolejności wybrano cechy diagnostyczne kierując się istotnością cechy do określenia poziomu rozwoju miast, dostępnością i kompletnością informacji. Wybrano cechy o charakterze wskaźnikowym ponieważ tylko za pomocą takich cech można jednoznacznie i precyzyjnie porównać wybrane miasta.

Następnie wyeliminowano cechy o małej zmienności i wysoko ze sobą skorelowane. Ostatecznie uwzględniono następujące wskaźniki:

- saldo migracji stałej na 1 tys. ludności,
- podatnicy uzyskujący przychody z tytułu wynagrodzeń na 1 tys. osób w wieku produkcyjnym,
- stopa bezrobocia rejestrowanego w %,
- przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto,
- podmioty na 10 tys. mieszkańców (podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON),
- dochody własne budżetów miast na 1 mieszkańca w zł,
- udzielone porady ambulatoryjne na 10 tys. ludności,
- udział korzystających z pomocy społecznej w ludności ogółem,
- udział dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku,
- widzowie w kinach na 10 tys. ludności,
- korzystający z noclegów na 1 tys. ludności,
- odpady komunalne zmieszane zebrane z gospodarstw domowych na 1 mieszkańca w kg.

Spśród cech diagnostycznych destymulantami są stopa bezrobocia, udział korzystających z pomocy społecznej w ludności ogółem i udział dzieci w wieku do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku (wzrost wartości cechy decyduje o gorszym poziomie rozwoju miasta). Pozostałe cechy zakwalifikowano jako stymulanty (wzrost wartości cechy decyduje o lepszym poziomie rozpatrywanego zjawiska w badanym mieście). W dalszej kolejności dokonano normalizacji cech diagnostycznych i obliczenia syntetycznych mierników przez zastąpienie wartości wielu normalizowanych zmiennych diagnostycznych wartością agregatową, w tym wypadku przyjęto miarę syntetyczną opartą na średniej arytmetycznej. W następnym kroku dokonano podziału miast na IV skupienia. Przyjęto podział obejmujący obiekty o zbliżonych wartościach

zmiennej syntetycznej przyjmując następujące punkty podziału: średnia, plus/minus odchylenie standardowe.

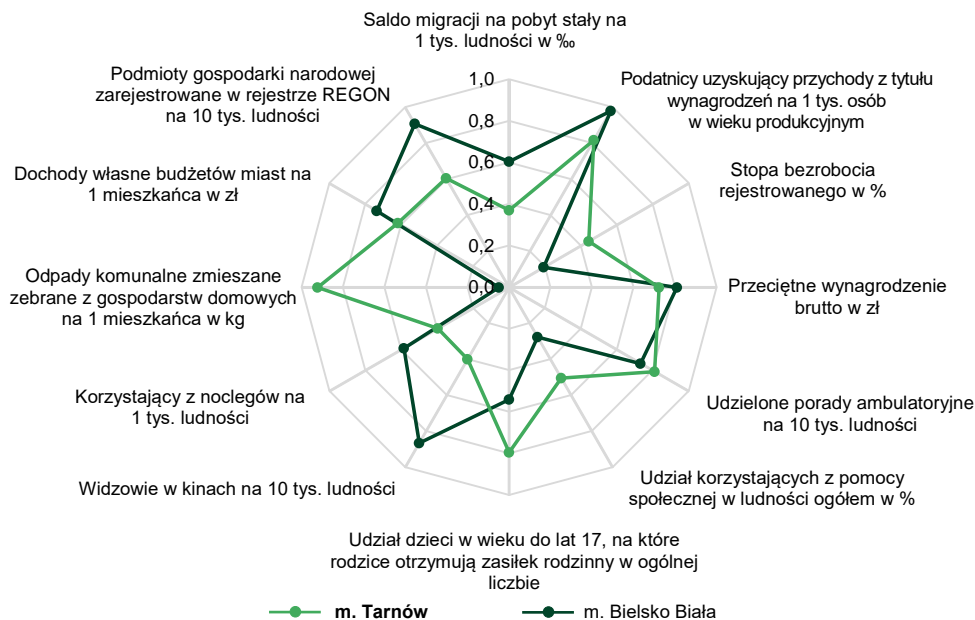
W wyniku zastosowania opisaney metody wyodrębniono IV skupienia miast:

Skupienie	Miasta należące do skupienia
I	Bielsko-Biała, Koszalin, Jelenia Góra, Gorzów Wielkopolski
II	Siedlce, Leszno, Płock, Legnica, Kalisz, Słupsk, Nowy Sącz
III	Suwałki, Tarnów, Zamość, Przemyśl, Elbląg, Piotrków Trybunalski
IV	Łomża, Konin, Włocławek, Chełm

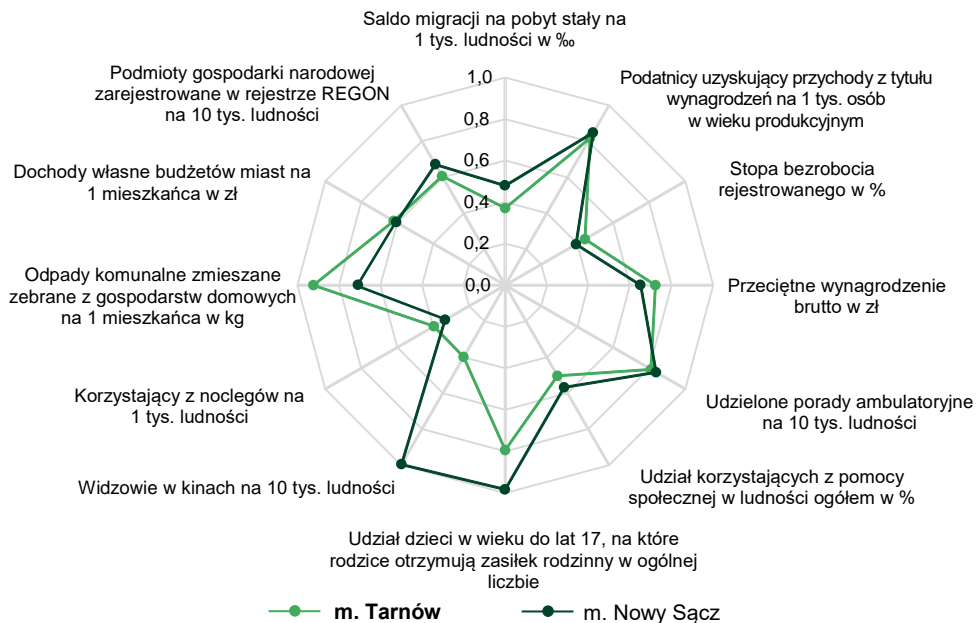
W 2016 r. Tarnów znalazł się w III grupie obok następujących miast na prawach powiatu: Suwałki, Zamość, Przemyśl, Elbląg, Piotrków Trybunalski.

Na wykresach 77,78 i 79 przedstawiono podstawowe wskaźniki dla Tarnowa w porównaniu do wskaźników Nowego Sącza – kolejnego miasta na prawach powiatu w województwie małopolskim ze zbliżoną liczbą ludności – dla Bielska-Białej ze względu na najwyższą wartość miernika syntetycznego i dla Chełma, miasta z najniższą wartością miernika.

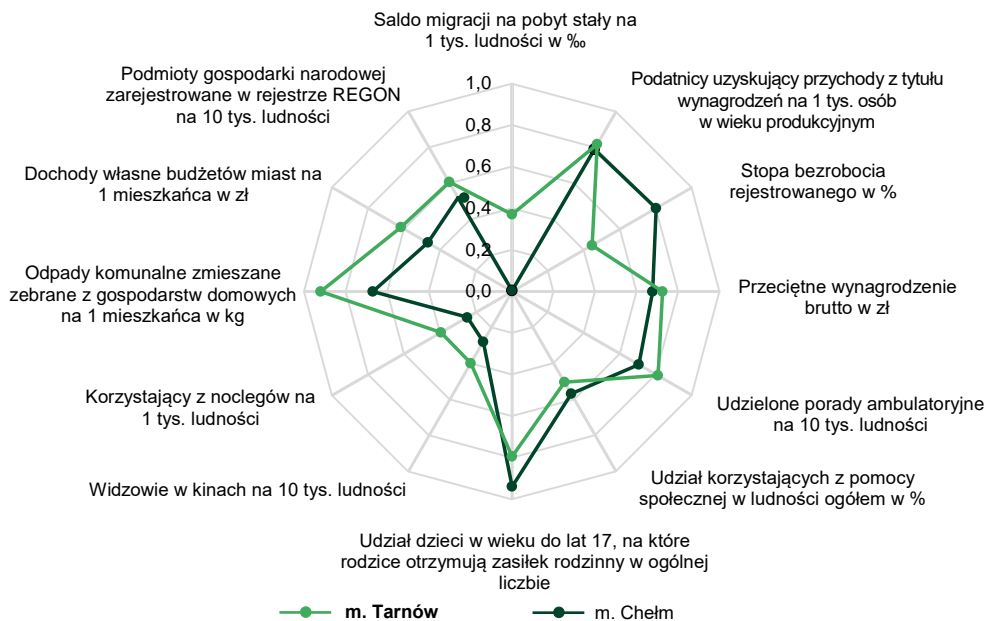
Wykr. 77. Znormalizowane cechy diagnostyczne w 2016 r. (m. Tarnów i m. Bielsko-Biała)

Wykr. 78. Znormalizowane cechy diagnostyczne w 2016 r. (m. Tarnów i m. Nowy Sącz)

Wykr. 79. Znormalizowane cechy diagnostyczne w 2016 r. (m. Tarnów i m. Chełm)

Lokaty miast: Tarnowa i Nowego Sącza w grupie miast na prawach powiatu według wybranych wskaźników w 2016 r.

Miasto Tarnów na tle innych miast na prawach powiatu

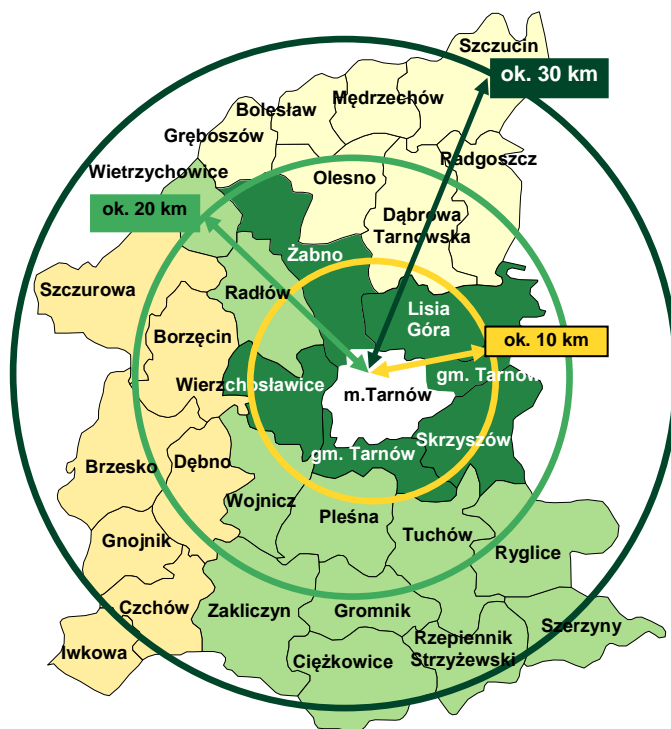
Wyszczególnienie	Lokata																				
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21
Saldo migracji stałej na 1 tys. ludności																					
Podatnicy uzyskujący przychody z tytułu wynagrodzeń na 1 tys. osób w wieku produkcyjnym																					
Stopa bezrobocia rejestrowanego w %																					
Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w zł																					
Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w REGON na 10 tys. ludności																					
Dochody własne budżetów miast na 1 mieszkańca w zł																					
Udzielone porady ambulatoryjne na 10 tys. ludności																					
Udział korzystających z pomocy społecznej w ludności ogółem																					
Udział dzieci w wieku do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku																					
Widzowie w kinach na 10 tys. ludności																					
Korzystający z noclegów na 1 tys. ludności ..																					
Odpady komunalne zmieszane zebrane z gospodarstw domowych na 1 mieszkańca w kg																					

■ m. Tarnów ■ m. Nowy Sącz

14. SUBURBANIZACJA GMIN POWIATU TARNOWSKIEGO

Tarnów stanowi siłę napędową rozwoju, innowacyjności i przedsiębiorczości na poziomie lokalnym. Istotna jest także jego rola w zakresie dostępu do nauki i kultury, usług ochrony zdrowia oraz pozostałych usług. Gminy w najbliższym położeniu Tarnowa: Lisia Góra, Tarnów, Skrzyszów, Wierzchosławice, Żabno wykazują największe powiązanie z miastem pełniąc uzupełniające funkcje: mieszkaniową i gospodarczą. Gminy te zlokalizowane są maksymalnie do 20 km od miasta. Analizę wzajemnych oddziaływań Tarnowa odniesiono do sąsiadujących gmin powiatu tarnowskiego.

Mapa 1. Strefa podmiejska Tarnowa

■ gminy powiatu tarnowskiego graniczące z Tarnowem (5)

■ pozostałe gminy powiatu tarnowskiego (11)

■ gminy powiatu brzeskiego (7)

■ gminy powiatu dąbrowskiego (7)

W 2016 r. w dalszym ciągu widoczny jest proces przemieszczania się funkcji miejskich z centrum miasta poza jego granice na tereny przyległych gmin, czyli proces suburbanizacji, co przedstawiono na wykresach w latach 2005-2016. W dalszym ciągu obserwuje się nasilenie funkcji gospodarczych gmin otoczenia miasta Tarnowa.

Podobnie jak w latach ubiegłych w 2016 r. ludność przemieszczała się z centrum miasta na bardziej atrakcyjne inwestycyjnie tereny na jego obrzeżach, a także do gmin z najbliższego otoczenia. W 2016 r. w Tarnowie nastąpił dalszy spadek liczby mieszkańców, którego przyczyną w głównej mierze było głębokie ujemne saldo migracji stałej ludności. Migracje miały różne kierunki. Część z nich związana była z wyjazdami mieszkańców Tarnowa za granicę kraju, do innych województw lub do Krakowa, ale blisko połowa to przemieszczenia na teren gmin powiatu tarnowskiego przyległych do miasta Tarnowa. We wszystkich gminach sąsiadujących z Tarnowem w 2016 r. w porównaniu z 2015 r. obserwowano wzrost liczby ludności, w gm. Lisia Góra (o 0,7%), gm. Tarnów (o 0,6%), gm. Wierzchosławice (o 0,5%), gm. Skrzyszów (o 0,3%), gm. Żabno (o 0,2%). W wymienionych gminach wzrost liczby ludności był następstwem dodatniego salda migracji stałej.

Z każdym rokiem wzrasta mediana wieku ludności zarówno w mieście Tarnowie jak i w okolicznych gminach. Postępujący proces starzenia się społeczeństwa jest wyraźniej widoczny w mieście Tarnowie niż w gminach. W 2016 r. mediana wieku mieszkańców miasta Tarnowa wynosiła 42,8 lata, a w gminach od 35,9 lat w Lisiej Górze do 38,1 lat w Wierzchosławicach.

Efektom migracji ludności z Tarnowa do gmin ościennych był wzrost budownictwa mieszkaniowego na wsi. W latach 2011-2016 najwięcej mieszkań w gminach bezpośrednio graniczących z Tarnowem oddano w gm. Tarnów – 792 mieszkania, w gm. Lisia Góra – 360 mieszkań oraz w gm. Skrzyszów – 311 mieszkań.

W gminach sąsiadujących z Tarnowem obserwuje się wzrost liczby podmiotów zarejestrowanych w rejestrze REGON. W 2016 r. najwięcej podmiotów prowadziło działalność na terenie gmin: Tarnów – 2022, Żabno – 1124 i Skrzyszów – 913 podmiotów.

Stosunkowo niski udział bezrobotnych w liczbie osób w wieku produkcyjnym poniżej 5,3% odnotowano w gminach: Skrzyszów, Tarnów, Wierzchosławice

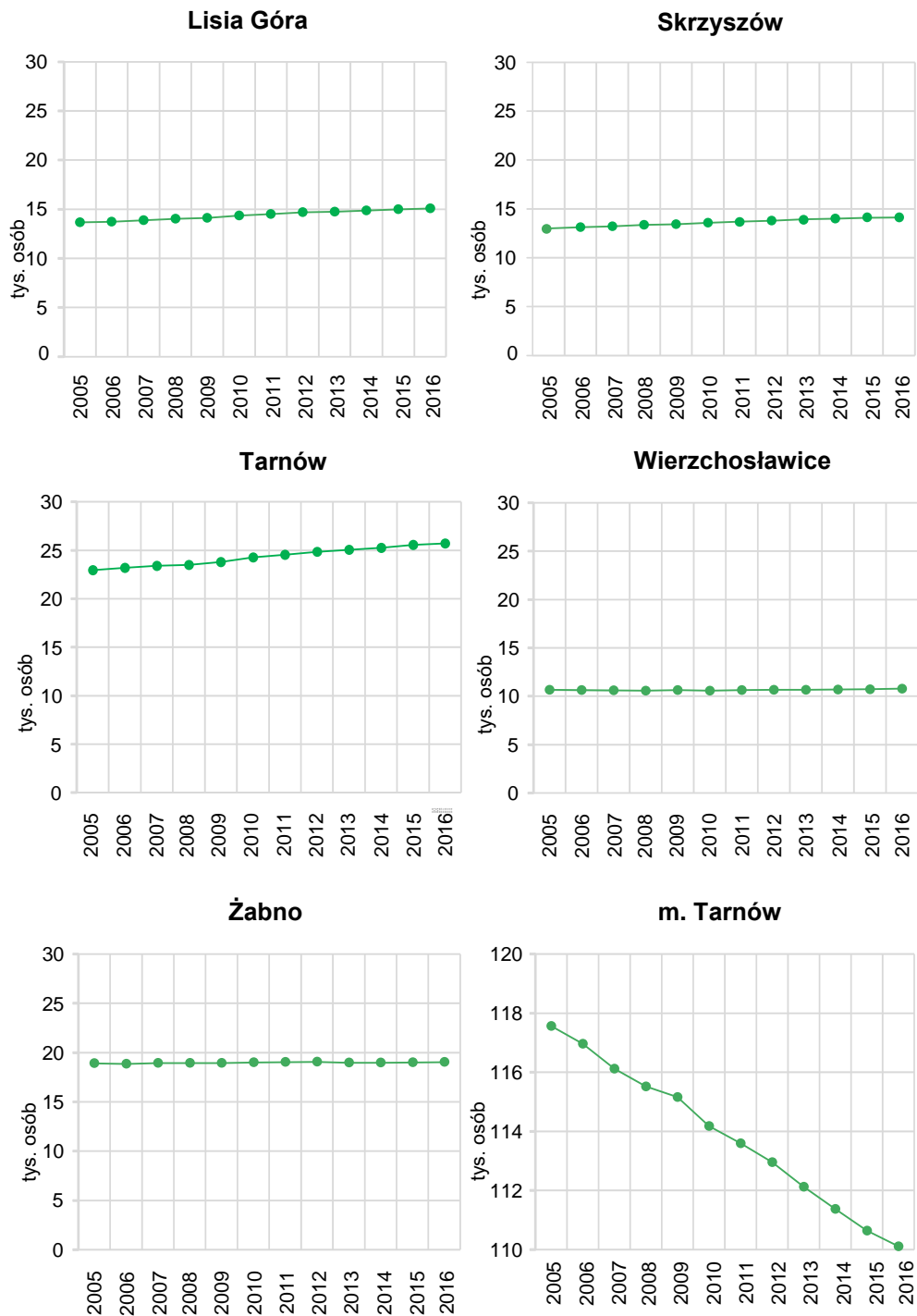
i równocześnie w tych gminach udział podatników uzyskujących przychody z tytułu wynagrodzeń²⁴ był najwyższy (od 46,2% w gm. Skrzyszów do 48,8% w gm. Wierzchosławice). W gm. Lisia Góra i w gm. Żabno udział bezrobotnych w liczbie osób w wieku produkcyjnym wynosił odpowiednio 6,1% i 5,7%, co znajdowało odzwierciedlenie w udziale podatników uzyskujących przychody z tytułu wynagrodzeń wynoszącym odpowiednio 43,6% i 42,5%. W 2015 r. mediana przychodów rocznych brutto z tytułu wynagrodzeń¹² wśród gmin otoczenia Tarnowa kształtowała się od 25,4 tys. zł w gm. Lisia Góra do 30,7 tys. zł w gm. Wierzchosławice.

Konsekwencją przedstawionych tendencji były w 2016 r. dalsze zmiany w poziomie i strukturze dochodów i wydatków jednostek samorządu terytorialnego. Zmiana miejsca zamieszkania na tereny otoczenia miasta, oznaczała niekiedy przeniesienie prowadzonej działalności gospodarczej na teren wiejski, w pozostałych przypadkach zamieszkanie na terenach wiejskich wiązało się z dalszym prowadzeniem działalności zawodowej w mieście. W efekcie wpływy do budżetu z tytułu podatku dochodowego oraz innych podatków były rozproszone poza obszar miasta. Widoczne było również rozwarstwienie zamożności gmin i zróżnicowanie poziomu dochodów własnych, spowodowane koncentracją relatywnie wysokich dochodów własnych w jednostkach leżących wokół Tarnowa. Dochody własne na 1 mieszkańca kształtowały się na poziomie od 939 zł w gm. Lisia Góra do 1564 zł, w gm. Wierzchosławice, a podatek CIT i PIT na 1 mieszkańca od 422 zł w gm. Lisia Góra do 711 zł w gm. Tarnów. Zróżnicowanie obserwuje się także w zakresie udziału wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem od 2,2% w gm. Wierzchosławice do 10,9% w gminach: Lisia Góra i Skrzyszów.

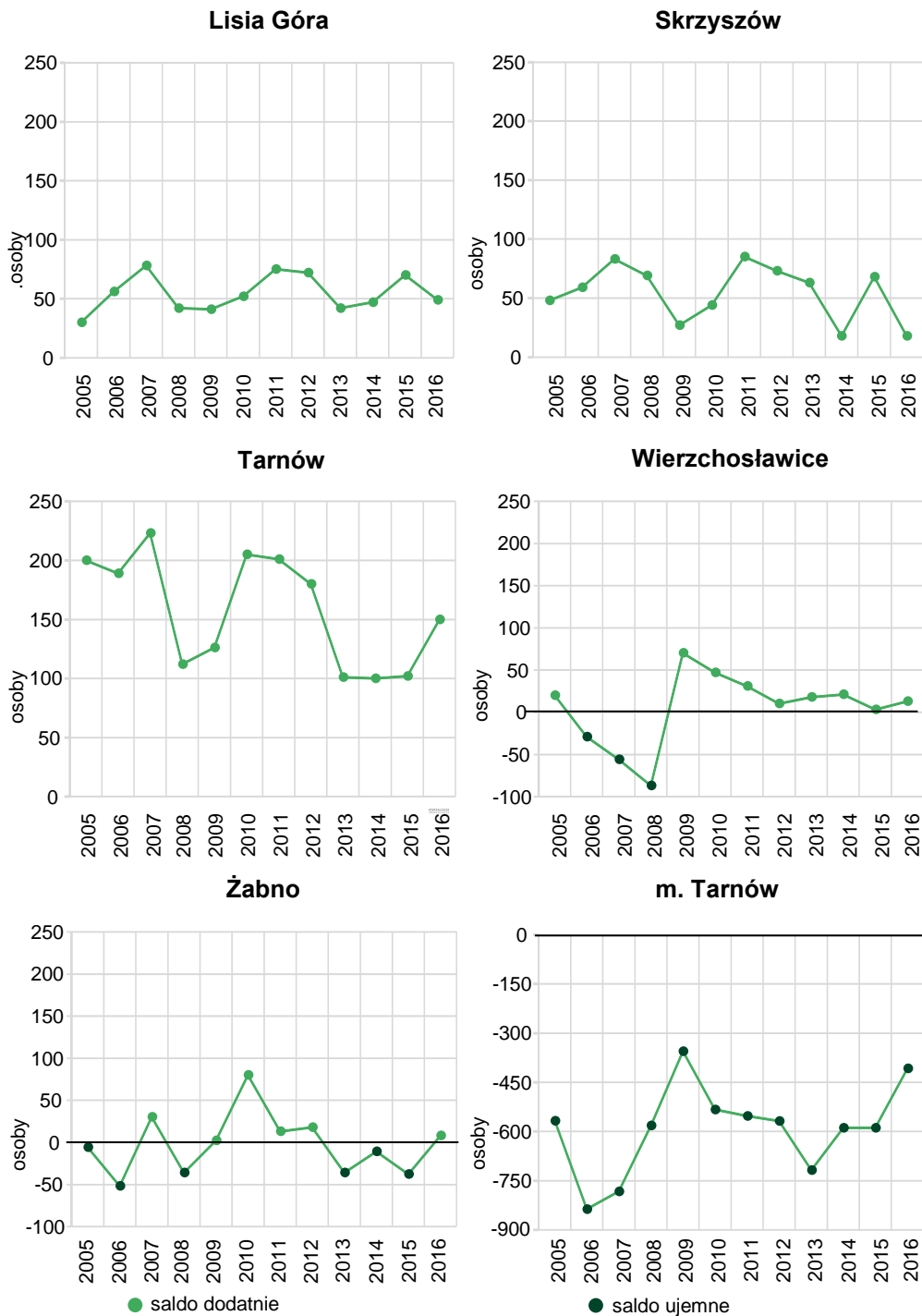
²⁴ Dane Ministerstwa Finansów za 2015 r.

Wykr. 80. Ludność gmin graniczących z Tarnowem

Stan w dniu 31 XII

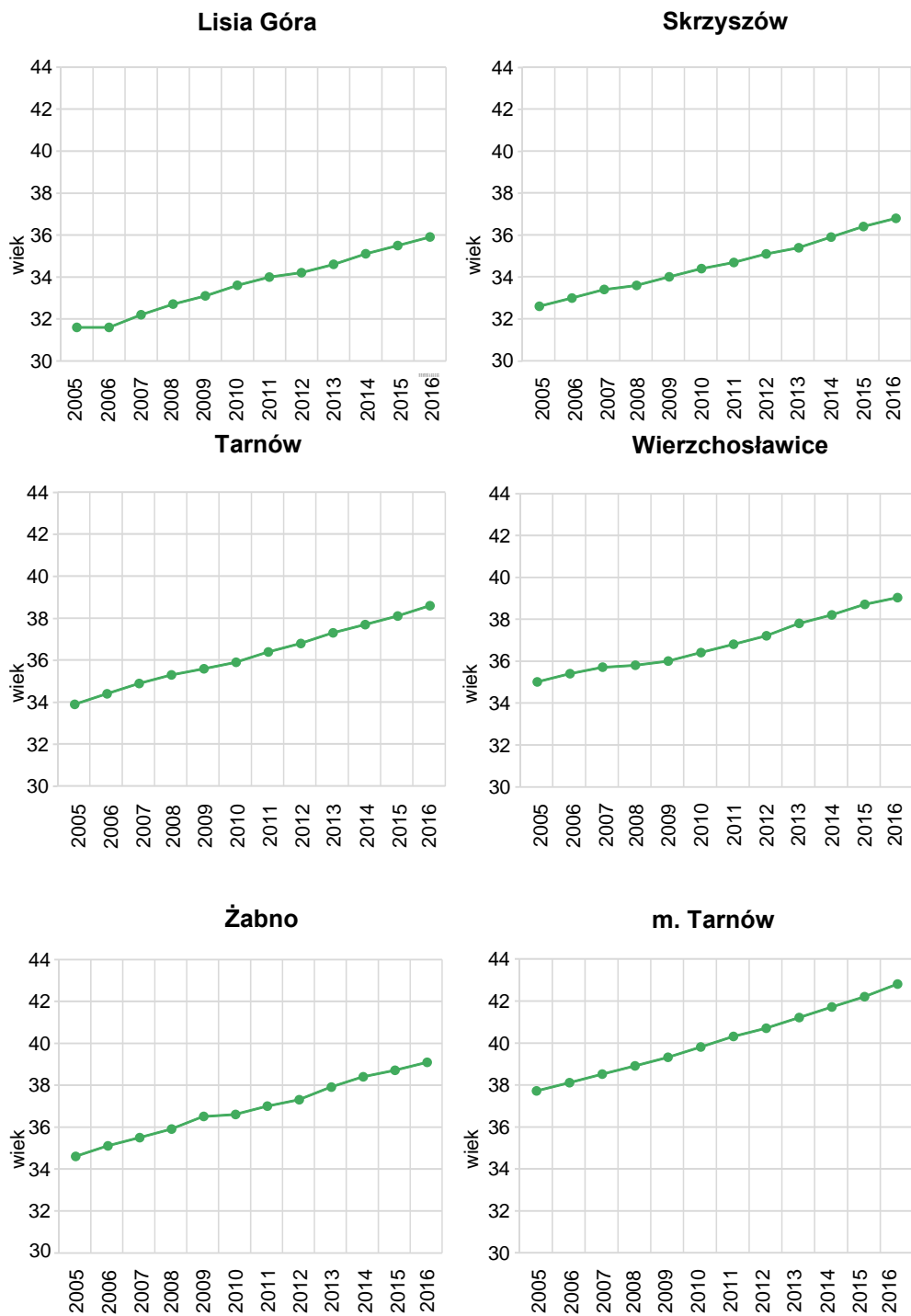
Wykr. 81. Saldo migracji stałej^a w gminach graniczących z Tarnowem
 Stan w dniu 31 XII

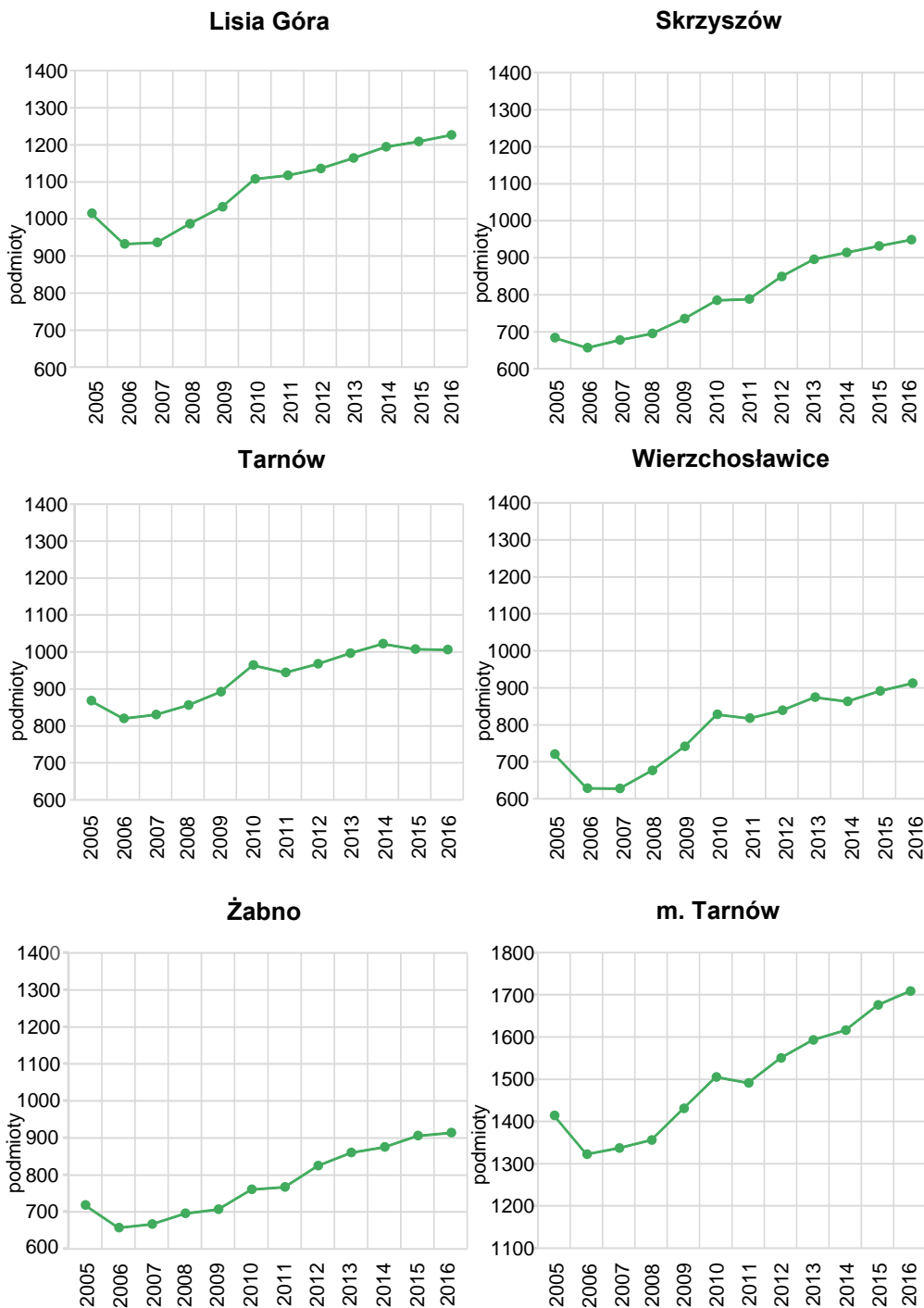
^a Dane dla 2015 r. zgodnie z tablicą bilansową uwzględniającą migracje zagraniczne za 2014 r.

Wykr. 82. Mediana wieku w gminach graniczących z Tarnowem

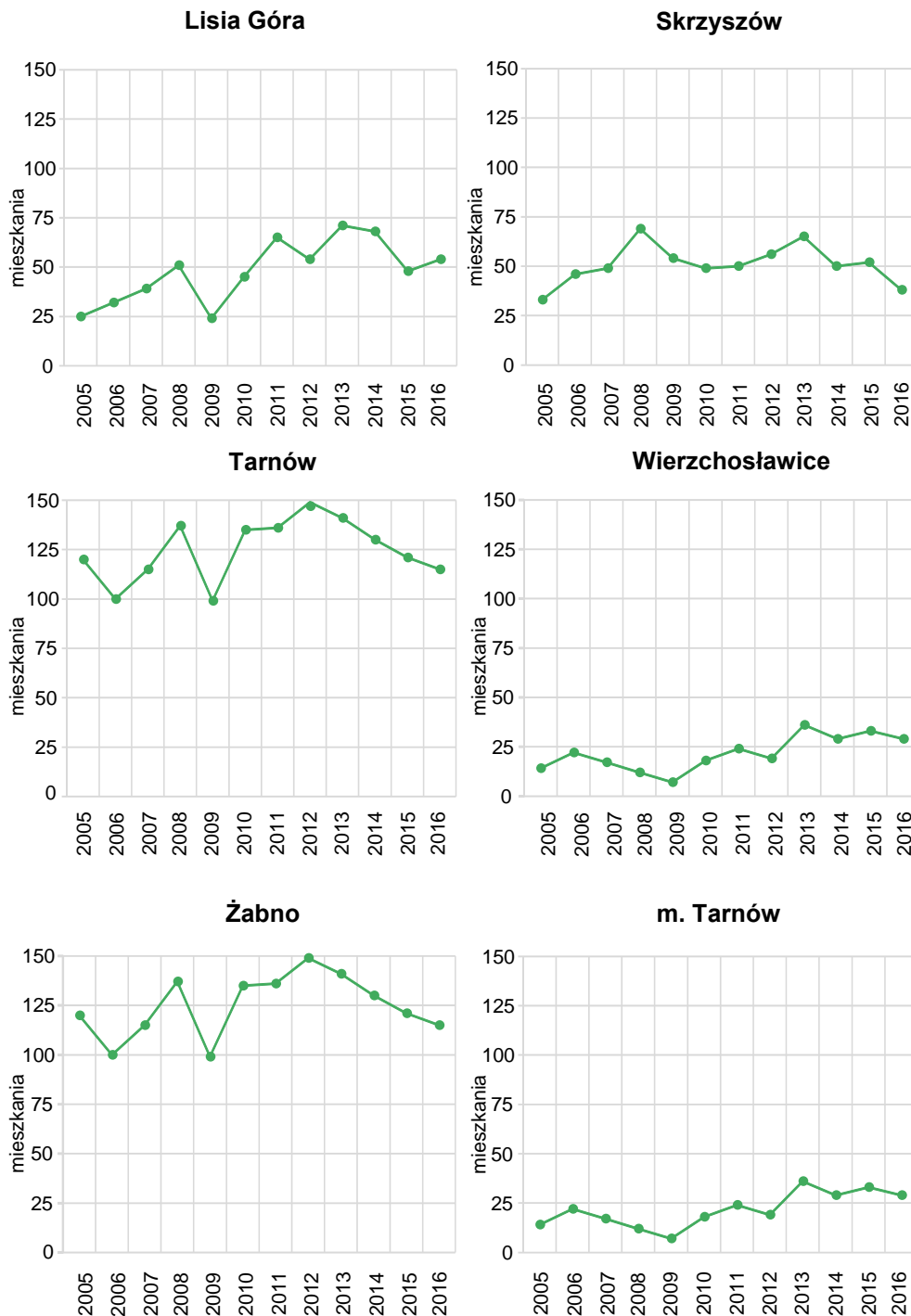
Stan w dniu 31 XII

Wykr. 83. Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym w gminach graniczących z Tarnowem

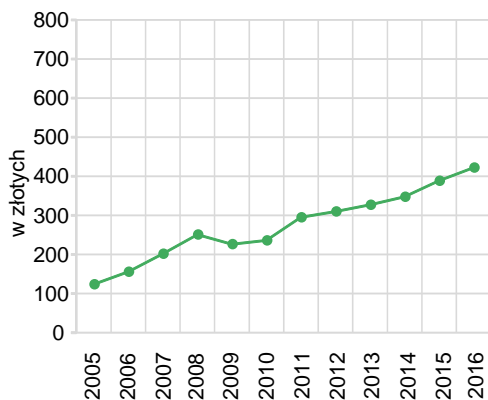

Wykr. 84. Mieszkania oddane do użytkowania w gminach graniczących z Tarnowem

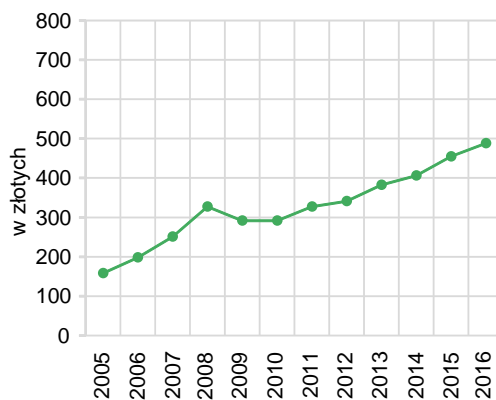

Wykr. 85. Podatek dochodowy CIT i PIT na 1 mieszkańca w gminach graniczących z Tarnowem

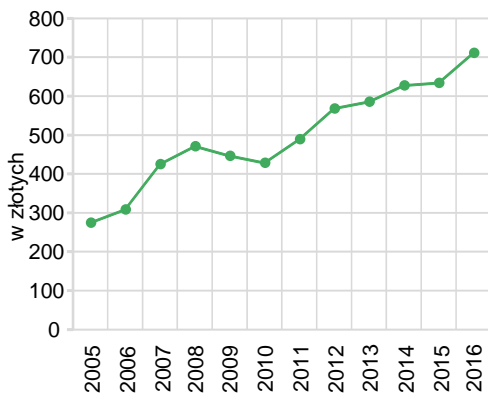
Lisia Góra

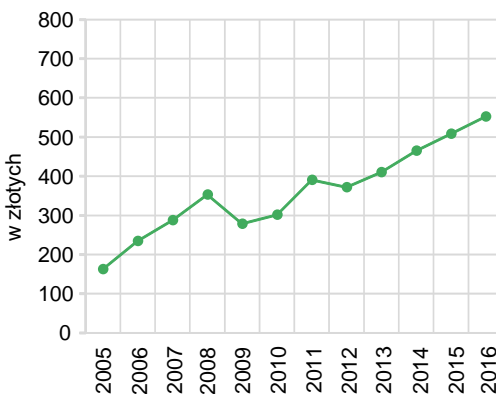
Skrzyszów

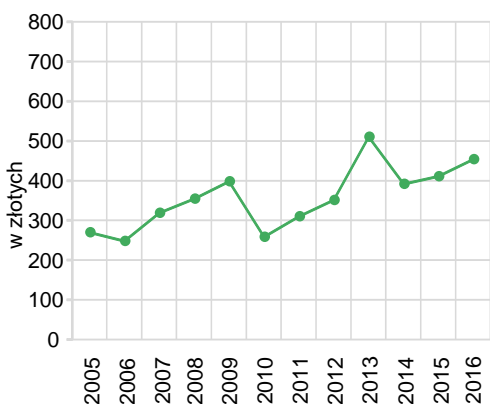
Tarnów

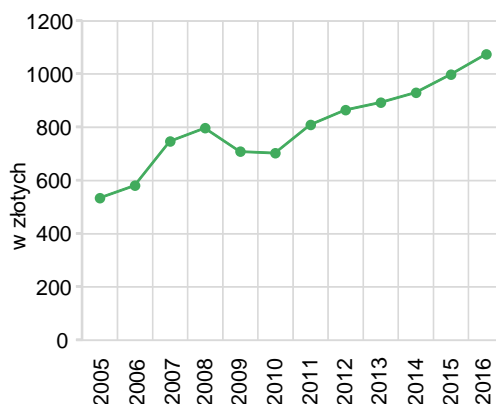
Wierzchosławice

Żabno

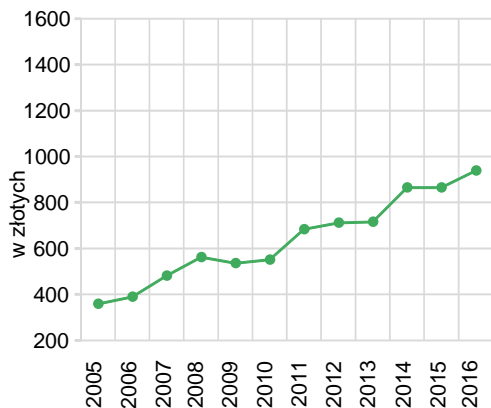

m. Tarnów

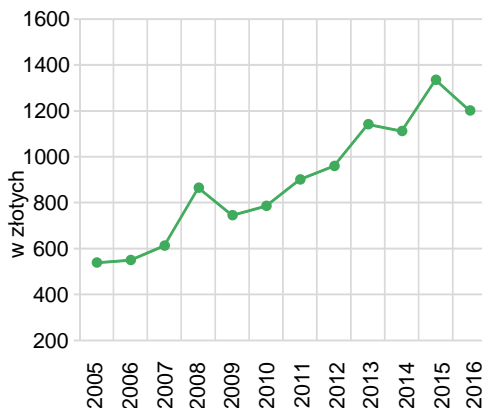

Wykr. 86. Dochody własne na 1 mieszkańca w gminach graniczących z Tarnowem

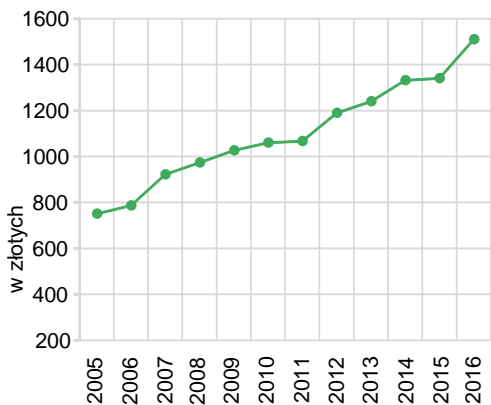
Lisia Góra

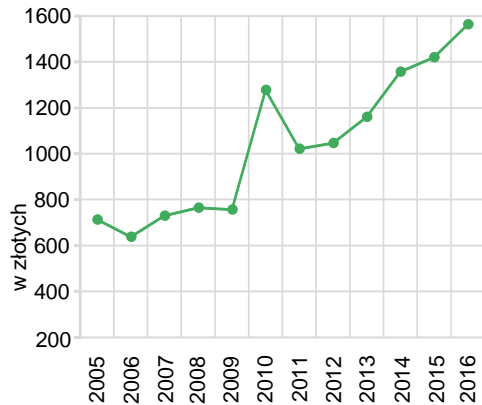
Skrzyszów

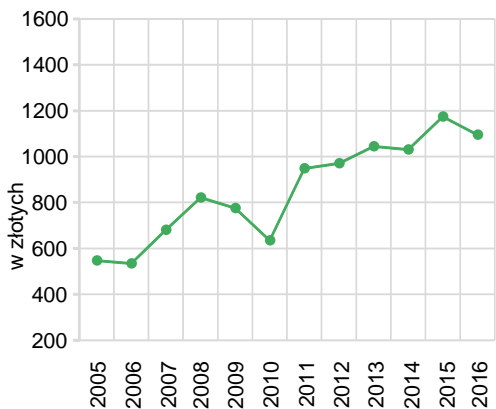
Tarnów

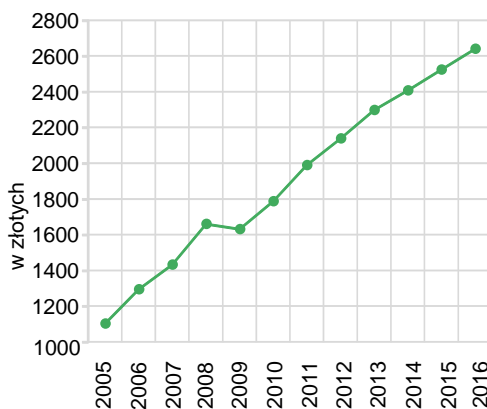
Wierzchosławice

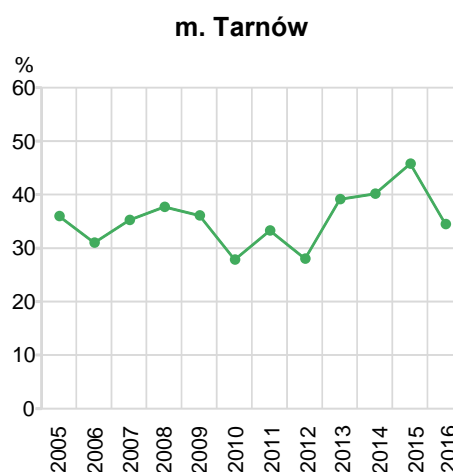
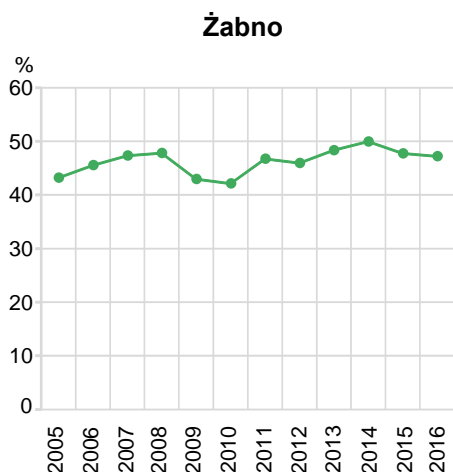
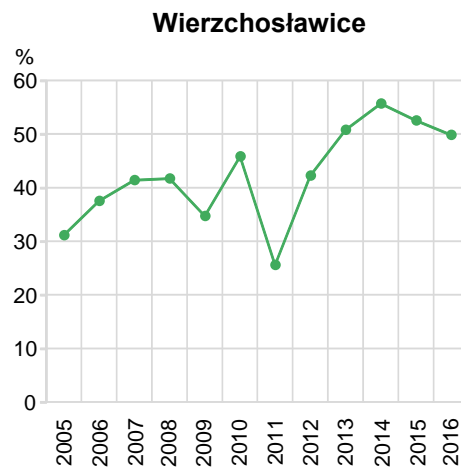
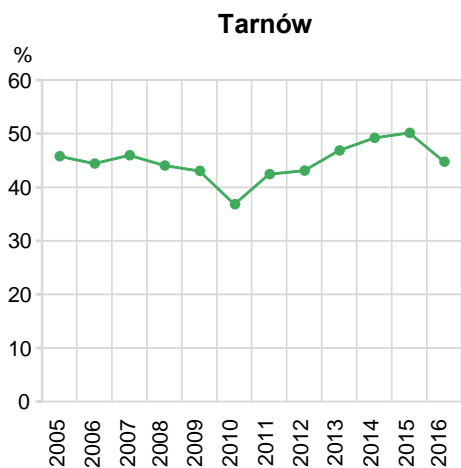
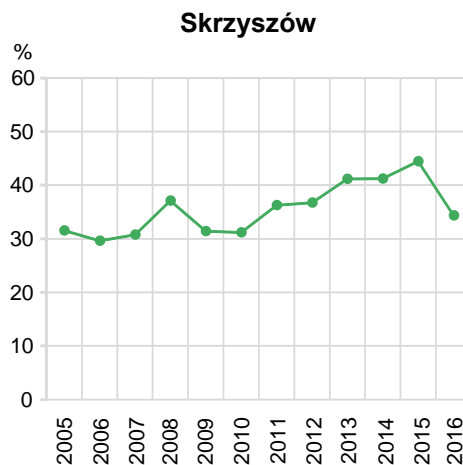
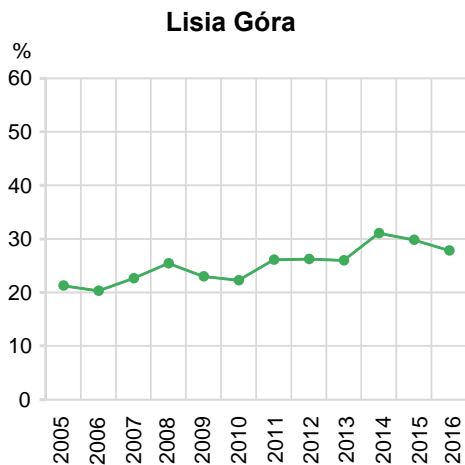
Żabno

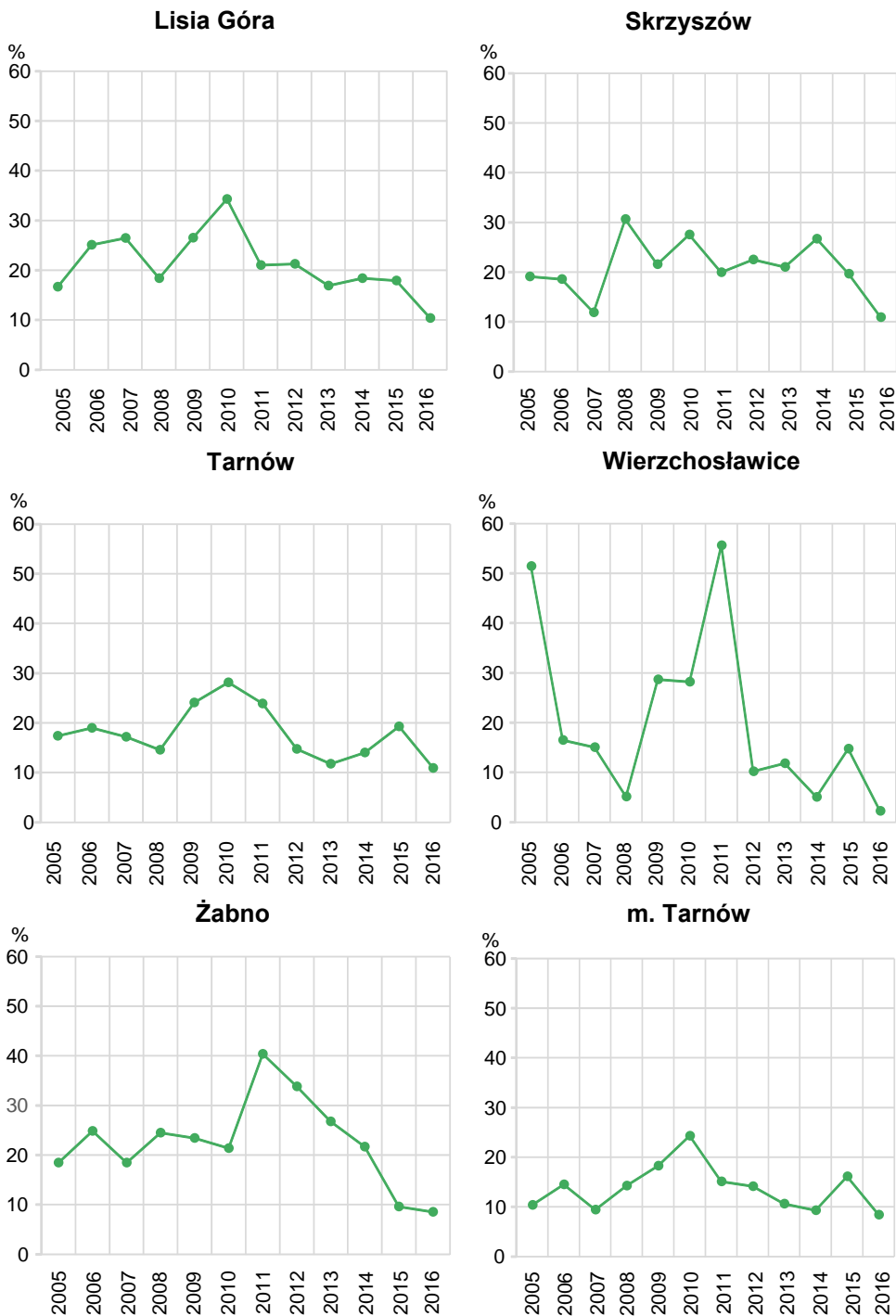
m. Tarnów

Wykr. 87. Udział dochodów własnych w dochodach ogółem w gminach graniczących z Tarnowem

Wykr. 88. Udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem gmin graniczących z Tarnowem

UWAGI OGÓLNE

1. Dane dla województwa małopolskiego, powiatów i gmin przedstawiono w podziale administracyjnym według stanu na dzień 31 XII 2016 r.
2. Prezentowane dane dla województwa małopolskiego, podregionów, miast na prawach powiatów i wybranych gmin odpowiadają poziomowi 2 – regionalnemu (16 województw) oraz lokalnemu poziomowi 3 (6 podregionów), 4 (22 powiaty, w tym 3 miasta na prawach powiatu) i 5 (182 gminy, w tym 3 miasta posiadające status miasta na prawach powiatu) Nomenklatury Jednostek Terytorialnych dla Celów Statystycznych (NTS), opracowanej na podstawie wspólnej Klasyfikacji Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych (NUTS), obowiązującej w krajach Unii Europejskiej, zgodnie z Rozporządzeniem (WE) Nr 1059/2003 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 26 V 2003 r. (Dz. Urz. UE L 154 z 21 VI 2003 r.) z późniejszymi zmianami. NTS obowiązująca od 1 I 2015 r. wprowadzona została rozporządzeniem Rady Ministrów zmieniającym rozporządzenie w sprawie Nomenklatury Jednostek Terytorialnych do Celów statystycznych (NTS) z dnia 3 XII 2014 r. (Dz.U.2014 poz. 1992) w miejsce obowiązującej do 31 XII 2014 r.

Podregiony (poziom 3) grupują jednostki szczebla powiatowego (poziom 4) następująco:

- Podregion krakowski obejmuje *powiaty*: bocheński, krakowski, miechowski, myślenicki, proszowicki, wielicki,
 - Podregion m. Kraków: *miasto na prawach powiatu*: Kraków,
 - Podregion nowosądecki *powiaty*: gorlicki, limanowski, nowosądecki, *miasto na prawach powiatu*: Nowy Sącz,
 - Podregion nowotarski *powiaty*: nowotarski, suski, tatrzański,
 - Podregion oświęcimski *powiaty*: chrzanowski, olkuski, oświęcimski, wadowicki,
 - Podregion tarnowski *powiaty*: brzeski, dąbrowski, tarnowski; *miasto na prawach powiatu*: Tarnów.
3. Dane prezentowane są w układzie Polskiej Klasyfikacji Działalności – PKD 2007, opracowanej na podstawie Statystycznej Klasyfikacji Działalności

Gospodarczych we Wspólnocie Europejskiej. PKD 2007 wprowadzona została z dniem 1 I 2008 r. rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 24 XII 2007 r. (Dz. U. Nr 251, poz. 1885 z późn. zm.), w miejsce stosowanej dotychczas klasyfikacji PKD 2004.

4. W publikacji zastosowano przyporządkowania sekcji do sektorów ekonomicznych:

Oznaczenie literowe	Nazwa sekcji
	I SEKTOR EKONOMICZNY
A	Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo
	II SEKTOR EKONOMICZNY
B	Górnictwo i wydobywanie
C	Przetwórstwo przemysłowe
D	Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych
E	Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją
F	Budownictwo
	III SEKTOR EKONOMICZNY
G	Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle
H	Transport i gospodarka magazynowa
I	Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi
J	Informacja i komunikacja
	IV SEKTOR EKONOMICZNY
K	Działalność finansowa i ubezpieczeniowa
L	Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości
	V SEKTOR EKONOMICZNY
M	Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna
N	Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca
O	Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne
P	Edukacja
Q	Opieka zdrowotna i pomoc społeczna
R	Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją
S	Pozostała działalność usługowa

5. W nazwach niektórych sekcji zastosowano skróty Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD 2007):

Skrót	pełna nazwa
Sekcje	
Handel; naprawa pojazdów samochodowych	Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle
Zakwaterowanie i gastronomia	Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi
Obsługa rynku nieruchomości	Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości

6. Przy przeliczeniach na 1 mieszkańca (1 tys. ludności) danych według stanu w końcu roku przyjęto liczbę ludności według stanu w dniu 31 XII, a przy przeliczeniach danych charakteryzujących wielkość zjawiska w ciągu roku – według stanu w dniu 30 VI.
7. Liczby względne (wskaźniki, odsetki) obliczono z reguły na podstawie danych bezwzględnych wyrażonych z większą dokładnością niż podano w tablicach.
8. Ze względu na elektroniczną technikę przetwarzania danych, w niektórych przypadkach sumy składników mogą się różnić od podanych wielkości „ogółem”.
9. Niektóre dane zostały podane na podstawie informacji nie ostatecznych lub szacunkowych i mogą różnić się od danych prezentowanych w poprzednich edycjach opracowania.
10. W legendzie mapy cyfry w nawiasach oznaczają liczbę gmin.
11. Informacje statystyczne pochodzące ze źródeł spoza Urzędu Statystycznego opatrzone odpowiednimi notami.
12. Ilekroć mowa o badanych miastach na prawach powiatu zjawisko dotyczy miast na prawach powiatu o liczbie ludności od 62 tys. do 173 tys., które przed zmianami administracyjnymi w 1999 r. były miastami wojewódzkimi.
13. Do ustalenia lokat dla wybranych miast na prawach powiatu w zależności od rodzaju wskaźnika dane porządkowane były: ↓ malejąco, lub ↑ rosnąco. Dla przejrzystości rankingu wartości najwyższe i najniższe oznaczono kolorami; kolorem czerwonym (ostatnia lokata) i kolorem zielonym (pierwsza lokata).

14. Miasta na prawach powiatu, dla których wskaźnik przyjął identyczną wartość otrzymały taką samą lokatę, w związku z tym liczba lokat może być mniejsza niż liczba miast.

Do ustalenia lokat posłużyły typy cech statystycznych: stymulanta i destymulanta.

Stymulanta (S) – cecha, której wyższa wartość ma pozytywny wpływ na rozwój społeczno gospodarczy badanej jednostki terytorialnej.

Destymulanta (D) – cecha, której wyższa wartość ma negatywny wpływ na rozwój społeczno gospodarczy badanej jednostki terytorialnej.

15. Mediana, czyli wartość środkowa danej cechy wyznacza granicę, którą połowa danej zbiorowości już przekroczyła, a druga połowa jeszcze nie osiągnęła.

16. W Informatorze zamieszczono wybrane fotografie miasta Tarnowa.

WAŻNIEJSZE SKRÓTY

µg	= mikrogram
hm ³	= hektometr sześcienny
p. proc.	= punkt procentowy
MOPS	= Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej
WIOŚ	= Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska
ZUS	= Zakład Ubezpieczeń Społecznych
KRUS	= Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego
MRPiPS	= Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

OBJAŚNIENIA ZNAKÓW UMOWNYCH

Kreska (-) – zjawisko nie wystąpiło,

Zero (0) – zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,5,

(0,0) – zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,05,

Znak (x) – wypełnienie pozycji, ze względu na układ tablicy jest niemożliwe lub niecelowe,

Znak Δ – oznacza, że nazwy zostały skrócone w stosunku do obowiązującej klasyfikacji, ich pełne nazwy podano w uwagach ogólnych, str. 133.

„w tym” – oznacza, że nie podaje się wszystkich składników sumy.

UWAGI METODYCZNE

Dane z zakresu demografii są prezentowane na podstawie:

- a) bilansów stanu i struktury ludności zamieszkałej na terenie gminy sporządzonych przy przyjęciu za bazę wyjściową wyników Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2011, przy uwzględnieniu:
 - zmian w danym okresie spowodowanych ruchem naturalnym (urodzenia, zgony) i migracjami ludności (zameldowania i wymeldowania na pobyt stały z innych gmin i z zagranicy), a także przesunięciami adresowymi ludności z tytułu zmian administracyjnych,
 - różnicy między liczbą osób zameldowanych na pobyt czasowy ponad 3 miesiące na terenie gminy a liczbą osób czasowo nieobecnych uzyskiwanej z cyklicznie przeprowadzanych badań, która stanowi jednocześnie różnicę między liczbą osób zameldowanych na pobyt stały w gminie a liczbą osób mieszkających na terenie gminy.
- b) danych Ministerstwa Spraw Wewnętrznych – o migracjach wewnętrznych i zagranicznych ludności na pobyt stały (od 2006 r. źródłem tych danych jest rejestr PESEL – Powszechny Elektroniczny System Ewidencji Ludności);
- c) sprawozdawczości urzędów stanu cywilnego – o zarejestrowanych małżeństwach, urodzeniach i zgonach;
- d) sprawozdawczości sądów – o prawomocnie orzeczonych rozwodach i separacjach,
- e) wyników badania GUS dotyczącego stanu i struktury ludności zameldowanej na pobyt czasowy ponad 3 miesiące (do 2005 r. – ponad 2 miesiące). Badanie to jest prowadzone cyklicznie według stanu w dniu 31 XII każdego roku.

W dalszej treści, zapis „migracje czasowe lub pobyt czasowy” należy rozumieć jako „migracje czasowe lub pobyt czasowy na ponad 3 miesiące”.

Do bilansów ludności od 2010 r. za podstawę przyjęto wyniki ostatniego spisu powszechnego ludności NSP 2011. W edycjach informatora przed 2013 r. podstawę bilansu ludności stanowiły wyniki NSP 2002, dlatego niektóre wskaźniki dla 2010 r. i 2011 r. mogą różnić się od tych z wcześniejszych opracowań.

Dane o stanie i strukturze ludności zaprezentowano według miejsca zamieszkania.

Do ludności w danej jednostce administracyjnej zalicza się ludność:

- zameldowaną na pobyt stały i rzeczywiście tam zamieszkałą,
- mieszkającą stale bez zameldowania (*według deklaracji z ostatniego spisu powszechnego*),

oraz ludność przebywającą tam czasowo – zameldowaną na pobyt czasowy ponad 3 miesiące.

Ludność zameldowana na pobyt stały w danej jednostce administracyjnej, ale mieszkająca w innej jednostce (zameldowana w niej na pobyt czasowy), ujmowana jest do ludności tej jednostki, w której jest zameldowana na pobyt czasowy.

Do ludności w danej jednostce administracyjnej nie zalicza się cudzoziemców, czyli osób nie mających w Polsce stałego pobytu, a przebywających tu czasowo, natomiast stali mieszkańcy Polski przebywający czasowo za granicą zaliczani są do ludności tej jednostki administracyjnej, w której są zameldowani na pobyt stały.

Roczny przyrost ludności stanowi sumę przyrostu naturalnego i salda migracji stałej w danym roku oraz różnicy (rok do roku poprzedniego) w saldzie migracji czasowej wewnętrznej. Badanie migracji czasowych nie jest obserwacją ciągłą (jak to ma miejsce w przypadku badań ruchu naturalnego i migracji stałych). Jego wyniki wykazują liczbę osób zameldowanych na pobyt czasowy oraz liczbę osób czasowo nieobecnych w danej gminie według stanu w dniu 31 XII danego roku.

Ekonomiczne grupy wieku:

- wiek przedprodukcyjny – mężczyźni i kobiety w wieku 0-17 lat;
- wiek produkcyjny – mężczyźni w wieku 18-64 lata, kobiety w wieku 18-59 lat:
 - mobilny (18-44 lata mężczyźni i kobiety),
 - niemobilny (45-64 lata mężczyźni i 45-59 lat kobiety),
- wiek poprodukcyjny – mężczyźni w wieku 65 lat i więcej oraz kobiety w wieku 60 lat i więcej.

Współczynnik obciążenia demograficznego – oznacza liczbę ludności w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym.

Przyrost naturalny ludności stanowi różnicę między liczbą urodzeń żywych i zgonów w danym okresie.

Dane o ruchu naturalnym ludności w podziale terytorialnym opracowano:

- małżeństwa – według miejsca zameldowania na pobyt stały męża przed ślubem (w przypadku, gdy mąż przed ślubem mieszkał za granicą, przyjęto miejsce zameldowania żony przed ślubem);
- rozwody – według miejsca zamieszkania osoby wnoszącej powództwo o rozwód (w przypadku, gdy osoba wnosząca powództwo mieszkała za granicą, przyjęto miejsce zamieszkania współmałżonka; jeżeli oboje małżonkowie w momencie wniesienia powództwa mieszkali za granicą, takich przypadków nie uwzględnia się);
- separacje – według miejsca zamieszkania osoby wnoszącej powództwo (w przypadku, gdy osoba wnosząca powództwo mieszkała za granicą, przyjęto miejsce zamieszkania współmałżonka; w przypadku zgodnego wniosku stron przyjmuje się miejsce zamieszkania męża; jeżeli oboje małżonkowie w momencie wniesienia powództwa mieszkali za granicą, takich przypadków nie uwzględnia się);
- urodzenia – według miejsca zameldowania na pobyt stały matki noworodka;
- zgony – według miejsca zameldowania na pobyt stały osoby zmarłej;

Dane o małżeństwach uwzględniają związki małżeńskie zawarte w formie przewidzianej prawem w urzędach stanu cywilnego. Od 1999 r. – na mocy ustawy z dnia 24 lipca 1998 r. (Dz. U. Nr 117, poz. 757) – w urzędach stanu cywilnego rejestrowane są także małżeństwa, podlegające prawu wewnętrznemu Kościoła lub Związku Wyznaniowego, zawarte w obecności duchownego. Małżeństwo zawarte w tej formie podlega prawu polskiemu i pociąga za sobą takie same skutki cywilnoprawne, jak małżeństwo zawarte przed kierownikiem urzędu stanu cywilnego.

Instytucja separacji została wprowadzona na mocy ustawy z dnia 21 maja 1999 r. (Dz. U. Nr 52, poz. 532), od 16 XII 1999 r. Orzeczenie separacji ma skutki takie jak rozwiązanie małżeństwa przez rozwód, z dwoma wyjątkami:

- małżonek pozostający w separacji nie może zawrzeć małżeństwa,
- na zgodne żądanie małżonków sąd orzeka o zniesieniu separacji.

Współczynnik zgonów – liczba zgonów na 1 tys. ludności.

Współczynnik urodzeń – liczba urodzeń na 1 tys. ludności.
Prezentowane dane o urodzeniach dotyczą urodzeń żywych.

Gęstość zaludnienia to miara zagęszczenia ludności na określonym terytorium w danym momencie czasu – wyrażona w osobach na 1 km².

Współczynnik feminizacji to liczba kobiet przypadająca na 100 mężczyzn.

Współczynnik płodności kobiet jest to stosunek liczby urodzeń żywych do liczby kobiet w wieku rozrodczym (15-49 lat). Wskaźnik wykazuje się w %. Oprócz ogólnych współczynników płodności stosuje się również współczynniki grupowe (częstkowe), obliczone jako ilorazy liczby urodzeń żywych z kobiet w danej grupie wieku i liczby kobiet w tej samej grupie wieku. Urodzenia z matek w wieku poniżej 15 lat zalicza się do grupy 15-19 lat; urodzenia z matek w wieku 50 lat i więcej zalicza się do grupy 45-49 lat.

Współczynnik dzietności ogólny oznacza liczbę dzieci, które urodziłyby przeciętnie kobieta w ciągu całego okresu rozrodczego (15-49 lat) przy założeniu, że w poszczególnych fazach tego okresu rodziłyby z intensywnością obserwowaną w badanym roku, tzn. przy przyjęciu częściowych współczynników płodności z tego okresu za niezmiennie.

Mediana wieku (wiek środkowy) ludności jest parametrem wyznaczającym granicę wieku, którą połowa ludności już przekroczyła, a druga połowa jeszcze nie osiągnęła.

Przez **migracje wewnętrzne** rozumie się zmiany miejsca pobytu (stałego lub czasowego) w kraju, polegające na przekroczeniu granicy jednostki administracyjnej w celu osiedlenia się. Informacje te nie obejmują zmian adresu w obrębie tej samej gminy z wyjątkiem gmin miejsko-wiejskich, dla których został zachowany podział na miasto i wieś. Do migracji wewnętrznych zalicza się także przemeldowanie z pobytu czasowego na pobyt stały w danej miejscowości, jeżeli poprzednie miejsce pobytu stałego znajdowało się w innej gminie.

Saldo migracji stałej stanowi różnicę między nowymi zameldowaniami na pobyt stały i wymeldowaniami z pobytu stałego ludności.

Prezentowane dane porównawcze dotyczące migracji zagranicznych z 2015 r. (zgodnie z tablicą bilansową) uwzględniają migracje zagraniczne za 2014 r.

Migracje czasowe na okres ponad 3 miesiące – zaprezentowane zostały na podstawie wyników cyklicznego badania ludności zameldowanej na pobyt czasowy

oraz ludności (stałych mieszkańców gminy) nieobecnej w związku z pobytem czasowym w innej gminie w kraju, lub za granicą. Źródłem tych informacji są gminne zbiory ewidencji ludności.

Ludność w starszym wieku to osoby, które osiągnęły tzw. próg starości²⁵. Najczęściej jako próg – przyjmuje się jednolicie wiek 60 lub 65 lat, bądź wprowadza się odrębny próg dla mężczyzn – wiek 65 lat, a dla kobiet – 60 lat. W opracowaniach ONZ stosuje się dla kobiet i mężczyzn wiek jednolity – 65 lat i taki próg przyjęto w niniejszym opracowaniu.

Wskaźnik starości²⁶ to relacja liczby ludności w starszym wieku (65 lat i więcej) do liczby dzieci i młodzieży w wieku 19 lat i mniej. Im wyższa jego wartość tym starsze społeczeństwo.

Przeciętne trwanie życia²⁷ w danym roku wyraża średnią liczbę lat, jakiej dożył statystyczny mężczyzna i statystyczna kobieta, którzy zmarli w danym roku. Dzieci urodzone w danym roku mają szansę żyć o kilka lat dłużej, z uwagi na obserwowany proces poprawy stanu zdrowia ludności.

Dane z zakresu rynku pracy, wynagrodzeń, świadczeń społecznych i pomocy społecznej opracowano na podstawie:

- tablic wynikowych z corocznego badania na formularzu Z-06 „Sprawozdanie o pracujących, wynagrodzeniach i czasie pracy”,
- sprawozdawczości Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej sporządzanej przez powiatowe urzędy pracy w zakresie bezrobocia rejestrowanego,
- baz danych Ministerstwa Finansów – Zbioru nieidentyfikowalnych danych jednostkowych o osobach fizycznych, zawierającego dane o wysokości rocznego przychodu (według źródeł), za rok podatkowy,
- baz danych ZUS i KRUS – Zbiorów nieidentyfikowalnych danych jednostkowych o osobach fizycznych, według stanu na koniec roku, otrzymujących świadczenia emerytalno-rentowe,

²⁵ Na podstawie <http://stat.gov.pl/metainformacje/slownik-pojec/pojecia-stosowane-w-statystyce-publicznej/853,pojecie.html>

²⁶ Na podstawie <http://stat.gov.pl/metainformacje/slownik-pojec/pojecia-stosowane-w-statystyce-publicznej/55,pojecie.html>

²⁷ Publikacja GUS <http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/ludnosc/trwanie-zycia/trwanie-zycia-w-2015-r-2,10.html>

- Krajowego Systemu Monitoringu Świadczeń Rodzinnych MRPiPS – zbioru nieidentyfikowalnych danych jednostkowych o rodzinach i osobach korzystających ze świadczeń rodzinnych,
- Krajowego Systemu Monitoringu Pomocy Społecznej MRPiPS – zbioru nieidentyfikowalnych danych jednostkowych o osobach korzystających ze świadczeń pomocy społecznej,
- Banku Danych Lokalnych oraz publikacji tematycznych dostępnych na stronie internetowej GUS.

Dane o pracujących ogółem podano według stanu w końcu roku i według faktycznego miejsca pracy, natomiast dane o przeciętnym zatrudnieniu i przeciętnym wynagrodzeniu podano z zastosowaniem metody przedsiębiorstw tzw. podmiotowej. Oznacza to, że zlokalizowane w danej jednostce administracyjnej oddziały wieloczęściowych podmiotów, nie są uwzględniane, jeżeli siedziba podmiotu jest poza tą jednostką. Dane o pracujących i wynagrodzeniach nie obejmują informacji z jednostek budżetowych prowadzących działalność w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego oraz z podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób.

Pracujący poza rolnictwem indywidualnym, to osoby zatrudnione na podstawie stosunku pracy, pracodawcy i pracujący na własny rachunek, a także osoby wykonujące pracę nakładczą, agenci, członkowie spółdzielni produkcji rolniczej

Przeciętne zatrudnienie obejmuje wyłącznie osoby zatrudnione na podstawie stosunku pracy, w przeliczeniu na pełnozatrudnionych. Dane dotyczące przeciętnego zatrudnienia nie ujmują osób zatrudnionych za granicą.

Bezrobotni rejestrowani to osoby niezatrudnione i nie wykonujące innej pracy zarobkowej, zdolne i gotowe do podjęcia zatrudnienia, nieuczące się w szkole (z wyjątkiem szkół dla dorosłych lub szkół wyższych w systemie studiów niestacjonarnych), zarejestrowane we właściwym dla miejsca zamieszkania powiatowym urzędzie pracy oraz poszukujące zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej.

Długotrwale bezrobotni zarejestrowani – osoby bezrobotne pozostające w rejestrze powiatowego urzędu pracy łącznie przez okres ponad 12 miesięcy w okresie ostatnich dwóch lat, z wyłączeniem okresów odbywania stażu i przygotowania zawodowego w miejscu pracy.

Stopa bezrobocia rejestrowanego to stosunek liczby zarejestrowanych bezrobotnych do liczby cywilnej ludności aktywnej zawodowo, tj. bez pracowników jednostek budżetowych, prowadzących działalność w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego.

Przeciętne wynagrodzenie miesięczne oblicza się z sumy wynagrodzeń osób ujętych w „przeciętnym zatrudnieniu”. Wartość podaje się w ujęciu brutto tj. łącznie z zaliczkami na poczet podatku dochodowego od osób fizycznych oraz składkami na obowiązkowe ubezpieczenia społeczne.

Dane z zakresu edukacji i ochrony zdrowia opracowano na podstawie:

- tablic wynikowych z badań statystycznych dotyczących edukacji i ochrony zdrowia,
- Banku Danych Lokalnych GUS.

Dane dotyczące wychowania przedszkolnego i szkół podano według stanu na początku roku szkolnego, dane o absolwentach na koniec poprzedniego roku szkolnego.

Szkoły dla dzieci i młodzieży (łącznie ze specjalnymi) obejmują: szkoły podstawowe, gimnazja, zasadnicze szkoły zawodowe i szkoły przysposabiające do pracy zawodowej specjalne, licea ogólnokształcące, uzupełniające licea ogólnokształcące i szkoły artystyczne nie dające uprawnień zawodowych, licea profilowane, technika, technika uzupełniające i szkoły artystyczne dające uprawnienia zawodowe.

Szkoły policealne, kształcące w formie dziennej, wieczorowej lub zaocznej obejmują szkoły dla młodzieży i dla dorosłych.

Szkoły dla dorosłych, kształcące w formie dziennej, wieczorowej i zaocznej obejmują licea ogólnokształcące, uzupełniające licea ogólnokształcące dla dorosłych i technika uzupełniające.

Dane o **praktykach lekarskich** obejmują te podmioty, które świadczą usługi zdrowotne w ramach środków publicznych.

Zgodnie z przyjętą przez resort zdrowia metodologią liczenia **łóżek w szpitalach**, liczba ta podana została łącznie z łózkami dla noworodków i inkubatorami. Do

2008 r. dane o łózkach w szpitalach ogólnych wykazywano bez miejsc (łóżek i inkubatorów) dla noworodków oraz miejsc dziennych na oddziałach szpitalnych.

Dane z zakresu pomocy społecznej opracowano na podstawie:

- Zbiorów Centralnych Krajowego Systemu Monitoringu Pomocy Społecznej, zawierających dane jednostkowe o osobach, które w roku sprawozdawczym korzystały przynajmniej raz z pomocy społecznej, zrealizowanej po przeprowadzeniu wywiadu środowiskowego, a świadczonej z poziomu gminy; zbiór obejmuje również dane o gospodarstwach domowych świadczeniobiorców oraz o wszystkich osobach wchodzących w skład gospodarstwa domowego; dla potrzeb niniejszego opracowania wszystkie te osoby zostały objęte mianem „beneficjenci pomocy społecznej”
- sprawozdań resortowych z udzielonych świadczeń pomocy społecznej
- sprawozdań rodzinnej pieczy zastępczej przekazywanych przez organizatorów rodzinnej pieczy zastępczej

Zasiłek okresowy – przysługuje osobie lub rodzinie ze względu na długotrwałą chorobę, niepełnosprawność, bezrobocie, możliwość utrzymania lub nabycia uprawnień do świadczeń z innych systemów zabezpieczenia społecznego.

Zasiłek stały – wypłacany jest z tytułu całkowitej niezdolności do pracy z powodu wieku lub niepełnosprawności.

Dane z zakresu turystyki opracowano na podstawie:

- tablic wynikowych z badań statystycznych dotyczących turystyki,
- Banku Danych Lokalnych GUS.

Dane dotyczące **liczby obiektów turystycznych i miejsc noclegowych** podano według stanu na dzień 31 lipca, a pozostałe w okresie od stycznia do grudnia.

Baza noclegowa turystyki nie obejmuje pokoi gościnnych i kwater agroturystycznych.

Dane z zakresu zasobów mieszkaniowych opracowano na podstawie:

- stan zasobów mieszkaniowych jak i niektóre informacje charakteryzujące warunki mieszkaniowe przedstawiono na podstawie wtórnego opracowania statystycznego: Bilansu Zasobów Mieszkaniowych za 2016 r. (według stanu w dniu 31 grudnia).

Dane z zakresu ochrony środowiska opracowano na podstawie:

- tablic wynikowych z badań statystycznych dotyczących gospodarki komunalnej oraz ochrony środowiska,
- Banku Danych Lokalnych GUS
- publikacji WIOŚ w Krakowie Delegatura w Tarnowie „Informacja o stanie środowiska w Tarnowie w 2016 r.”, Tarnów, sierpień 2017.

Ścieki przemysłowe – są to ścieki niebędące ściekami bytowymi albo wodami opadowymi lub roztopowymi, powstałe w związku z prowadzoną przez zakład działalnością gospodarczą odprowadzane urządzeniami kanalizacyjnymi tego zakładu.

Ścieki komunalne – są to ścieki bytowe (ścieki z budynków mieszkalnych, zamieszkania zbiorowego oraz użyteczności publicznej, powstające w wyniku ludzkiego metabolizmu lub funkcjonowania gospodarstw domowych) lub mieszanina ścieków bytowych ze ściekami przemysłowymi oraz wodami opadowymi lub roztopowymi, odprowadzone urządzeniami służącymi do realizacji zadań własnych gminy w zakresie kanalizacji i oczyszczania ścieków komunalnych.

Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków to szacunkowa liczba ludności miast i wsi korzystająca z sieci kanalizacyjnej, z której ścieki poddane są procesom oczyszczania w oczyszczalniach ścieków pracujących na tej sieci (Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 2 marca 1999 r. w sprawie Polskiej Klasyfikacji Statystycznej Dotyczącej Działalności i Urządzeń Związanych z Ochroną Środowiska Dz. U. 1999, Nr 25 poz.218).

Dane o **emisji z zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza** pochodzą z corocznej sprawozdawczości GUS i dotyczą zanieczyszczeń wprowadzonych w sposób zorganizowany (tzn. z wszelkiego rodzaju urządzeń technologicznych i grzewczych za pośrednictwem emitorów – kominów, wyrzutni wentylacyjnych) oraz w sposób niezorganizowany (z hal, składowisk, w toku przeładunku substancji sypkich lub lotnych, z hal produkcyjnych itp.). Należy podkreślić, że wyniki tego badania nie charakteryzują całkowitej emisji zanieczyszczeń powietrza, lecz dotyczą sektora energetyczno-przemysłowego decydującego o skali i strukturze emisji (60-70%).

Odpady oznaczają każdą substancję lub przedmiot, których posiadacz pozbywa się, zamierza się pozbyć lub do ich pozbycia się jest zobowiązany. Informacje o odpadach za lata 2000-2012 opracowane zostały w oparciu o Ustawę z dnia 27 IV 2001 r. o odpadach. Dane o odpadach za rok 2013 i 2014 opracowano w oparciu o Ustawę z dnia 14 XII 2012 r. o odpadach (DZ. U. z 2013 r. poz. 21). Dane dotyczące **odpadów odzyskanych i unieszkodliwionych** od 2014 r. obejmują odpady zagospodarowane przez wytwórcę we własnym zakresie. Dane za lata poprzednie dotyczą odpadów odzyskanych i unieszkodliwionych zarówno we własnym zakresie, jak i przekazanych innym odbiorcom w celu odzysku lub unieszkodliwienia.

Odpady komunalne są to odpady powstające w gospodarstwach domowych, a także odpady niezawierające odpadów niebezpiecznych, pochodzące od innych wytwórców odpadów, które ze względu na swój charakter lub skład są podobne do odpadów powstających w gospodarstwach domowych.

Formami ochrony przyrody według Ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (tekst jednolity Dz. U. 2009, Nr 151, poz.1220 z późn. zm.) są parki narodowe, rezerваты przyrody, parki krajobrazowe, obszary chronionego krajobrazu, obszary Natura 2000, pomniki przyrody, stanowiska dokumentacyjne, użytki ekologiczne, zespoły przyrodniczo-krajobrazowe, ochrona gatunkowa roślin, zwierząt i grzybów.

Dane z zakresu handlu opracowano na podstawie:

- tablic wynikowych z badań statystycznych dotyczących handlu,
- Banku Danych Lokalnych GUS.

Targowiska – wyodrębnione tereny lub budowle (plac, ulica, hala targowa) ze stałymi, względnie sezonowymi punktami sprzedaży drobnodetalicznej lub urządzeniami przeznaczonymi do prowadzenia handlu, codziennie lub w wyznaczone dni tygodnia.

Targowiska sezonowe – są to place i ulice, gdzie uruchamiane są na okres do 6 miesięcy punkty handlowe, w związku ze wzmożonym ruchem nabywców i działalność ta jest ponawiana w kolejnych sezonach.

Dane z zakresu przemysłu opracowano na podstawie:

- tablic wynikowych z badań statystycznych dotyczących przemysłu,
- Banku Danych Lokalnych GUS.

W ramach PKD 2007 wyodrębniono „**Przemysł**” jako dodatkowe grupowanie, które obejmuje sekcje: „Górnictwo i wydobywanie”, „Przetwórstwo przemysłowe”, „Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych” oraz „Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją”.

Prezentowane dane dotyczą podmiotów o liczbie pracujących powyżej 9 osób.

Wartość **produkcji sprzedanej przemysłu** przedstawiono w bieżących cenach bazowych.

Cena bazowa definiowana jest jako kwota pieniędzy otrzymywana przez producenta od nabywcy za jednostkę produktu (wyrobu lub usługi) pomniejszona o podatki od produktu oraz ewentualne rabaty i opusty, powiększona o dotacje otrzymywane do produktu.

Podatki od produktów obejmują: podatek od towarów i usług (od produktów krajowych i z importu), podatki i cła od importu (łącznie z podatkiem akcyzowym) oraz inne podatki od produktów, jak podatek akcyzowy od produktów krajowych.

Dane z zakresu działalności gospodarczej opracowano na podstawie:

- Krajowego Rejestru Urzędowego Podmiotów Gospodarki Narodowej REGON

Podmioty gospodarki narodowej to osoby prawne, jednostki organizacyjne nie mające osobowości prawnej oraz osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą.

Osoba fizyczna prowadząca działalność gospodarczą – w rejestrze REGON jest to osoba fizyczna będąca przedsiębiorcą w rozumieniu ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (Dz.U. z 2010 r. Nr 220, poz.1447, z późn. zm.) i inna osoba fizyczna prowadząca działalność na własny rachunek w celu osiągnięcia zysku oraz osoba fizyczna prowadząca indywidualne gospodarstwo rolne.

Spółka handlowa – spółka, której utworzenie, organizację, funkcjonowanie, rozwiązywanie, łączenie, podział, przekształcenie reguluje Kodeks spółek handlowych. Spółki handlowe dzielą się na osobowe (jawne, partnerskie, komandytowe, komandytowo-akcyjne) i kapitałowe (akcyjne, z ograniczoną odpowiedzialnością). Mają one obowiązek uzyskania wpisu do Krajowego Rejestru Sądowego.

Spółka cywilna – stosunek zobowiązaniowy łączący strony (wspólników), przez który wspólnicy zobowiązują się dążyć do osiągnięcia wspólnego celu gospodarczego przez działanie w sposób oznaczony, w szczególności przez wniesienie wkładów. Wkłady wspólników mogą przybrać różne formy, ale muszą mieć wartość majątkową. Spółka ta jest jednostką organizacyjną niebędącą osobą prawną, której ustawa nie przyznała zdolności prawnej, a zatem nie jest podmiotem prawa. Przedsiębiorcami w rozumieniu przepisów o działalności gospodarczej są wspólnicy spółki cywilnej. Spółka cywilna podlega wpisowi do rejestru REGON.

Podmioty według liczby pracujących:

- do 9 osób,
- od 10 do 49 osób,
- powyżej 49 osób.

Budżety jednostek samorządu terytorialnego

Podstawę prawną gospodarki finansowej jednostek samorządu terytorialnego w latach 2010-2016 stanowiły: ustawa z dnia 27 VIII 2009 r. o finansach publicznych (tekst jednolity Dz. U. 2016 poz. 1870 z późniejszymi zmianami) oraz przepisy wprowadzające ustawę o finansach publicznych (Dz. U. 2009, nr 157, poz. 1241 z późniejszymi zmianami). Ponadto obowiązywała ustawa o dochodach jednostek samorządu terytorialnego z dnia 13 XI 2003 r. (tekst jednolity Dz. U. 2016 poz. 198 z późniejszymi zmianami).

Dane **o dochodach i wydatkach budżetowych** według rodzajów i działów opracowano zgodnie ze szczegółową klasyfikacją obowiązującą na mocy rozporządzeń Ministra Finansów z lat 2010-2016.

Podatek dochodowy CIT i PIT wchodzący w skład dochodów własnych oznacza udział w podatkach stanowiących dochód budżetu państwa, tj. w podatku dochodowym od osób prawnych (CIT) i od osób fizycznych (PIT).

Kategoria **dotacji §§ 200 i 620** obejmuje dotacje celowe w ramach programów finansowanych z udziałem środków europejskich oraz innych środków zagranicznych nie podlegających zwrotowi lub płatności w ramach budżetu środków europejskich, natomiast **dotacje §§ 205 i 625** obejmują dotacje i płatności przekazywane na realizację programów w ramach Perspektywy Finansowej 2014-2020.

Na dochody z budżetu środków europejskich składają się:

- środki pochodzące z funduszy strukturalnych, Funduszu Spójności, oraz Europejskiego Funduszu Rybackiego,
- niepodlegające zwrotowi środki z pomocy udzielonej przez państwa członkowskie Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA),
- środki na realizację Wspólnej Polityki Rolnej.

Szczegółowe wyjaśnienia metodyczne Czytelnik znajdzie w innych publikacjach Urzędu Statystycznego <http://krakow.stat.gov.pl/> oraz na stronie internetowej GUS <http://www.stat.gov.pl/>